

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Kristel Kaskman

MITMEKEELSE KOGUKONNA LASTEVANEMATE KOOLIVALIKUD
JA OOTUSED 1. KLASSI ASTUVATE LASTE EESTIKEELSELE
HARIDUSELE

Magistritöö

Juhendaja prof Birute Klaas-Lang

TARTU 2026

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud, lähtudes Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna lõputööde nõuetest, ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega, sealhulgas on järgitud teaduseetika põhimõtteid.

Kristel Kaskman

Lühikokkuvõte

Magistritöö “Mitmekeelse kogukonna lastevanemate koolivalikud ja ootused 1. klassi astuvate laste eestikeelsele haridusele” uurimisprobleem seisneb selles, et kuigi koolivalikut ja keelehoiakuid on varasemalt käsitletud, on vähem uuritud, kuidas lapsevanemad põhjendavad oma koolivalikuid ning kuidas nad mõtestavad lapse arengut mitmekeelses haridusruumis. Tegemist on aktuaalse teemaga seoses eestikeelsele õppele üleminekuga, mis mõjutab nii lapsevanemate otsuseid kui ka ootusi lapse haridusteel.

Töö eesmärk on välja selgitada, millised tegurid mõjutavad lapsevanemate koolivalikut, millised on nende ootused lapse keelelise ja akadeemilise arengule ning kuidas nad mõtestavad kooli ja enda rolli lapse keelises ja kultuurilises kujunemises ühe Tartu üleminekukooli näitel. Eesmärgist tulenevalt püstitati kolm uurimisküsimust, mis käsitlesid koolivalikut mõjutavaid tegureid, lapsevanemate ootusi, üleminekukooli eelistamise põhjuseid ning kooli ja kodu rollide mõtestamist seoses lapse keelelise ja kultuurilise kujunemisega.

Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud seitsme lapsevanemaga. Intervjuud transkribeeriti, kodeeriti ja kategoriseeriti ning analüüsiti induktiivse temaatilise analüüsi meetodil.

Tulemustest selgus, et lapsevanemate koolivalik kujuneb mitme teguri koosmõjul. Olulist rolli mängivad keelekeskkond, varasemad kogemused, informeeritus, praktilised tegurid ning suhtlus ja usaldus kooli vastu. Lapsevanemate ootused lapse arengule on mitmekesised ning hõlmavad keelelist, akadeemilist ja emotsionaalset arengut. Eesti keele omandamist peetakse väga oluliseks, kuid samal ajal väärtustatakse ka emakeele säilimist.

Samuti selgus, et üleminekukooli eelistatakse eelkõige lapsele turvalise keskkonna, keelelise toe ning lapse vajaduste arvestamise tõttu. Lapse keeleline ja kultuuriline areng kujuneb lapsevanemate hinnangul kooli ja kodu koostöös, kus kooli roll on seotud eesti keele õpetamisega ning kodu roll emakeele ja kultuurilise identiteedi hoidmisega.

Kokkuvõttes näitavad tulemused, et lapsevanemate valikud ja ootused on mitmetasandilised ning kujunevad keeleliste, praktiliste, emotsionaalsete ja väärtuspõhiste tegurite koosmõjul.

Võtmesõnad: koolivalik, lapsevanem, keeleline areng, mitmekeelsus, eestikeelne õpe

Sisukord

Sissejuhatus	6
1. Eestikeelsele haridusele ülemineku taust ja magistr töö teoreetiline raamistik	8
1.1. Üleminek eestikeelsele õppele	8
1.1.1. Keele- ja hariduspoliitiline raamistik	9
1.1.2. Reformi hariduslikud ja ühiskondlikud eesmärgid	10
1.1.3. Kohalik kontekst (Tartu)	11
1.2.1. Lapsevanemate koolivalik ja otsustusprotsess mitmekeelses haridusruumis	12
1.3. Lapsevanemate ootused lapse arengule ja keelehoiakud	13
1.3.1. Ootused lapse arengule	13
1.3.2. Keelehoiakud ja suhtumine eesti keelde	14
1.3.3. Keele omandamine sotsiaalkultuurilises käsitluses	15
1.4. Varasemad uuringud Eesti kontekstis	16
1.4.1. Lapsevanemate hoiakud ja ootused eestikeelsele õppele üleminekul	16
2. Metoodika	19
2.1. Uurimiskavand ja uurimismeetod	19
2.2. Valim ja uurimiseetika	20
2.3. Andmekogumine	23
2.4. Andmeanalüüs	25
2.5. Uurimuse usaldusväärsus ja piirangud	27
3. Tulemused	29
3.1. Üleminekukooli valikut mõjutavad tegurid	29
3.1.1. Keelekeskkond ja keeleline tugi	31
3.1.2. Sotsiaalne tugi ja informeeritus	35
3.1.3. Praktilised tegurid	38
3.1.4. Suhtlus, kogemus ja usaldus	41

3.1.5. Kriitilised hinnangud ja vastuolud	44
3.2. Lapsevanemate ootused ja hirmud.....	45
3.2.1. Keelelised ootused ja ebakindlus	46
3.2.2. Akadeemiline toimetulek	49
3.2.3. Emotsionaalne heaolu ja turvatunne	51
3.3. Kooli ja lapsevanema roll lapse arengus.....	54
3.3.1. Kooli roll.....	55
3.3.2. Lapsevanema roll.....	57
3.3.3. Kodu roll emakeele ja identiteedi säilitamisel	59
3.3.4. Kooli ja kodu koostöö	61
4. Arutelu.....	64
4.1. Koolivalikut mõjutavad tegurid	64
4.2. Lapsevanemate ootused lapse keelelisele, akadeemilisele ja emotsionaalsele arengule ..	67
4.3. Kooli ja kodu roll lapse arengus	69
5. Soovitused	72
Kokkuvõte	74
Kirjandus	77
Summary	81
Lisa 1. Intervjuu kava.....	84
Lisa 2. Informeeritud nõusoleku vorm.....	88
Lisa 3. Näiteid kodeerimisprotsessist esimese uurimisküsimuse põhjal.....	89
Lisa 4. Näiteid kodeerimisprotsessist teise uurimisküsimuse põhjal	90
Lisa 5. Näiteid kodeerimisprotsessist kolmanda uurimisküsimuse põhjal.....	91

Sissejuhatus

Eestikeelsele õppele üleminek on viimaste aastate üks olulisemaid haridusreforme Eestis, mille eesmärk on tagada kõigile õppijatele võrdsed võimalused omandada kvaliteetne haridus riigikeeles ning toetada ühiskondlikku sidusust. Üleminek eestikeelsele õppele on seotud ka Eesti haridusstrateegiliste eesmärkidega, mille keskmes on õppijate võrdsed võimalused, kvaliteetne eestikeelne haridus ning kaasav ja sidus ühiskond (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021b). See muutus ei puuduta ainult hariduskorraldust, vaid hõlmab ka laiemat sotsiaalset ja kultuurilist tasandit, mõjutades nii koolide toimimist kui ka perede haridusvalikuid.

Käesoleva teema valik on seotud autori igapäevase tööga õpetajana mitmekeelses õpikeskkonnas, kus õppijate seas on nii eesti kui ka muu kodukeelega lapsi. Praktikas on autor täheldanud, et lapsevanemate koolivalikud, ootused ja arusaamad lapse arengust võivad olla väga erinevad ning sageli mõjutatud nii keelelisest taustast kui ka varasematest kogemustest. See on tekitanud huvi mõista sügavamalt, millised tegurid kujundavad lapsevanemate otsuseid eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis.

Lapsevanemate koolivalik ei ole ainult praktiline otsus, vaid mitmetasandiline protsess, kus põimuvad väärtused, ootused, varasemad keelelised ja hariduslikud kogemused ning arusaamad lapse tulevikust. Varasemates käsitlustes on rõhutatud, et haridusvalikud kujunevad erinevate sotsiaalsete ja kultuuriliste tegurite koosmõjus (Bourdieu 1986; Lauri 2014). Mitmekeelses haridusruumis lisandub koolivalikule ka keeleline mõõde, kuna õppekeel on seotud nii lapse akadeemilise toimetuleku, identiteedi kujunemise kui ka sotsiaalse lõimumisega.

Varasemad uuringud on käsitlenud nii koolivalikut kui ka lapsevanemate hoiakuid hariduse suhtes, kuid vähem on uuritud seda, kuidas lapsevanemad teevad konkreetseid koolivalikuid üleminekukooli kontekstis ning kuidas nad mõtestavad oma rolli lapse keelelises ja kultuurilises kujunemises. Samuti on vähe teada sellest, millised on lapsevanemate ootused olukorras, kus kooli õppekeel erineb kodusest keelest.

Käesoleva magistritöö eesmärk on mõista lapsevanemate koolivaliku põhjuseid ja ootusi mitmekeelses haridusruumis eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis. Uurimus keskendub sellele, kuidas lapsevanemad teevad koolivaliku otsuseid, milliseid tegureid nad oluliseks peavad ning kuidas nad hindavad kooli ja iseenda rolli lapse arengus.

Töö eesmärgist tulenevalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Millised tegurid mõjutavad lapsevanemate koolivalikut eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis?
2. Millised on lapsevanemate ootused oma lapse keelelisele ja akadeemilisele arengule üleminekukoolis?
3. Kuidas mõtestavad lapsevanemad kooli ja kodu rolli lapse keelelises ja kultuurilises kujunemises mitmekeelses haridusruumis?

Tulenevalt püstitatud eesmärgist täidab magistritöö järgmisi ülesandeid:

- anda ülevaade eestikeelsele õppele ülemineku ja koolivalikuga seotud teoreetilistest käsitlustest;
- kirjeldada lapsevanemate koolivalikut mõjutavaid tegureid;
- analüüsida lapsevanemate ootusi lapse arengule;
- uurida, kuidas lapsevanemad mõtestavad kooli ja kodu rolli lapse arengus.

Töö koosneb viiest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse magistritöö tausta eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis, teoreetilisi lähtekohti, lapsevanemate koolivalikut ning keelehoiakuid mitmekeelses haridusruumis. Teises peatükis antakse ülevaade uurimismetoodikast, valimist, andmekogumisest ja andmeanalüüsist. Kolmandas peatükis esitatakse uurimistulemused vastavalt uurimisküsimustele. Neljandas peatükis arutletakse tulemuste üle, seostades neid varasemate uuringute ja teoreetilise raamistikuga. Viiendas peatükis esitatakse praktilised soovitused.

Magistritöö koostamisel kasutati tehisintellekti toetava abivahendina. Tehisintellekti kasutati peamiselt keeleliseks ja tehniliseks abiks, näiteks teksti struktuuri korrastamiseks ning tõlkimiseks. Samuti kasutati seda transkriptsioonide tehniliseks töötlemiseks, näiteks ajakoodide ja muude märgete eemaldamiseks.

Tehisintellekti kasutamine ei asendanud autori iseseisvat tööd. Kõik analüüsid, tõlgendused ja järeldused põhinevad töö autori iseseisval uurimistööl.

1. Eestikeelsele haridusele ülemineku taust ja magistritöö teoreetiline raamistik

Käesolevas peatükis esitatakse uurimuse taust ja teoreetilised lähtekohad, millele tugineb lapsevanemate koolivaliku ja ootuste analüüs.

Esmalt käsitletakse eestikeelsele õppele ülemineku keele- ja hariduspoliitilist raamistikku ning selle eesmärgi. Seejärel vaadeldakse lapsevanemate koolivalikut ja hoiakuid mitmekeelses haridusruumis ning nende seost lapse keelelise ja akadeemilise arenguga.

Teoreetiline käsitlus loob aluse uurimistulemuste tõlgendamiseks ning võimaldab siduda lapsevanemate kogemused laiemate hariduslike ja sotsiaalsete protsessidega.

1.1. Üleminek eestikeelsele õppele

Eestikeelsele õppele üleminek on üks viimaste aastate keskseid haridusreforme Eestis, mille eesmärk on kujundada ühtne eestikeelne haridusruum ning tagada kõigile õppijatele võimalus omandada haridus riigikeeles. Reform on seotud nii haridusliku võrdsuse kui ka ühiskondliku sidususe eesmärkidega.

Haridussüsteemi keeleline korraldus ei ole neutraalne, vaid mõjutab õppijate hariduslikku toimetulekut ja edasisi võimalusi ühiskonnas (Lindemann 2014). Seetõttu käsitletakse õppekeele valikut lisaks pedagoogilisele küsimustele ka sotsiaalse ja kultuurilise protsessina.

Eestikeelsele õppele ülemineku õigusliku alus tuleneb põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustest, mille kohaselt minnakse järk-järgult üle täielikult eestikeelsele õppele alates 2024/2025. õppeaastast (Riigi Teataja 2022). Üleminek algab alushariduses ning 1. ja 4. klassis ning laieneb järgnevatel aastatel järgmistele kooliastmetele.

Eestikeelsele õppele üleminek ei tähenda üksnes õppekeele muutmist, vaid eeldab terviklikke muutusi haridussüsteemis. Nende hulka kuuluvad õpetajate keelelise ja metoodilise pädevuse arendamine, õppematerjalide kohandamine ning õppijate keelelistest vajadustest lähtuvate tugimeetmete rakendamine.

Reformi rakendamine toimub järk-järgult, et toetada õppijate kohanemist ning vähendada keelelise üleminekuga seotud riske. Sellest tulenevalt on eestikeelsele õppele üleminek käsitatav laiaulatusliku haridusliku ja ühiskondliku muutusena, mille eesmärk on tugevdada eesti keele positsiooni ning kujundada sidusamat ja võrdsusel põhinevat haridusruumi (Klaas-Lang jt 2023: 72–73).

1.1.1. Keele- ja hariduspoliitiline raamistik

Eestikeelsele õppele üleminek tugineb Eesti keele- ja hariduspoliitilisele raamistikule, mille keskmes on riigikeele rolli tugevdamine hariduses ja ühiskonnas laiemalt. Reformi õiguslik alus tuleneb 12. detsembril 2022 vastu võetud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustega, millega sätestati järkjärguline üleminek eestikeelsele õppele kõigis riigi- ja munitsipaalkoolides (Riigi Teataja 2022).

Seadusemuudatuste kohaselt alustati üleminekut 2024. aastal alushariduses ning 1. ja 4. klassis, millele järgneb järkjärguline laienemine järgmistele kooliastmetele. Eesmärgiks on saavutada täielikult eestikeelne põhiharidus 2030/2031 (Riigi Teataja 2022). Etapiviisiline rakendamine võimaldab haridussüsteemil kohaneda ning toetab reformi järjepidevat elluviimist (Klaas-Lang jt 2023: 72).

Haridus- ja Teadusministeeriumi käsitusel nähakse eestikeelset haridust vahendina, mis toetab õppija keelelist arengut, hariduslikku toimetulekut ning ühiskondlikku lõimumist. Ühtse eestikeelse haridusruumi kujundamine aitab vähendada hariduslikku ja sotsiaalmajanduslikku segregatsiooni ning loob eeldused võrdsemateks haridus- ja tööalasteks võimalusteks. (Haridus- ja Teadusministeerium 2023).

Sarnaseid eesmärke rõhutatakse ka Eesti hariduspoliitika strateegilistes dokumentides, kus haridussüsteemi käsitletakse vahendina, mis peab tagama kõigile õppijatele võrdsed võimalused jätkuõpinguteks ja tööeluks ning toetama nende keelelist ja sotsiaalset toimetulekut (Haridus- ja Teadusministeerium 2023).

Varasemad uuringud on osutanud, et haridussüsteemi keeleline korraldus on tihedalt seotud ühiskondliku integratsiooni ja tööturul edukusega. Keeleliselt eristunud koolisüsteemid võivad piirata vähemusrühmade haridusvõimalusi ning süvendada sotsiaalset ja etnilist eraldatust (Lindemann 2014; Tammaru jt 2017: 14–15). Sellest tulenevalt on eestikeelsele õppele üleminek osa laiemast poliitilisest ja sotsiaalsest strateegiast, mille eesmärk on vähendada paralleelsete haridussüsteemide mõju ning toetada sidusa ühiskonna kujunemist (Klaas-Lang jt 2023: 85–86).

Samas on hariduspoliitilistes dokumentides märgata teatud pingevälja erinevate eesmärkide vahel. Eesti keele arengukavas 2021–2035 rõhutatakse eesti keele positsiooni tugevdamist ja ühtse keeleruumi kujundamist, seades eesmärgiks eestikeelsele haridusele ülemineku (Haridus- ja Teadusministeerium 2021a). Haridusvaldkonna arengukavas 2021–2035 keskendutakse aga õppijakesksusele, õppeprotsessi paindlikkusele ning õppijate

mitmekesisuse arvestamisele (Haridus- ja Teadusministeerium 2021b). See võib tekitada vastuolu olukorras, kus ühtse õppekeele rakendamine ei pruugi alati kattuda õppijate individuaalsete vajaduste ja keelelise taustaga. Sellest tulenevalt eeldab eestikeelsele õppele üleminek tasakaalu leidmist keelepoliitiliste eesmärkide ja õppijakeskse lähenemise vahel. Õpetajal on seejuures keskne roll toetada õppeprotsessi viisil, mis tagab nii eesti keele omandamise kui ka õppijate individuaalsete vajaduste ja keelelise tausta arvestamise.

1.1.2. Reformi hariduslikud ja ühiskondlikud eesmärgid

Eestikeelsele õppele ülemineku eesmärk on tagada kõigile õppijatele eesti keele oskus tasemel, mis võimaldab neil edukalt jätkata haridusteed ning osaleda ühiskonnaelus. Samal ajal on eesmärgiks vähendada hariduslikku ebavõrdsust ja luua võrdsed võimalused sõltumata õppija emakeelest (Haridus- ja Teadusministeerium 2023).

Eesti keele oskust käsitletakse ressursina, mis mõjutab õppijate edasist haridus- ja tööalaseid võimalusi ning nende sotsiaalset toimetulekut. Pierre Bourdieu (1986: 243–247) käsitluse kohaselt on keeleline kompetents osa kultuurilisest ja sümboolsest kapitalist, mille väärtus sõltub ühiskondlikust tunnustusest ning mõjutab indiviidi positsiooni sotsiaalses hierarhias. Sellest vaatenurgast ei ole eestikeelsele õppele üleminek pelgalt hariduskorralduslik muudatus, vaid seotud ka sotsiaalse võrdsuse ja võimaluste jaotumisega.

Keeleline üleminek tähendab õppijate jaoks samaaegset keelelist ja akadeemilist kohanemist. Seetõttu rõhutatakse, et üleminek peab toimuma järk-järgult ning õppijaid tuleb toetada nii keeleõppes kui ka aineõppes (Baker 2011). Ebapiisava toe korral võib õppekeele muutus mõjutada õppija õpitulemusi ja enesekindlust.

Lisaks hariduslikele eesmärkidele on reformil oluline ühiskondlik tähendus. Ühtse eestikeelse haridusruumi kujundamine loob eeldused erineva keele- ja kultuuritaustaga õppijate lõimumiseks ning aitab vähendada paralleelsete haridussüsteemide mõju (Klaas-Lang jt 2023: 85–86). Samuti toetab see õppijate osalemist Eesti kultuuri- ja väärtusruumis ning suurendab nende võimalusi aktiivseks ühiskondlikuks osaluseks.

Reformi edukus ei sõltu üksnes õiguslikust raamistikust, vaid ka haridussüsteemi valmisolekust ning erinevate osapoolte, sealhulgas lapsevanemate usaldusest. Üleminekuprotsess hõlmab nii õppe kvaliteedi tagamist kui ka õppijate ja perede turvatunde kujundamist, mis on eelduseks reformi tulemuslikule rakendamisele.

1.1.3. Kohalik kontekst (Tartu)

Eestikeelsele õppele ülemineku praktiline rakendamine kujuneb suurel määral kohalikes omavalitsustes. Kohalikul tasandil sõltub üleminekuprotsess koolivõrgust, õppijate keelelisest taustast ning olemasolevatest tugisüsteemidest.

Tartu linn on seadnud eesmärgiks viia kõik munitsipaalkoolid ja -lasteaiad täielikult eestikeelsele õppele üle hiljemalt 2025/2026. õppeaastaks (Tartu Linnavalitsus 2022: 4). Ülemineku toetamiseks on koostatud eestikeelse hariduse tegevuskava aastateks 2022–2025, milles rõhutatakse õpetajate keele- ja metoodilise pädevuse arendamist, õppematerjalide kohandamist ning sidusrühmade, sh lapsevanemate, kaasamist. Samuti tuuakse esile vajadus üleminekuprotsessi järjepideva monitoorimise ja teaduspõhise lähenemise järele (Tartu Linnavalitsus 2022: 5; 25).

Tartu kontekstis on oluline arvestada mitmekeelse õpikeskkonnaga, kus õpivad nii eesti kui ka muu kodukeelega õpilased. Sellises keskkonnas mõjutab õppekeele muutus otseselt õppimise tempot, õpilaste arusaamist ning akadeemilist toimetulekut. Seetõttu on koolidel oluline roll kujundada toetav õpikeskkond, mis arvestab õppijate erineva keeleoskuse tasemega ning pakub tuge nii keeleõppes kui ka aineõppes. See on eriti oluline ülemineku algfaasis, kus keeleline koormus võib mõjutada õppijate arusaamist ja enesekindlust.

Varasemad käsitlused rõhutavad, et lõimumisprotsess ei ole lineaarne, vaid sõltub erinevate sihtrühmade kogemustest ja kaasatusest (Lauristin jt 2011: 91–95). Samuti nähakse haridussüsteemi olulise lõimumismehhanismina, mille kaudu kujundatakse nii keeleoskust kui ka sotsiaalset sidusust ja kodanikuidentiteeti (Kirss jt 2008: 42).

Sellest tulenevalt ei ole eestikeelsele õppele ülemineku kohalikul tasandil üksnes halduslik muudatus, vaid nõuab koolidelt paindlikke lahendusi ning õppijakeskset lähenemist. Ülemineku edukus sõltub nii süsteemsetest tugimeetmetest kui ka osapoolte, sealhulgas koolide ja perede, koostööst.

1.2. Lapsevanemate koolivalik mitmekeelses haridusruumis

Lapsevanemate koolivalik mitmekeelses haridusruumis on mitmetasandiline protsess, mida mõjutavad nii hariduslikud, sotsiaalsed kui ka keelelised tegurid. Lisaks praktilistele kaalutlustele on oluline roll lapsevanemate väärtushinnangutel, ootustel ning arusaamadel lapse tulevikuvõimalustest. Mitmekeelses kontekstis lisandub koolivalikule ka õppekeele

dimensioon, mis seob haridusotsused lapse keelelise arengu, identiteedi ja ühiskondliku toimetulekuga.

1.2.1. Lapsevanemate koolivalik ja otsustusprotsess mitmekeelses haridusruumis

Lapsevanemate koolivalik mitmekeelses haridusruumis kujuneb erinevate tegurite koosmõjus. Uuringutes on leitud, et valikut mõjutavad eelkõige kooli maine, õpitulemused, õpetamise kvaliteet, turvaline keskkond ning kooli asukoht (OECD 2019: 147–150; Salundi & Tiko 2009: 20–23). Lisaks mängivad olulist rolli praktilised tegurid, nagu logistiline mugavus ja lapse iseseisev koolitee.

Koolivalik ei ole siiski ainult ratsionaalne otsus. Seda mõjutavad ka lapsevanemate väärtushinnangud ja arusaamad heast haridusest. Lapsevanemad eelistavad sageli koole, mille väärtused on kooskõlas nende enda uskumuste ja ootustega (Denessen, Slegers & Smit 2001: 6). Seetõttu sisaldab koolivalik ka emotsionaalset ja väärtuspõhist mõõdet.

Lapsevanemate koolivalik ei kujune kõikide perede jaoks võrdsetel alustel, vaid sõltub nende käsutuses olevatest ressurssidest ja kogemustest. Pierre Bourdieu (1986: 241–246) kapitaliteooria kohaselt mõjutavad haridusvalikuid kultuuriline, sotsiaalne ja sümboolne kapital. Kultuuriline kapital hõlmab muu hulgas haridustaset ja keelelist kompetentsi, samas kui sotsiaalne kapital on seotud suhtlusvõrgustike ja ligipääsuga informatsioonile (Bourdieu 1986: 243–249). Sellest tulenevalt ei ole kõik pered koolivaliku tegemisel võrdses positsioonis, kuna erinev ligipääs ressurssidele mõjutab otsustusvõimalusi ning võib kaasa aidata sotsiaalsete erinevuste taastootmisele.

Eesti kontekstis on leitud, et ka avalikus haridussüsteemis võib koolivalik toimida selektiivselt. Pered, kellel on rohkem informatsiooni ja ressursse, suudavad süsteemi paremini kasutada, mis võib süvendada sotsiaalset kihistumist (Lauri 2014: 23–30). Sarnasele järeldusele jõuavad ka Kaire Põder ja Triin Lauri (2014), kelle uuring näitab, et koolivaliku tingimustes võib tekkida koolidevaheline eristumine, mis on seotud õpilaste sotsiaalse taustaga (Põder & Lauri 2014: 446–447).

Lisaks struktuurasetele teguritele mõjutavad otsustusprotsessi ka lapsevanemate ootused ja väärtused. *Expectancy–Value* teooria kohaselt sõltub haridusvalik muu hulgas sellest, kuivõrd vanem usub lapse edukasse toimetulekusse ning kui väärtuslikuks ta peab vastavat valikut (Eccles & Wigfield 2002: 109–112). Seetõttu kujunevad koolivalikud ootuste, väärtushinnangute ja tajutud võimaluste koosmõjus.

Mitmekeelses haridusruumis on oluline tegur ka õppekeel. Eesti kontekstis on leitud, et lapsevanemate otsuseid mõjutab see, kuivõrd peetakse eesti keele oskust oluliseks lapse tuleviku seisukohalt ning milliseid võimalikke raskusi seostatakse teises keeles õppimisega (Klaas-Lang jt 2023). Õppekeele valik ei ole pelgalt õppekorralduslik küsimus, vaid seotud lapse akadeemilise toimetuleku, identiteedi kujunemise ja heaoluga.

Samas viitavad värskemad Eesti konteksti käsitlused sellele, et haridusvalikute tegemisel mängib olulist rolli perede sotsiaalne taust ning ligipääs ressurssidele. Eesti inimeste aruandes on rõhutatud, et haridusvalikud võivad kaasa aidata sotsiaalse ebavõrdsuse taastootmisele, kuna erineva taustaga peredel on erinevad võimalused süsteemis orienteeruda ja strateegilisi valikuid teha (Kindsiko 2026). See tähendab, et haridusvalikud ei kujune üksnes lapse vajaduste või pere väärtushinnangute põhjal, vaid neid mõjutavad ka vanemate hariduslik, majanduslik ja kultuuriline taust. Sellises olukorras võivad teadlikumad ja suuremate ressurssidega pered teha valikuid, mis toetavad laste paremaid haridusvõimalusi, samal ajal kui piiratud võimalustega peredel on vähem valikuvabadust. Seetõttu on oluline käsitleda haridusvalikuid ka haridusliku võrdsuse ja sotsiaalse sidususe perspektiivist.

1.3. Lapsevanemate ootused lapse arengule ja keelehoiakud

Lapsevanemate ootused ja keelehoiakud kujundavad lapse haridustee valikuid ning tema toimetulekut mitmekeelses haridusruumis. Need mõjutavad nii koolivalikut, lapse keelelist arengut, õpimotivatsiooni kui ka kohanemist õppekeskkonnas.

Käesolevas alapeatükis käsitletakse esmalt lapsevanemate ootusi lapse arengule, seejärel keelehoiakuid ja suhtumist eesti keelde ning lõpuks keele omandamist sotsiaalkultuurilises käsitluses.

1.3.1. Ootused lapse arengule

Lapsevanemate haridusvalikud on tihedalt seotud nende ootuste ja väärtushinnangutega lapse arengu suhtes. *Expectancy-Value* teooria kohaselt sõltub otsustamine sellest, kuivõrd vanem usub lapse eduvõimalustesse ning kui väärtuslikuks ta hindab vastavat hariduslikku valikut (Eccles & Wigfield 2000: 68–81; Eccles & Wigfield 2002: 109–112).

Väärtuse mitmekomponendilises käsitluses eristatakse tegevuse olulisust, huvipakkuvust, kasulikkust ja võimalikke kulusid (Eccles & Wigfield 2002: 119–120). Haridusvaliku puhul võib see tähendada, et lapsevanem näeb eestikeelses õppes tulevikuvõimalusi avardavast

ressurssi, kuid tajub samal ajal võimalikke riske, näiteks suurenenud õpikoormust, keelelist pingutust või mõju lapse enesekindlusele.

Lapsevanemate ootused koolile ei piirdu ainult akadeemilise edukusega. Oluliseks peetakse ka turvalist õpikeskkonda, hoolivat ja professionaalset õpetajat ning lapse individuaalsete eripärade arvestamist (Salundi & Tiko 2009: 28–30). Seetõttu on ootused seotud nii õpitulemuste kui ka lapse heaolu ja kohanemisega.

Empiirilised uuringud on näidanud, et kõrgemad vanemate ootused lapse edukusele on seotud paremate õpitulemustega ja suurema akadeemilise püsivusega (Yamamoto & Holloway 2010: 189). Mitmekeelses kontekstis võivad need ootused olla vastuolulised: ühelt poolt peetakse riigikeele omandamist oluliseks akadeemiliste ja tööalaste võimaluste seisukohalt, teisalt tuntakse muret lapse keelelise ja akadeemilise toimetuleku ning identiteedi säilimise pärast (Klaas-Lang jt 2023: 72, 82–84).

Lapsevanemate haridusvalikuid mõjutavad nende ootused lapse edukusele ning hinnangud haridusvaliku väärtusele ja võimalikele riskidele. Mitmekeelses kontekstis peetakse oluliseks nii riigikeele omandamist ja tulevikuvõimalusi kui ka lapse heaolu, keelelist toimetulekut ja individuaalsete vajadustega arvestamist. Seetõttu kujunevad haridusvalikud sageli erinevate akadeemiliste, sotsiaalsete ja emotsionaalsete kaalutluste koosmõjul.

1.3.2. Keelehoiakud ja suhtumine eesti keelde

Mitmekeelses haridusruumis mõjutavad koolivalikut ja lapse õpikogemust oluliselt lapsevanemate keelehoiakud. Keelehoiakuid käsitletakse nähtusena, mis kujuneb ühiskondlike arusaamade ja isiklike kogemuste koosmõjus ning sisaldab lisaks teadmistele ka uskumusi ja väärtushinnanguid (Niedzielski & Preston 2003: 1–5).

Bourdieu (1986: 243–247) järgi on keeleline kompetents osa kultuurilisest ja sümboolsest kapitalist. Selle väärtus sõltub ühiskondlikust tunnustusest. Keel ei ole ainult suhtlusvahend, vaid ka vahend, mille kaudu kujuneb sotsiaalne positsioon ja ligipääs erinevatele võimalustele. Seetõttu mõjutavad keelehoiakud seda, kuidas hinnatakse eri õppekeeli ja milliseid valikuid tehakse.

Eesti kontekstis on leitud, et vene dominantkeelega lapsevanemate keelehoiakud on mitmetahulised. Ühelt poolt nähakse eesti keelt olulise ressursina, mis avardab haridus- ja töövõimalusi ning toetab ühiskondlikku lõimumist. Teisalt esineb muresid, mis on seotud lapse

keelelise ja akadeemilise toimetulekuga ning identiteedi kujunemisega (Klaas-Lang jt 2023: 75–78; Klaas-Lang jt 2025: 4–6).

Uuringud näitavad, et lapsevanemad ei käsitle keeli tingimata vastanduvatena. Keeled toimivad pigem täiendavate ressurssidena, millel on lapse arengus erinev roll. Emakeelt seostatakse identiteedi, perekondliku kuuluvuse ja emotsionaalse lähedusega, eesti keelt aga hariduse ja ühiskonnas toimetuleku keelega (Klaas-Lang jt 2025: 4–6). Selline keelte rollide jaotus mõjutab ka koolivalikut ning ootusi õppekeele suhtes.

Vanema suhtumine õpitavasse keelde võib mõjutada lapse motivatsiooni ja valmisolekut keelt kasutada. Motivatsioon kujuneb sotsiaalses kontekstis ning on seotud õppija tulevikunägemusega endas kui õpitava keele kõnelejust ja identiteediga (Ushioda 2017: 3–5). Keeleõppega võib kaasneda ärevus, mis mõjutab õppija osalust ja õpitulemusi; toetav õpikeskkond aitab seda vähendada (Horwitz, Horwitz & Cope 1986: 125–128).

Eestikeelsele õppele üleminekut võib käsitleda ka keelekümbluse põhimõtete kaudu, mille puhul erineb õppekeel õppija emakeelest ning keel toimib samaaegselt nii õppevahendi kui ka õpieesmärgina (Asser 2003: 17–18). Selline lähenemine rõhutab keele ja aineõppe lõimimist ning eeldab õppijale toetavat keskkonda, kus keeleline areng toimub paralleelselt akadeemilise õppimisega.

Seega võib järeldada, et Eesti kontekstis nähakse eesti keelt olulise ressursina haridus- ja töövõimaluste seisukohalt, kuid samal ajal tuntakse muret lapse keelelise toimetuleku ja identiteedi säilimise pärast. Keeled ei ole lapsevanemate jaoks tingimata vastandlikud, vaid täiendavad üksteist, mistõttu kujunevad õppekeelega seotud valikud sageli nii praktiliste, kultuuriliste kui ka emotsionaalsete kaalutluste koosmõjul.

1.3.3. Keele omandamine sotsiaalkultuurilises käsitluses

Keele omandamist saab käsitleda sotsiaalkultuurilise teooria kaudu, mille kohaselt kujunevad õppimine ja areng sotsiaalses suhtluses ning kultuurilises kontekstis osalemise kaudu. Vögotski käsitluse järgi ei ole keel pelgalt suhtlusvahend, vaid oluline vahend mõtlemise ja õppimise kujunemisel (Arcidiacono & Baucal 2020: 6–7).

Sotsiaalkultuurilise teooria kohaselt on õppimine olemuslikult sotsiaalne protsess. See toimub suhtluses teiste inimestega ja erinevates tähenduslikes olukordades. Keeleline areng ei toimu eraldi, vaid kujuneb koostöös õpetajate, kaasõpilaste ja pereliikmetega. Selline käsitlus rõhutab

keskkonna rolli ning seda, milliseid võimalusi ja tuge lapsele pakutakse (Arcidiacono & Baucal 2020: 6).

Sotsiaalkultuurilise lähenemise kohaselt vahendavad õppimist erinevad kultuurilised vahendid, mille hulgas on keskne roll keelel. Inimese mõtlemine ja tegutsemine on seotud kultuuriliste praktikatega, mis kujundavad arusaamu, hoiakuid ja käitumist (Arcidiacono & Baucal 2020: 7). Seetõttu ei saa keelelist arengut käsitleda ainult individuaalse oskusena, vaid seda tuleb vaadelda laiemate sotsiaalsete ja kultuuriliste praktikate osana.

Mitmekeelses haridusruumis on see käsitlus eriti oluline, kuna laps puutub kokku erinevate keelte ja kultuuridega. Keeleoskus kujuneb erinevates suhtlusolukordades ning keelte kasutamine on seotud konkreetsete kontekstide ja funktsioonidega. Erinevad keeled võivad täita lapse elus erinevaid rolle, mistõttu on keeleline areng dünaamiline ja kontekstist sõltuv protsess.

Kokkuvõttes näitavad lapsevanemate ootusi, keelehoiakuid ja sotsiaalkultuurilist keeleomandamist käsitlevad lähenemised, et lapse areng mitmekeelses haridusruumis sõltub nii kodu ja kooli pakutavast toest kui ka sellest, milliseid väärtusi ja tähendusi lapsevanemad eri keelele omistavad. See loob aluse käesoleva uurimuse tulemuste tõlgendamiseks lapsevanemate koolivaliku, ootuste ning kooli ja kodu rolli mõtestamise vaatenurgast.

1.4. Varasemad uuringud Eesti kontekstis

Käesolevas peatükis antakse ülevaade Eesti kontekstis läbiviidud uuringutest, mis käsitlevad lapsevanemate koolivalikuid, keelehoiakuid ning eestikeelsele õppele üleminekuga seotud ootusi ja arusaamu. Varasemad uuringud aitavad mõista, kuidas lapsevanemad tajuvad eestikeelsele õppele üleminekut ning millised tegurid mõjutavad nende haridusotsuseid mitmekeelses haridusruumis. Lisaks võimaldavad need seostada käesoleva uurimuse tulemusi laiemate hariduslike ja ühiskondlike protsessidega.

1.4.1. Lapsevanemate hoiakud ja ootused eestikeelsele õppele üleminekul

Eesti kontekstis on lapsevanemate hoiakuid ja ootusi eestikeelsele õppele ülemineku protsessis käsitlenud mitmed uuringud. Balti Uuringute Instituudi uuring „Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas“ annab ülevaate lapsevanemate teadlikkusest ning suhtumisest haridusreformi. Uuringu kohaselt oli 96% lapsevanematest üleminekuotsusest teadlikud, kuid

samal ajal väljendati märkimisväärset ebakindlust seoses reformi praktilise korralduse ja selle võimaliku mõjuga lapse õppimisele (Kivistik jt, 2023).

Sarnaseid tulemusi on kirjeldatud uuringus, milles käsitleti vene dominantkeelega Tartu lapsevanemate hoiakuid eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis (Klaas-Lang jt 2023). Uuringu tulemused näitavad, et lapsevanemate suhtumine reformi on mitmetahuline: ühelt poolt nähakse eesti keele oskust olulise ressursina, mis toetab lapse edasisi haridus- ja töövõimalusi, teisalt väljendatakse ebakindlust lapse akadeemilise toimetuleku, suureneva keelekoormuse ning emakeele säilimise suhtes (Klaas-Lang jt 2023: 71–94).

Lisaks ilmnis uuringust, et osa lapsevanemaid tundis vähest kaasatust reformiga seotud otsustusprotsessidesse, mis omakorda vähendas nende usaldust eestikeelsele õppele ülemineku korralduse suhtes. Autorid rõhutavad ka perekonna olulist rolli lapse keeleõppe toetamisel ning õpimotivatsiooni kujundamisel.

Lapsevanemate koolivalikuid Eestis on käsitlenud ka Mart Salundi ja Anu Tiko (2009). Nende küsitlusuuring, mis põhines enam kui 2000 lapsevanema vastustel, näitab, et koolivaliku keskseteks teguriteks on kooli asukoht, turvalisus, maine ja lapse edasised haridusvõimalused (Salundi & Tiko 2009: 20–23). Lisaks peetakse oluliseks kooli sotsiaalset ja emotsionaalset keskkonda, sealhulgas õpetajate suhtumist ja kooli üldist õhkkonda (Salundi & Tiko 2009: 28–30). Samas tuleb arvestada, et uuring viidi läbi 2008. aastal, mistõttu võivad hilisemad hariduslikud ja ühiskondlikud muutused mõjutada lapsevanemate ootusi ja koolivalikuid.

Koolivaliku ja haridusliku ebavõrdsuse seoseid Eesti kontekstis on käsitlenud ka Kaire Põder ja Triin Lauri (2014), kelle uuring näitab, et koolivaliku tingimustes võib kujuneda koolidevaheline eristumine, mis on seotud õpilaste sotsiaalse taustaga (Põder & Lauri 2014: 446–447). Autorid osutavad, et suuremate ressursside ja parema informeeritusega peredel on sageli rohkem võimalusi teha strateegilisi koolivalikuid, mis võib kaasa aidata haridusliku kihistumise süvenemisele.

Uuemad uuringud näitavad, et lapsevanemate peamised hirmud seoses eestikeelsele õppele üleminekuga on seotud lapse võimaliku õppeedukuse languse, teises keeles õppimisega kaasneva lisakoormuse ning õpetajate keelelise ja metoodilise pädevusega (Kivistik jt 2023; Klaas-Lang jt 2023: 72–74). Lisaks tõstatatakse küsimus lapse emakeele säilimisest ja identiteedi kujunemisest. Uuringud osutavad ka sellele, et osa lapsevanemaid ei tunne end ülemineku kontekstis turvaliselt ning väljendab rahulolematust reformi elluviimise viisiga (Kivistik jt 2023).

Koolieelse hariduse kontekstis on leitud, et eesti keelest erineva kodukeelega lapsevanemad käsitlevad mitmekeelsust sageli võimalusena, seostades seda paremate haridus- ja töövõimalustega (Hermas & Pochukaeva 2019: 28). Samal ajal tuuakse esile ka muresid, mis puudutavad lapse keelelist toimetulekut mitmekeelses keskkonnas.

Empiirilised uuringud osutavad, et reformi vastuvõtt sõltub suurel määral sellest, kuidas lapsevanemad seda mõtestavad. Natalja Gusjuki, Maire Tuule ja Tiia Õuna (2025) uuring näitab, et lapsevanemate ootused eestikeelsele õppele üleminekul on tihedalt seotud õpetajate keelelise ja metoodilise pädevuse, õppematerjalide kvaliteedi ning lapse individuaalsete vajaduste arvestamisega. Lapsevanemad väljendavad ühtaegu toetust riigikeele omandamisele kui tulevikuvõimalusi avardavale ressursile, kuid toovad esile ka ebakindlust lapse akadeemilise ja keelelise toimetuleku suhtes.

Kuigi muukeelsete lapsevanemate hoiakuid on viimastel aastatel hakatud süsteemsemalt uurima (Klaas-Lang jt 2023; Kivistik jt 2024), keskenduvad olemasolevad uuringud peamiselt üldistele hoiakutele ja muredele. Vähem on tähelepanu pööratud sellele, kuidas lapsevanemad teevad konkreetseid koolivalikuid koolitee alguses ning kuidas nad mõtestavad kooli ja kodu rolli lapse keelelises, akadeemilises ja kultuurilises arengus eestikeelsele õppele ülemineku algfaasis.

Kokkuvõttes näitavad varasemad uuringud, et lapsevanemate koolivalikud ja hoiakud eestikeelsele õppele üleminekul kujunevad mitmete tegurite koosmõjus. Haridusvalikuid mõjutavad nii praktilised, keelelised ja emotsionaalsed kaalutlused kui ka lapsevanemate väärtushinnangud, varasemad kogemused ja usaldus haridussüsteemi vastu. Samuti viitavad uuringud sellele, et koolivalikud ei kujune üksnes individuaalsete otsustena, vaid on seotud laiemate hariduslike, sotsiaalsete ja ühiskondlike protsessidega.

2. Metoodika

Käesolevas peatükis kirjeldatakse uurimuse metoodilisi lähtekohti, sealhulgas uurimiskavandit ja -meetodit, valimi kujunemist, andmekogumise ja -analüüsi protsessi ning uurimuse usaldusväärsust ja piiranguid. Metoodika eesmärk on tagada uurimisprotsessi läbipaistvus ning võimaldab hinnata saadud tulemuste usaldusväärsust.

2.1. Uurimiskavand ja uurimismeetod

Käesolev uurimus on kvalitatiivne ning lähtub interpretatiivsest uurimisparadigmast, mille eesmärk on mõista lapsevanemate koolivaliku põhjuseid, ootusi ja arusaamu nende endi kogemuste ja tähenduste kaudu. Uurimus on üles ehitatud juhtumiuuringuna, keskendudes ühe Tartu üleminekukooli lapsevanemate kogemustele eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis.

Kvalitatiivne lähenemine võimaldab uurida nähtust süvitsi ning arvestada selle kontekstipõhisust (Laherand 2008: 15–18; Õunapuu 2014: 52–56). See võimaldab avada osalejate subjektiivseid tõlgendusi ja kogemusi ning mõista, milliseid tähendusi nad oma kogemustele annavad. Selline lähenemine sobib olukordadesse, kus eesmärk on mõista keerukaid sotsiaalseid protsesse osalejate vaatenurgast ning kirjeldada nähtusi nende loomulikus kontekstis.

Kvalitatiivse uurimuse eesmärk ei ole tulemuste statistiline üldistamine, vaid nähtuste süvitsi mõistmine ja kontekstitundlik tõlgendamine (Õunapuu 2014: 52–56; Lincoln ja Guba 1985: 39). Seetõttu keskendutakse uurimuses osalejate kogemustele, arusaamadele ja tõlgendustele, mitte statistiliste seoste leidmisele ega üldistatavate järelduste tegemisele.

Andmekogumise meetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuusid, mis võimaldavad käsitleda eelnevalt määratletud teemasid ning jätavad samas ruumi paindlikuks ja avatud vestlusteks. Poolstruktureeritud intervjuu ühendab struktureeritud ja struktureerimata intervjuu elemente, võimaldades uurijal hoida vestluse fookus, kuid samal ajal kohandada küsimusi vastavalt osalejate vastustele ja kogemustele (Laherand 2008: 176–192).

See meetod sobib uurimisküsimustele vastuste leidmiseks, kuna võimaldab uurida nii lapsevanemate teadlikke valikuid kui ka nende väärtusi, hoiakuid ja kogemusi, mis ei pruugi struktureeritud küsimustiku abil esile tulla. Poolstruktureeritud intervjuu annab osalejatele võimaluse väljendada oma kogemusi vabalt ja detailirohkelt, mis toetab uurimuse eesmärki mõista nähtusi süvitsi.

Kõik intervjuud viis uurija läbi eesti keeles ning küsimused esitati osalejatele eesti keeles. Arvestades osalejate erinevat keelelist tausta, toetati vajadusel küsimuste mõistmist tõlgete abil: kahele osalejale anti küsimused vene keeles ning ühele osalejale tema emakeeles.

Kuigi intervjuud toimusid eesti keeles, vastasid osalejad neile sobivas keeles. Enamik vastuseid anti eesti keeles, kuid üks osaleja vastas vene keeles ning üks oma emakeeles. Sellisel juhul kasutati tõlget, et tagada küsimuste mõistmine ja vastuste täpsus.

Tõlkimine toimus uurija poolt, lähtudes sisulise tähenduse säilitamise põhimõttest, kuid tuleb arvestada, et tõlkeprotsess võib kaasa tuua tähendusnihkeid.

Selline lähenemine võimaldas vähendada keelelist barjääri ning toetada osalejate eneseväljendust, kuid võis samas mõjutada vastuste tõlgendamist.

2.2. Valim ja uurimiseetika

Uurimuse valim moodustati eesmärgipärase valimi põhimõttel, mis on kvalitatiivses uurimuses levinud lähenemine. Selle puhul ei ole eesmärk saavutada statistiline esinduslikkus. Oluline on valida osalejad nende kogemuse ja sobivuse alusel, lähtudes uuritavast teemast (Laherand 2008: 63–65; Õunapuu 2014: 56–58).

Käesolevas uurimuses kaasati valimisse lapsevanemad, kellel on isiklik kogemus koolivaliku tegemisest eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis. Samuti oli oluline, et nende laps alustas kooliteed uuritavas koolis üleminekuperioodil.

Osalejate arv ei kujunenud andmeküllastuse põhimõttest, vaid oli eelnevalt planeeritud, lähtudes uurimiskavandist, töö mahust ja ajaraamist. Samas võimaldas selline valim käsitleda uuritavat teemat piisava põhjalikkusega ning saada mitmekülgseid vaatenurki. Valimi kujundamisel lähtuti eesmärgist kaasata erineva keele- ja kultuuritaustaga peresid, et oleks võimalik võrrelda nende arusaamu ja ootusi.

Valimisse kuulus seitse lapsevanemat, kes erinesid oma keelelise ja haridusliku tausta poolest. Osalejad kodeeriti anonüümsuse tagamiseks (nt L1, L2). Valimisse kuulusid nii vene kodukeelega, eestikeelsed kui ka mitmekeelsed pered, mis võimaldas võrrelda erineva keele- ja kultuuritaustaga lapsevanemate arusaamu ja ootusi.

Osalejate vanus jäi vahemikku 25–46+ ning nende haridustase varieerus keskharidusest magistrikraadini.

Valimi ülevaade koos osalejate taustaandmetega on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Uurimuses osalenud lapsevanemate taustaandmed.

Kood	Kodukeel	Sugu	Vanus	Haridustase	Päritolu
L1	vene	N	25-35	Põhiharidus	Venemaa
L2	vene ja ukraina	N	25-35	Magistrikraad	Ukraina
L3	vene	M	36-45	Magistrikraad	Eesti
L4	x-keel	N	25-35	Bakalaureusekraad	Lõuna-Ameerika
L5	mitmekeelne	M	46+	Magistrikraad	Aasia
L6	vene	N	25-35	Keskharidus	Eesti
L7	eesti	N	25-35	Bakalaureusekraad	Eesti

Osalejad värvati vabatahtlikkuse alusel ning neid teavitati uurimuse eesmärgist, andmete kogumise ja kasutamise põhimõtetest ning anonüümsuse tagamisest. Kõik osalejad andsid informeeritud nõusoleku ning neil oli võimalus igal ajal uuringus osalemisest loobuda. Samuti selgitati neile, kuidas intervjuud läbi viiakse ja kuidas kogutud andmeid hiljem kasutatakse. Nõusolekuleht on esitatud Lisas 2.

Uurimuse läbiviimisel lähtuti teaduseetika põhimõtetest. Osalejatele tagati konfidentsiaalsus ja anonüümsus ning neile anti ülevaade sellest, mis uuringu käigus toimub ja mis saab andmetest edasi (Eetikaveeb). Töös ei avaldata osalejate nimesid ega muid isikut tuvastada võimaldavaid andmeid. Intervjuud muudeti anonüümseks juba transkribeerimise käigus ning kogutud andmed olid kättesaadavad ainult töö autorile. Helifailid ja transkriptsioonid kustutatakse pärast apellatsiooniaja möödumist.

Kuna uurija on seotud uuritava kooliga, pöörati eraldi tähelepanu sellele, et vähendada võimaliku rollikonflikti ja võimusuhte mõju. Osalejatele rõhutati, et uuringus osalemine on vabatahtlik ning nende vastused ei mõjuta nende lapse koolikogemust ega suhteid kooliga. Selline lähenemine aitas luua usalduslikuma olukorra ning julgustas osalejaid oma mõtteid ausamalt jagama.

Valimi piiratus, mis tuleneb seotusest ühe kooli ja konkreetse kogukonnaga, tähendab, et tulemusi ei saa laiendada kogu populatsioonile. Samas võimaldab selline lähenemine uuritavat nähtust süvitsi ja kontekstipõhiselt mõista, mis ongi kvalitatiivse uurimuse peamine eesmärk (Õunapuu 2014: 52–56; Lincoln & Guba 1985: 39).

Uurimuses osalenud lapsevanemate profiili täpsemaks kirjeldamiseks on koostatud tabel 2, milles on lisaks taustaandmetele esitatud ka intervjuuga seotud andmed, sealhulgas intervjuu kestus ja intervjuu keel. Tabel võimaldab anda terviklikuma ülevaate valimist ning toetab tulemuste tõlgendamist.

Tabel 2. Uurimuses osalenud lapsevanemate intervjuudega seotud andmed.

Kood	Intervjuu keel	Küsimuste toetav tõlge	Intervjuu kestus	Intervjuu läbiviimise koht	Märkus
L1	eesti keeles	Küsimused olid tõlgitud lapsevanema emakeelde	48 min	üleminekukooli akustiline kabiin	Lapsevanem vastas eesti keeles
L2	eesti keeles	Ei vajanud tõlget	52 min	üleminekukooli akustiline kabiin	Lapsevanem vastas eesti keeles
L3	eesti keeles	Küsimused olid tõlgitud lapsevanema emakeelde	60 min	üleminekukooli akustiline kabiin	Lapsevanem vastas eesti keeles
L4	Eesti ja muus keeles	Küsimused olid tõlgitud lapsevanema emakeelde	57 min	üleminekukooli akustiline kabiin	Lapsevanem vastas muus keeles
L5	eesti keeles	Ei vajanud tõlget	43 min	üleminekukooli akustiline kabiin	Eestikeelne intervjuu
L6	Eesti ja muus keeles	Küsimused olid tõlgitud lapsevanema emakeelde	51 min	üleminekukooli akustiline kabiin	Lapsevanem vastas muus keeles
L7	eesti keeles	Ei vajanud tõlget	40 min	üleminekukooli akustiline kabiin	Eestikeelne intervjuu

Esitatud tabelid ja intervjuueeritavate lühikirjeldused annavad tervikliku ülevaate uurimuses osalenud lapsevanemate taustast ning intervjuude läbiviimise eripäradest. See loob olulise konteksti andmete analüüsiks ning toetab tulemuste tõlgendamist.

2.3. Andmekogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuusid, mis sobivad hästi olukordadesse, kus eesmärk on mõista osalejate kogemusi ja seisukohti põhjalikumalt. See meetod võimaldab vastajatel oma mõtteid vabamalt väljendada ning annab uurijale võimaluse vajadusel esitada täpsustavaid lisaküsimusi. Nii kujuneb vestlus paindlikuks ja loomulikuks, samas jäävad käsitletavad teemad fookusesse (Laherand 2008: 178; Lagerspetz 2017: 140).

Enne intervjuude läbiviimist koostati intervjuukava (vt Lisa 1), mille aluseks olid uurimisteema, uurimisküsimused ja eelnevalt läbitöötatud teooria. Küsimused jaotati temaatilisteks plokkideks, et vestlus kulgeks loogiliselt ja kataks kõik olulised teemad. Käsitleti pere tausta ja keelekeskkonda, koolivaliku kujunemist, lapsevanemate ootusi eestikeelsele õppele ning hariduse tähendust. Lisaks käsitleti lapsevanema rolli lapse keelelises ja kultuurilises arengus. Intervjuu alguses kasutati avaküsimusi, mis aitasid vestlust sujuvalt alustada ning luua osalejatele mugav ja turvaline õhkkond (Õunapuu 2014: 174).

Intervjuukava koostati ühtsena kõigile osalejatele, kuid intervjuude läbiviimisel arvestati lapsevanemate keelelist tausta. Eestikeelsetele lapsevanematele esitati küsimused eesti keeles ning vestlus toimus täielikult eesti keeles. Muukeelsete lapsevanemate puhul tõlgiti intervjuuküsimused eelnevalt tehisintellekti abil vene või osaleja emakeelde, et tagada nende parem arusaadavus. Intervjueerija esitas küsimused eesti keeles, kuid osalejatel oli võimalus neid samaaegselt lugeda oma emakeeles ning vastata neile sobivas keeles.

Sisuliselt olid küsimused kõigi osalejate jaoks samad ning intervjuukava lähtus ühtsest struktuurist, et tagada andmete võrreldavus. Samas arvestati intervjuude läbiviimisel osalejate erineva keelelise taustaga ning vajadusel kohandati küsimuste esitamise viisi. Muukeelsete lapsevanemate puhul tõlgiti küsimused eelnevalt lapsevanema emakeelde, et toetada küsimustest arusaamist ja võimaldada osalejal end vabamalt väljendada. Intervjueerija esitas küsimused eesti keeles, kuid osalejatel oli võimalus neid samaaegselt lugeda oma emakeeles ning vastata neile sobivas keeles.

Vestluste käigus pöörati suuremat tähelepanu ka keelelise kohanemisega seotud teemadele, näiteks lapse toimetulekule eestikeelses õpikeskkonnas, keeleõppega seotud ootustele ja hirmudele ning emakeele ja kultuuri säilitamisele. Selline lähenemine võimaldas tagada, et kõik osalejad mõistsid küsimusi võimalikult ühtemoodi ning said oma kogemusi ja seisukohti vabalt väljendada, säilitades samal ajal andmete sisulise võrreldavuse.

Intervjuukava sobivuse kontrollimiseks viidi läbi pilootintervjuu. Selle eesmärk oli hinnata, kas küsimused aitavad vastata uurimisküsimustele ja on osalejatele arusaadavad. Pilootintervjuu põhjal muudeti küsimusi selgemaks ja lühemaks, eemaldati kordused ning kohandati neid paremini erineva keelelise taustaga lapsevanematele. Kuna intervjuukava muudeti, ei arvestatud pilootintervjuud lõplikku andmestikku.

Uuringusse kutsuti osalema üheksa lapsevanemat, kellest seitse andsid nõusoleku intervjuus osalemiseks. Intervjuud viidi läbi 2026. aasta aprillis ning iga vestlus kestis ligikaudu 45–60 minutit. Selline ajaraam võimaldas käsitleda kõiki teemasid piisava põhjalikkusega ning jättis ruumi vabaks aruteluks ja täpsustusteks.

Intervjuud toimusid üleminekukooli akustilises kabiinis, mis tagas vaikse keskkonna ja hea salvestusqualiteedi. See vähendas segavaid tegureid ning võimaldas osalejatel paremini keskenduda. Intervjuu alguses anti lühike ülevaade teemast ja sellest, kuidas kogutud andmeid kasutatakse, et osalejad tunneksid end kindlamalt ja teaksid, mida oodata.

Enne intervjuude läbiviimist saadeti lapsevanematele nõusolekuvorm (Lisa 3), mille nad said allkirjastada neile sobival viisil – kas digitaalselt või paberkandjal. Osalejaid teavitati salvestamisest ning rõhutati, et nende anonüümsus ja konfidentsiaalsus on tagatud. Samuti anti osalejatele võimalus soovi korral hiljem oma intervjuu transkriptsiooniga tutvuda ja vajadusel seda täpsustada, kuid ükski osaleja seda võimalust ei kasutanud.

Kõik intervjuud salvestati digitaalselt, kasutades uurija telefoni mobiilirakendust (Helisalvesti) ning arvutis programmi Audacity. Intervjuude ajal pidas autor ka uurijapäevikut, kuhu tegi märkmeid intervjuude kulgemise ja esile kerkinud tähelepanekute kohta. Taoline päevik aitab uurimisprotsessi paremini dokumenteerida ning võimaldab hiljem tehtud valikuid ja tõlgendusi reflekteerida (Laherand 2008: 275).

Salvestised transkribeeriti sõna-sõnalt, et säilitada vastuste täpsus ja tähendus ning luua usaldusväärne alus edasiseks analüüsiks (Braun & Clarke 2006: 79–82; Nowell jt 2017: 2–3). Transkribeerimine võimaldas paremini märgata korduvaid mõtteid ja olulisi nüansse osalejate vastustes.

Intervjuu alguses koguti osalejate kohta ka lühike taustainfo, näiteks haridustase, töövaldkond ja kodune suhtluskeel. See info aitas hiljem tulemusi paremini mõista, võrrelda erineva taustaga peresid ning siduda vastuseid nende taustaga.

Kokkuvõttes võimaldas selline andmekogumise korraldus saada mitmekülgset ja sisukat infot lapsevanemate kogemuste ja arusaamade kohta. Poolstruktureeritud intervjuude kasutamine, turvaline vestluskeskkond ning võimalus vastata emakeeles aitasid kaasa sellele, et osalejad said oma mõtteid vabalt ja põhjalikult väljendada. See lõi tugeva aluse edasiseks analüüsiks ning võimaldas uurida koolivalikuga seotud tähendusi süvitsi ja kontekstipõhiselt.

2.4. Andmeanalüüs

Andmete analüüsimisel kasutati induktiivset temaatilist analüüsi, lähtudes Virginia Braun ja Victoria Clarke (2006) käsitlusest. Induktiivse lähenemise puhul kujunevad koodid, kategooriad (alateemad) ja teemad andmestiku põhjal ega lähtu eelnevalt määratletud teoreetilisest koodiraamistikust. Selline lähenemine võimaldab esile tuua uurimisosalejate kogemused, tähendused ja tõlgendused ning vähendab ohtu suruda andmeid etteantud teoreetilistesse kategooriatesse (Braun & Clarke 2006: 83–85; Nowell jt 2017: 2–3).

Salvestised transkribeeriti poolautomaatselt, kasutades veebikeskkonda Veed.io. Esmalt loodi automaatne transkriptsioon, mille järel kuulati kõik intervjuud uuesti läbi ning tekst korrigeeriti käsitsi, et tagada selle vastavus originaalhelisalvestistele. Selline lähenemine aitab säilitada andmete täpsust ning võimaldab neid hiljem usaldusväärselt analüüsida (Laherand 2008, lk 279; Õunapuu 2014, lk 158–160. Transkriptsioonide kogumaht oli ligikaudu 119 lehekülge, millest analüüsi kaasati umbes 100 lehekülge teemakohast teksti.

Muukeelsed intervjuud transkribeeriti esmalt algkeeles ning seejärel tõlgiti tehisintellekti abil eesti keelde, et tagada ühtne analüüsikeel ja võimaldada intervjuude sisulist võrreldavust. Transkriptsioonidest eemaldati ajakoodid, tehnilised märgendid ja muud analüüsi seisukohalt ebaolulised elemendid ning tekst vormistati intervjuule omasesse kirjalikku vormi. Analüüsi ja tulemuste esitamisel kasutatud tsitaadid esitati võimalikult originaalkujul. Tsitaatides ei parandatud intervjuueeritavate grammatilisi, sõnastuslikke ega keelekasutuslikke eripärasid, et säilitada vastuste autentsus ning anda edasi osalejate väljendusviisi võimalikult muutumatu kujul. Transkriptsioonide töötlemisel tähistati osalejad anonüümsete koodidega (L1–L7) ning eemaldati või muudeti kõik isikut tuvastada võimaldavad andmed, et tagada osalejate konfidentsiaalsus ja vältida nende äratuntavust uurimuses.

Analüüsiprotsess toimus mitmes etapis. Esmalt loeti kõik transkriptsioonid korduvalt läbi, et saada terviklik ülevaade andmestikust ning süvendatud arusaam selle sisust ja kontekstist. Andmetega tutvumise faasis tehti esialgseid märkmeid ning kaardistati võimalikke tähendusmusteid, mis olid seotud uurimisküsimustega (Braun & Clarke 2006, lk 87–89).

Seejärel viidi läbi avatud kodeerimine, mille käigus märgistati tekstis olulised mõtteüksused ja tähenduskindlad lõigud. Kodeerimisel eristati tekstist laused või lõigud, mis sisaldasid uurimisküsimustele vastavat infot, ning igale tähendusüksusele omistati kood, mis võttis selle sisu lühidalt kokku. Kategoriseerimine võimaldas liikuda üksikutelt tähelepanekutelt üldisemate tähenduste suunas ning siduda erinevad vastused terviklikumaks pildiks (Lagerspetz 2017: 204).

Koodid kujunesid andmestiku põhjal ning kajastasid näiteks koolivaliku põhjuseid, lapsevanemate ootusi, keelekeskkonna mõju, hirme ja ebakindlust ning lapsevanema rolli lapse toetamisel. Näiteks kasutati koodi „eesti keele tähtsus“ nende vastuste puhul, kus rõhutati eesti keele õppimise olulisust, ning koodi „hirm õppimise pärast“ nende lõikude puhul, kus väljendus mure lapse toimetuleku pärast.

Seejärel rühmitati sarnase sisuga koodid kategooriateks (alateemadeks). Koodide koondamisel lähtuti nende sisulisest sarnasusest ning sellest, milliseid tähendusi lapsevanemad oma vastustes väljendasid. Selline rühmitamine aitas analüüsis selgemalt esile tuua mustreid ja seoseid erinevate vastuste vahel. Kategoriseerimise järel oli võimalik liikuda edasi üldistamise suunas ning vaadelda, millised tähendused ja seaduspärasused andmestikus korduvad (Õunapuu 2014: 47). Näiteks koondati koodid „eesti keele tähtsus“, „rohkem keelepraktikat“ ja „soov eestikeelse keskkonna järele“ kategooriaks „keelekeskkond ja keelepraktika“. Samuti rühmitati koodid „tuttavate olemasolu“, „sõprade soovitusel“ ja „võimalus küsida nõu“ kategooriaks „sotsiaalne tugi“.

Kategooriad koondati omakorda laiemateks teemadeks, mis vastasid uurimisküsimustele. Teemade kujundamisel lähtuti sellest, millised tähendused andmestikus kordusid ning kuidas seostusid uurimisküsimustega. Analüüsi tulemusena kujunesid kolm põhiteemat: koolivalikut mõjutavad tegurid, lapsevanemate ootused ning üleminekukooli eelistamise põhjused võrreldes teiste koolidega.

Analüüsi tulemused on esitatud tulemuste peatükis tabelites 3–5, kus on näidatud seosed tsitaatide, koodide, kategooriate (alateemade) ja teemade vahel.

Analüüsiprotsess ei olnud lineaarne, vaid mitmeetapiline ja iteratiivne, liikudes korduvalt andmete, koodide ja kategooriate vahel. Selline lähenemine võimaldas täpsustada kujunevaid kategooriaid ning tagada, et tõlgendused oleksid kooskõlas andmestikuga. Pideva võrdlemise kaudu analüüsiti erinevate intervjuude sarnasusi ja erinevusi, mis aitas esile tuua korduvaid mustreid (Nowell jt 2017: 4–5).

Teoreetilist raamistikku kasutati analüüsi lõpus tulemuste tõlgendamisel ja arutelus, mitte eelnevalt määratletud koodiraamina. See võimaldas lähtuda andmetest ning siduda tulemused hiljem teoriaga (Braun & Clarke 2006: 83–85; Nowell jt 2017: 2–3). Analüüsi usaldusväärsuse tagamiseks loeti andmeid korduvalt ja täpsustati kodeerimist, lähtudes andmete sisemisest kooskõlast.

Kokkuvõttes võimaldas selline analüüsiprotsess süstematiseerida ja tõlgendada lapsevanemate kogemusi ja arusaamu. Induktiivne temaatiline analüüs võimaldas tuvastada andmestikus korduvaid tähendusmustreid ning seostada need uurimisküsimustega. Selline lähenemine lõi aluse uurimistulemuste esitamiseks ja nende tõlgendamiseks teoreetilise raamistikuga seostatult.

2.5. Uurimuse usaldusväärsus ja piirangud

Uurimuse usaldusväärsuse hindamisel lähtuti Yvonna S. Lincoln ja Egon G. Guba (1985) käsitlesest, mille kohaselt hinnatakse kvalitatiivse uurimistöö kvaliteeti nelja põhikriteeriumi alusel: usutavus, ülekantavus, jälgitavus ja kinnitatavus (Lincoln & Guba 1985). Need põhimõtted võimaldavad käsitleda kvalitatiivse uurimuse kvaliteeti laiemalt kui traditsiooniliste valiidsuse ja reliaabluse mõistete kaudu (Lincoln & Guba 1985: 289–331; Nowell jt 2017: 2–3; Õunapuu 2014: 36–38; Laherand 2008: 270–275).

Uurimuses osalenud lapsevanemate arv oli piiratud ning valim ei ole esinduslik kogu populatsiooni suhtes. Kvalitatiivse uurimistöö eesmärk ei ole statistiline üldistamine, vaid nähtuse sügavuti mõistmine. Seetõttu kajastavad tulemused eelkõige konkreetsete osalejate kogemusi ja vaatenurki (Lincoln & Guba 1985: 296–297; Õunapuu 2014: 38–39).

Tulemusi ei saa üldistada kõigile lapsevanematele. Kvalitatiivses uurimistöös räägitakse pigem ülekantavusest, mis tähendab, et lugeja saab ise hinnata, kuivõrd uurimistulemused võivad sobida sarnasesse konteksti. Selle toetamiseks on töös kirjeldatud uurimiskonteksti ning osalejate tausta võimalikult selgelt (Lincoln & Guba 1985: 316; Õunapuu 2014: 39).

Uuriija roll mõjutab kvalitatiivses uurimistöös paratamatult kogu uurimisprotsessi kulgu. Uuriija varasemad kogemused ja teadmised võivad mõjutada seda, kuidas andmeid tõlgendatakse. Selle mõju vähendamiseks pöörati töös teadlikult tähelepanu refleksiivsusele, st oma rolli ja võimalike mõjutegurite teadvustamisele. Samuti kontrolliti tõlgendusi korduvalt algandmete suhtes, et need vastaksid osalejate tegelikele väljendustele (Lincoln & Guba 1985: 327; Nowell jt 2017: 4–5; Õunapuu 2014: 40).

Ühe võimaliku piiranguna tuleb arvestada uurija rolliga samas koolikeskkonnas, kus uurimus läbi viidi. Kuna intervjuud viis läbi samas klassis õppivate laste õpetaja, võis see mõjutada lapsevanemate vastuseid- nad võisid hoiduda kriitiliste seisukohtade väljendamisest või esitada oma arvamust sotsiaalselt soovitataval viisil. Seetõttu tuleb tulemusi käsitleda lapsevanemate kogemustel põhinevate hinnangutena, mitte üheselt objektiivse pildina kooli toimimisest.

Samuti võib vastuseid mõjutada intervjuuolukord ise, kus osalejad kalduvad esitama oma seisukohti sotsiaalselt aktsepteeritaval viisil. Selle mõju vähendamiseks tagati osalejate anonüümsus ja konfidentsiaalsus ning rõhutati, et puuduvad õiged või valed vastused. Samuti loodi intervjuu käigus võimalikult turvaline ja avatud õhkkond, mis toetas ausate vastuste andmist (Lincoln & Guba 1985: 301; Nowell jt 2017: 4–5).

Analüüsi usaldusväärsust toetas ka uurimisprotsessi läbipaistvus ja süsteemsus. Kogu analüüsiprotsess dokumenteeriti alates transkribeerimisest ja kodeerimisest kuni teemade ja kategooriate kujunemiseni. Tulemuste esitamisel kasutatakse osalejate tsitaate, mis võimaldavad näha seost tehtud tõlgenduste ja algandmete vahel. See aitab lugejal paremini mõista, kuidas järeldusteni jõuti, ning toetab uurimuse usutavust ja jälgitavust (Lincoln & Guba 1985: 318–321; Nowell jt 2017: 5).

Käesoleva uurimuse piiranguks on ka selle kontekstispetsiifilisus, kuna andmed koguti ühe konkreetse üleminekukooli lapsevanematelt. See tähendab, et tulemused peegeldavad eelkõige selle konkreetse kogukonna kogemusi ja arusaamu. Samas võimaldab selline lähenemine uuritavat nähtust süvitsi mõista, mis on kvalitatiivse uurimistöö peamine eesmärk (Õunapuu 2014: 52–56).

3. Tulemused

Käesoleva magistritöö eesmärk on mõista lapsevanemate üleminekukooli valiku põhjuseid ja ootusi mitmekeelses haridusruumis eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis. Käesolevas peatükis esitatakse uurimuse tulemused kolme uurimisküsimuse lõikes. Analüüs põhineb induktiivsel temaatilisel analüüsil, mille käigus kujunesid intervjuude põhjal koodid, alateemad ja teemad. Tulemuste esitamisel liigutakse konkreetsest tsitaatidest üldisematele tähenduste ja mustriteni.

Koodide, alateemade ja teemade kujunemist illustreeritakse tabelite abil, mis näitavad, kuidas üksikvastustest kujunesid laiemad analüütilised kategooriad. Selline lähenemine võimaldab siduda üksikvastused süsteemse analüüsiga ning näidata, kuidas tähendused kujunevad andmestiku põhjal.

Tulemuste illustreerimiseks on kasutatud intervjuudest pärit tsitaate. Tsitaatidest on eemaldatud küsimustele mitte vastavad või korduvad osad, kuid vastuste sisu ei ole muudetud. Osalejate anonüümsuse tagamiseks on tsitaadid tähistatud koodiga L, millele on lisatud intervjuueeritava number (nt L1, L2, jne).

3.1. Üleminekukooli valikut mõjutavad tegurid

Esimese uurimisküsimuse „Millised tegurid mõjutavad lapsevanemate koolivalikut eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis?“ eesmärk oli selgitada, millised tegurid mõjutasid lapsevanemate otsust valida üleminekukool oma lapse koolitee alustamiseks. Selle uurimisküsimuse juurde kujunes viis kategooriat: **keelekeskkond ja keeleline tugi, sotsiaalne tugi ja informeeritus, praktilised tegurid, suhtlus, kogemus ja usaldus ning kriitilised hinnangud ja vastuolud.**

Keelekeskkonna ja keelelise toe kategooria alla kuuluvad koodid: *eesti keele tähtsus, keelepraktika, keelekeskkonna olulisus, loomulik keeleomandamine, kodune keeleline tugi, igapäevane keelekontakt, emakeele säilitamine, keeleline tasakaal, eesti keele kasutuse ebajärjekindlus ning mitmekultuurilise keskkonna väärtustamine.*

Sotsiaalse toe ja informeerituse kategooria alla kuuluvad koodid: *tuttavate mõju, soovitusel, teiste lapsevanemate kogemus, info otsimine, kooli koduleht, internetiallikad, teadlik valik ning sotsiaalne võrgustik.*

Praktiliste tegurite kategooria alla kuuluvad koodid: *asukoht, kodu lähedus, liikumismugavus, lapse iseseisev liikumine, keelebarjäär, vanema ebakindlus, varasem kokkupuude kooliga ning peresisene koolikogemus.*

Suhtluse, kogemuse ja usalduse kategooria alla kuuluvad koodid: *positiivne esmamulje, õpetaja toetav suhtumine, avatud suhtlus, usaldus kooli vastu ning varasem kokkupuude kooliga.*

Kriitiliste hinnangute ja vastuolude kategooria alla kuuluvad koodid: *info liikumise probleem, hilinevad info, suhtluse puudulikkus, keelekeskkonna ebajärjekindlus ning ootuste ja tegelikkuse vastuolu.*

Koodide, alateemade ja kategooriate kujunemine ning nende vahelised seosed on esitatud tabelis 3 ja kodeerimisprotsessi näited lisa 3.

Tabel 3. Esimese uurimisküsimuse kategooriad, alateemad ja koodid.

Kategooria	Alateemad	Näited koodidest
Keelekeskkond ja keeleline tugi	Eesti keele kasutus, emakeele säilitamine, toetav keelekeskkond	eesti keele tähtsus, keelepraktika, loomulik keeleomandamine, kodune keeleline tugi, mitmekultuuriline keskkond
Sotsiaalne tugi ja informeeritus	Soovitused ja infootsing	tuttavate mõju, teiste lapsevanemate kogemus, info otsimine, internetiallikad, teadlik valik
Praktilised tegurid	Logistika ja turvalisus	kodu lähedus, liikumismugavus, lapse iseseisev liikumine, vanema ebakindlus
Suhtlus, kogemus ja usaldus	Positiivne suhtluskogemus ja usaldus	toetav suhtumine, avatud suhtlus, positiivne esmamulje, usaldus kooli vastu
Kriitilised hinnangud ja vastuolud	Suhtlus- ja keelekorralduse probleemid	info liikumise probleem, hilinevad info, keelekorralduse ootused

3.1.1. Keelekeskkond ja keeleline tugi

Keelekeskkond ja eesti keele kasutus olid lapsevanemate vastustes ühed kesksemad koolivalikut mõjutavad tegurid. Eesti keelt käsitleti eelkõige praktilise oskusena, mida omandatakse igapäevases suhtluses ja loomulikus keskkonnas. Lapsevanemate hinnangul ei toimu keeleõpe ainult tunnis, vaid pideva kokkupuute kaudu koolis, trennis, huvitegevustes ja suhtluses teiste lastega.

Mitmed lapsevanemad rõhutasid, et nende jaoks oli oluline keskkond, kus laps kuuleb eesti keelt igapäevaselt ning saab seda loomulikult kasutada. Samas ei tähendanud eestikeelse keskkonna väärtustamine automaatselt täielikult eestikeelse kooli eelistamist. Lapsevanemate vastustest ilmnas, et oluline oli tasakaal eesti keele omandamise ja lapse turvatunde vahel. Üleminekukooli nähti võimalusena õppida eesti keelt järk-järgult ning keskkonnas, kus lapsel säilib vajadusel võimalus kasutada ka oma emakeelt.

Üks vene kodukeelega lapsevanem kirjeldas koolivaliku põhjuseid järgmiselt:

1. "Meil oli eelistatud eesti kool ikka, et kuna ma tahtsin, et minu laps saaks rohkem praktikat ja siis nagu selline sfäär, kus nagu kõik eesti kõnelevad lapsed ja siis nagu, jah, et ta kuulaks seda keelt ja siis nagu õpiks ära." (L1)

Sarnast mõtet väljendas ka x-keelse taustaga lapsevanem, kes rõhutas keele praktilise kasutamise tähtsust ning lapse igapäevast arengut eesti keeles:

2. "Inimesed ütlevad mulle, et tal on hea eesti keel... see ei ole täiuslik... aga ta saab ennast arusaadavaks teha. Nii et ma olen tõesti näinud väga suurt arengut... ma iga päev näen tema arengut keele osas." (L4)

Samuti nähti koolikeskkonda peamise kohana, kus lapse eesti keele areng toimub. Üks vene kodukeelega lapsevanem tõi välja, et kodus kasutatakse peamiselt vene keelt ning seetõttu peeti kooli rolli keeleõppes keskseks:

3. "Kool on see, kes annab teadmisi... üldse koolikeskkond on pigem see, kellel on soov, et laps saaks keelt selgeks." (L2)

Lisaks koolikeskkonnale tõid lapsevanemad esile ka koduse toetuse rolli. Kodune tugi väljendus enamasti loomulikes igapäevategevustes, näiteks eestikeelsete multikate vaatamises, raamatute lugemises või lihtsates suhtlusolukordades. Samas ei peetud süsteemset keele õpetamist kodus üldiselt vajalikuks, vaid usaldati pigem kooli ja keskkonna mõju lapse keelelisele arengule.

Üks vene kodukeelega lapsevanem kirjeldas kodust toetust järgmiselt:

4. ”Vaatasime internetis eesti multikat. Mina natukene suhtlen nendega eesti keeles, kuna mul ei ole nii kõrge tase, aga ikka proovin, üritan. “(L1)

Sarnast lähenemist kirjeldas ka mitmekeelse pere lapsevanem:

5. ”Lasin talle vaadata eestikeelseid multikaid, filmid eesti keeles ja mul nende raamatuid ka oli ja lugesin talle enne magamaminekut. “(L5)

Teised lapsevanemad rõhutasid aga, et nad ei soovinud lapsele kodus teadlikult eesti keelt peale suruda, vaid eelistasid, et keel kujuneks loomuliku keskkonna kaudu:

6. ”Me ise kodus otsustasime, et nii kaua, kuni lapsed ise ei õpi keelt selgeks, siis meie nendele seda eesti keelt ei paku. “(L2)

Samas toetati eesti keele kasutamist olukordades, kus laps puutus kokku eestikeelse keskkonnaga:

7. ”Kui kuskil keskkonnas oleme seltskonnas, kus eesti keelt räägitakse, ma lähen ka üle eesti keelele, et lapsel oleks mugavam. “(L2)

Mitme lapsevanema vastustes tuli esile ka soov tasakaalustada eesti keele õppimist ja emakeele säilitamist. Keeled ei olnud lapsevanemate jaoks vastandlikud, vaid neid käsitleti pigem teineteist täiendavate ressurssidena. Ühe vene kodukeelega lapsevanema jaoks oli oluline, et laps omandaks lisaks eesti keelele ka korrektse emakeeleoskuse:

8. ”Minu jaoks oli tähtis, et see keel ei oleks ainult suhtlustasemel neil nagu suuline, aga et nad teaksid seda päris korrektselt, et saaksid kirjutada, lugeda, rääkida. “(L2)

Sarnast mõtet väljendas ka mitmekeelse pere lapsevanem, kes nägi mitmekeelsust lapse tuleviku seisukohalt väärtusena:

9. ”Rohkem keeled, siis hiljem on ka mugavam muud keeled õppida, sest mina ise oskan seitse keelt. “(L5)

Lisaks keelelisele arengule peeti oluliseks ka turvalist ja toetavat õpikeskkonda. Mitmed lapsevanemad leidsid, et üleminekukool võimaldab võrreldes traditsioonilise eestikeelse kooliga lapsel kohaneda rahulikumas tempos ning vähendab keeleõppega seotud pinget. Oluliseks peeti seda, et laps ei tunneks end keelekeskkonnas tõrjutuna ning vajadusel oleks võimalik kasutada ka oma emakeelt.

Üks vene kodukeelega lapsevanem kirjeldas lapsele antud valikuvõimalust järgmiselt:

10. "Kas sa tahad minna päris eesti kooli või sa tahad ikkagi minna üleminekukooli, kus on sul võimalik rääkida ka vene keelt rahulikult ja siis juurde õpid eesti keeles. "(L2)

Ka x-keelse taustaga lapsevanem tõi esile, et nende jaoks oli oluline toetav keskkond, kus õpetajad oskaksid töötada lastega, kes ei räägi eesti keelt:

11. "Ma arvasin, et võib-olla õpetajad siin oskavad paremini toime tulla lastega, kes ei räägi eesti keelt. "(L4)

Sama lapsevanem hindas kõrgelt ka õpetajate metoodilist lähenemist:

12. "Nad õpetavad palju läbi seoste ja piltide ja see köitis mind, sest see oleks tema jaoks lihtsam mõista ja õppida keelt. "(L4)

Mitmekeelset ja erineva kultuuritaustaga keskkonda nähti samuti positiivse väärtusena. Ühe lapsevanema hinnangul lõi see lapse jaoks turvalisema ja toetavama õpikeskkonna:

13. "Me kõik teame, et siin on suur osa välismaalasi või vene keelt rääkivaid inimesi ja see pani mind mõtlema, et võib-olla õpetajad siin oskavad paremini toime tulla lastega, kes ei räägi eesti keelt. "(L4)

Huvitava aspektina ilmnes, et ka eestikeelse ja x-keelse taustaga lapsevanemad eelistasid üleminekukooli, kuigi nad pidasid eesti keele omandamist väga oluliseks. See viitab sellele, et koolivalik ei lähtunud üksnes õppekeelest, vaid ka lapse heaolust, toetavast õpikeskkonnast ning õpetajate valmisolekust töötada erineva keele- ja kultuuritaustaga lastega. Mitmekeelset keskkonda ei nähtud probleemina, vaid pigem lapse silmaringi ja kohanemisoskust toetava võimalusena.

Ka eestikeelne lapsevanem tõi välja, et mitmekeelne keskkond ei olnud tema jaoks probleem, vaid pigem loomulik osa tänapäevasest koolikeskkonnast:

14. "Ma juba nägin kooli alguses, et see on üleminekukool, et vene keele pealt minnakse eesti keelele üle. Aga ma mõtlesin, et see on ka ükskõik, et nüüd on tänapäeval kõik ikka eestikeelne. "(L7)

Lisaks ilmnes ühe lapsevanema vastustes strateegiline keelevalik seoses lapse tulevase haridusteedga. Lapse kodukeele märkimine eesti keelena oli seotud sooviga vältida tulevikus täiendavaid keeleksameid:

15. "Panime lapse eesti keele emakeelena õppima, sest ma ise pidin pärast bakalaureust tegema eraldi C1 eksami. "(L2)

Ühe vene kodukeelega lapsevanema vastustes ilmnes ka see, et varasemad kogemused eestikeelsete haridusasutustega mõjutasid koolivalikut. Lapsevanem kirjeldas, et tema hinnangul oli varasemas eestikeelses lasteaias vene keele kasutamine laste jaoks tugevalt piiratud, mistõttu peeti oluliseks leida lapsele toetavam ja paindlikum keelekeskkond.

16. "Õpetajad olid suhteliselt sellise range lähenemisega ja päris tugevalt oli keelatud kasutada vene keelt õppeprotsessis. "(L2)

See viitab sellele, et osa lapsevanemate jaoks oli oluline, et eesti keele õppimine toimuks keskkonnas, kus lapse emakeelt ei tajuta probleemina ning kus keeleline üleminek oleks lapse jaoks turvalisem ja rahulikum.

Tulemused näitavad, et lapsevanemad käsitlevad eesti keelt eelkõige praktilise ja tulevikku suunatud ressursina, mis toetab lapse hariduslikku ja sotsiaalset toimetulekut. Samas ei tähendanud eestikeelse keskkonna väärtustamine seda, et lapsevanemad oleksid eelistanud täielikult eestikeelset kooli. Vastustest ilmnes, et koolivalikul ei olnud määrav ainult õppekeel, vaid ka lapse turvatunne, kohanemisvõimalused, õpetajate valmisolek toetada erineva keelelise taustaga lapsi ning koolikeskkonna üldine paindlikkus. Üleminekukooli eelistati sageli seetõttu, et see pakkus lapsevanemate hinnangul tasakaalu eestikeelse õppe ja toetava keelekeskkonna vahel. Seega ei otsitud ainult eestikeelset keskkonda, vaid sellist koolikeskkonda, kus laps saaks eesti keelt õppida järk-järgult, ilma et tema emakeel või varasem keeleline taust muutuks takistuseks.

Vene kodukeelega lapsevanemate puhul ilmnes, et täielikult eestikeelne kool võis tunduda lapse jaoks liiga järsu muutusena. Eelistati keskkonda, kus laps saab küll igapäevaselt eesti keelega kokku puutuda, kuid kus vajadusel on võimalik kasutada ka emakeelt ning kohaneda rahulikumas tempos. See näitab, et lapsevanemate jaoks oli oluline mitte ainult eesti keele omandamine, vaid ka lapse emotsionaalne turvalisus ja õppimisega seotud pingete vähendamine. Eesti keele õppimist ei nähtud emakeele arvelt toimuvana, vaid pigem protsessina, mis peaks toetama lapse arengut mitmekeelses keskkonnas.

Oluline on ka see, et üleminekukooli ei eelistanud ainult vene kodukeelega lapsevanemad. Ka x-keelse taustaga lapsevanema puhul oli koolivalikul tähtis see, et koolis oleks kogemus erineva keele- ja kultuuritaustaga laste toetamisel. Tema vastustest ilmnes, et ta ei otsinud pelgalt eestikeelset kooli, vaid keskkonda, kus õpetajad oskaksid toetada last, kelle eesti keele oskus ei ole veel täielik. Seetõttu kujunes koolivalikul oluliseks õpetajate metoodiline pädevus,

visuaalsete ja seostel põhinevate õppemeetodite kasutamine ning lapse keelelise arengu toetamine arusaadaval ja jõukohasel viisil.

Samuti näitasid tulemused, et eestikeelse lapsevanema jaoks ei olnud üleminekukooli mitmekeelne keskkond probleem, vaid pigem tänapäevase koolikeskkonna loomulik osa. See viitab sellele, et eestikeelsete lapsevanemate koolivalik ei pruugi lähtuda soovist vältida mitmekeelset keskkonda, vaid võib olla seotud kooli üldise sobivuse, lapse heaolu, kooli maine, asukoha või väärtustega. Seega võib üleminekukooli valik olla ka eestikeelse pere jaoks teadlik otsus, kui kooli tajutakse lapse arengut toetava ja turvalise õpikeskkonnana.

Kokkuvõttes võib öelda, et lapsevanemate koolivalik kujunes mitme teguri koosmõjus. Eesti keele omandamist peeti oluliseks, kuid seda ei käsitletud ainsa valikukriteeriumina. Üleminekukooli eelistamise põhjused olid seotud tasakaalu otsimisega eestikeelse õppe, lapse turvatunde, keelelise toe, õpetajate valmisoleku ja mitmekeelse keskkonna vahel. Seetõttu näitavad tulemused, et lapsevanemate jaoks ei olnud küsimus ainult selles, kas kool on eestikeelne, vaid selles, millisel viisil kool toetab lapse keelelist, akadeemilist ja emotsionaalset kohanemist.

3.1.2. Sotsiaalne tugi ja informeeritus

Sotsiaalne tugi ja teiste inimeste kogemused olid lapsevanemate koolivalikul olulised mõjutegurid. Mitmed lapsevanemad rõhutasid, et nende otsuseid mõjutasid tuttavate, sõprade või pereliikmete varasemad kogemused kooliga. Sellist informatsiooni peeti usaldusväärseks ning see vähendas ebakindlust koolivaliku tegemisel. Tulemused näitavad, et koolivalik ei kujunenud enamasti üksnes ametliku info põhjal, vaid olulist rolli mängisid isiklikud kontaktid ja kogemuslood, mille kaudu kujunes usaldus kooli vastu.

Mitmel juhul oli kooliga seotud kogemus juba peres olemas, mis suurendas usaldust kooli vastu ning vähendas vajadust täiendava info otsimiseks. Üks vene kodukeelega lapsevanem kirjeldas:

17. "Esiteks ma ise lõpetasin selle kooli. Minu venna lapsed õpivad siin ja võib-olla just see, et me elame siin lähedal ja oleks võimalik venna lastega natukene rohkem toetust saada. Kui mitu last korraga ühes koolis, siis saab julgemalt minna ja sidemeid luua siin." (L2)

Selles vastuses ilmneb, et koolivalik ei olnud seotud ainult õppekeelega, vaid ka turvatunde ja sotsiaalse toetusega. Tuttavate inimeste olemasolu koolis ning varasem positiivne kokkupuude kooliga vähendasid lapsevanema ebakindlust ning löid tunde, et laps liigub tuttavasse ja toetavasse keskkonda.

Sarnast kogemust kirjeldas teine vene kodukeelelapsevanem:

18. "Meil oli kaks tütart juba käivad siin ja siis kui oli aeg valida, kuhu laps läheb, siis esimene eelistus oligi see kool." (L3)

Ka siin ilmneb, et varasem positiivne kogemus kooliga mõjutas otsust märkimisväärselt. Kui peres oli kooliga juba varasem kokkupuude ning lapsed olid seal hästi kohanenud, tajuti sama kooli valimist loomuliku ja turvalise jätkuna.

Mitme lapsevanema puhul mõjutasid koolivalikut olulisel määral ka tuttavate soovitusel ja teiste pere kogemused. Positiivsed hinnangud kooli kohta aitasid kujundada usaldust ning vähendasid vajadust otsida alternatiivseid võimalusi.

19. "Mul on siin mõned sõbrad olemas ja rääkisin nendega natukene juttu. Praegu koolis ka minu tuttavate lapsed käivad siia ja räägiti head lood. Ja siis lõplik tulemus oligi selline, et valime selle kooli." (L1)

20. "Lapse vanaema töötab siin ja meie vilistlased on siin gümnaasiumis, kes just lõpetasid ära, ja perekonnas on ka paar tükki. Ja siis mul oli info selle kohta olemas." (L5)

Need vastused viitavad sellele, et koolivaliku tegemisel peeti oluliseks mitte ainult ametlikku infot, vaid ka kogemusi, mida vahendasid usaldusväärsed inimesed. Varasem kokkupuude kooliga ning tuttavate positiivsed hinnangud aitasid kujundada ettekujutust kooli keskkonnast, õpetajatest ja lapse võimalikust toimetulekust.

Lisaks mitteametlikele soovitudele kogusid lapsevanemad aktiivselt infot ka internetist ja avalikest allikatest. Mitmed lapsevanemad kirjeldasid teadlikku ja süsteemset infootsingut, kus võrreldi erinevaid koole ning otsiti hinnanguid nii koolikeskkonna kui ka õpetajate kohta. See ilmnis eriti selgelt nende lapsevanemate puhul, kellel puudus varasem kokkupuude kooli või kohaliku haridussüsteemiga.

Üks x-keelse taustaga lapsevanem kirjeldas oma koolivalikut järgmiselt:

21. "Me olime Tartus uued. Minu jaoks alguses oli see kool, mis on minu kodule kõige lähemal, ja teiseks ma lugesin kommentaare ja küsisin tuttavatelt, milline on nende arvamus selle asutuse kohta ja vastused olid väga head." (L4)

Sama lapsevanem rõhutas, et enne lõpliku otsuse tegemist kogus ta teadlikult palju infot erinevatest allikatest:

22. "Ma küsisin kõigilt: kas sa tunned seda kooli? Ja siis ma küsisin, mida sa saad öelda selle kooli kohta, nii head kui halba... ja see aitas mul palju filtreerida ja otsustada." (L4)

Need vastused viitavad sellele, et koolivalikuga seotud ebakindluse vähendamiseks otsiti aktiivselt kinnitust teiste inimeste kogemustest. Eriti oluline oli saada infot selle kohta, kuidas kool toetab erineva keele- ja kultuuritaustaga lapsi ning milline on kooli üldine õhkkond.

Oluliseks peeti ka kooli personali suhtumist ja oskust töötada erineva keele- ja kultuuritaustaga lastega.

23. "Kõik inimesed, kellelt ma küsisin, rääkisid väga hästi asutusest ja ka kannatlikkusest ja viisist, kuidas nad õpetavad. Nad ütlesid, et kui lapsed alguses ei räägi eesti keelt, siis õpetatakse palju läbi seoste ja piltide." (L4)

Selles vastuses tõusis esile õpetajate metoodiline ja suhtluslik pädevus. Lapsevanema jaoks ei olnud oluline üksnes see, et kool õpetaks eesti keelt, vaid ka see, kuidas õpetamine toimub ning kas laps saab vajadusel piisavalt tuge. Seetõttu kujunes koolivalikul oluliseks õpetajate kannatlikkus, paindlikkus ja oskus kasutada lapse arengut toetavaid õpetamismeetodeid.

Eestikeelse pere puhul ilmnis seevastu suurem enesekindlus koolivaliku tegemisel ning väiksem vajadus põhjaliku infootsingu järele. Koolivaliku puhul peeti kõige olulisemaks sobivat õpikeskkonda ja õpetajate professionaalsust.

24. "Kuna kool oli kodule lähedal, siis laps käis siin eelkoolis ja mulle tundus, et siin on väga hea keskkond ja toredad õpetajad." (L7)

25. "Mu isa ei teadnud, et see oli kunagine vene kool. Saime sellest alles teada, kui tulime esimesel septembril aktusele." (L7)

Need seisukohad viitavad sellele, et pere jaoks ei olnud kooli varasem keeleline taust esmaseks otsust mõjutavaks teguriks. Olulisemaks peeti lapse heaolu, õpetajate suhtumist ja kooli üldist keskkonda. Samuti näitab see, et eestikeelse pere jaoks ei olnud üleminekukooli mitmekeelne keskkond probleem, vaid seda tajuti pigem loomuliku osana tänapäevasest haridusruumist.

Tulemused näitavad, et lapsevanemate koolivalik kujunes sageli sotsiaalse toe, tuttavate kogemuste ja teadliku infootsingu koosmõjus. Usaldus kooli vastu kujunes eelkõige isiklike kontaktide, varasemate kogemuste ning kooli toetava maine põhjal. Samal ajal ilmnis, et koolivalikul ei olnud määrav ainult õppekeel, vaid ka lapse heaolu, turvatunne ning teadmine, et kool suudab toetada erineva keele- ja kultuuritaustaga lapsi. Eriti oluline oli lapsevanemate

jaoks tunne, et laps satub keskkonda, kus teda mõistetakse ja toetatakse ning kus kooli personal oskab arvestada lapse individuaalsete vajadustega.

3.1.3. Praktilised tegurid

Praktilised tegurid olid lapsevanemate vastustes olulisel kohal koolivaliku kujunemisel. Kõige sagedamini toodi esile kooli asukoht, logistiline mugavus ning lapse võimalus iseseisvalt koolis käia. Lapsevanemate jaoks oli oluline, et kool asuks kodule lähedal ning igapäevane liikumine oleks lapsele turvaline ja lihtsasti korraldatav. Tulemused näitavad, et koolivalik ei kujunenud üksnes keeleliste või hariduslike eesmärkide põhjal, vaid oli tihedalt seotud ka pere igapäevase elukorralduse, ajaplaneerimise ja lapse iseseisvuse toetamisega.

Mitmed lapsevanemad rõhutasid, et kooli valikul mängis olulist rolli just kodulähedus. Eestikeelne lapsevanem kirjeldas, et pere oli hiljuti Tartusse kolinud ning kool valiti eelkõige praktilistel põhjustel ja lapse heaolu arvestades.

26. "Mu isa ütles, et see kool on siin meie uue kodukoha lähedal. Kui hakkasime siin elama ja siin samas on kool. Ja mulle just sobis, et see kool siin samas on, et laps saab ise hakata koolis käima." (L7)

Sama lapsevanem tõi esile ka lapse iseseisvuse ja turvalisuse tähtsuse:

27. "Ma mõtlesin, et see on nagu parem, et siin ei pea isegi üle tee laps minema, et ta saab ise väikese jalutuskäigu teha, ise ajaga arvestada ja kodu on tal kohe väga lähedal." (L7)

Nendes vastustes ilmneb, et koolivaliku puhul ei olnud oluline ainult õppe kvaliteet või õppekeel, vaid ka lapse igapäevane turvalisus ja võimalus kujuneda iseseisvaks. Lapse iseseisev kooliskäimine seostus lapsevanemate jaoks nii turvalisuse kui ka vastutustunde kujunemisega.

Ka teiste lapsevanemate vastustes ilmnas, et logistiline mugavus mõjutas koolivalikut märkimisväärselt. Oluliseks peeti võimalust, et laps saab kooli iseseisvalt liikuda ning pere igapäevane korraldus oleks võimalikult sujuv.

28. "Kool asub meil lähedal ja siis laps saab ise hakkama kooli minemisega, et näiteks koolist või kooli käia iseseisvalt. See oli meie jaoks oluline, et ta õpiks ise liikuma ja saaks hakkama." (L1)

See viitab sellele, et praktilised tegurid olid seotud ka lapse arengu ja kasvatusesega. Iseseisvat kooliteed nähti võimalusena toetada lapse toimetulekuoskusi ning suurendada tema enesekindlust igapäevaelus.

Mitmekeelse pere puhul oli logistika seotud ka huvihariduse ja pere igapäevase ajakorraldusega. Lapsevanem kirjeldas, et varasem kogemus vanema lapsega mõjutas otsust valida võimalikult lähedal asuv kool.

29. "Kõige tähtsam oligi, et peab olema kodu lähedal ja ta saab minna jalgsi ja kohe muusikakool on kõrval. Vanema tütreaga oli selline probleem, et mina pidin pidevalt jooksmas edasi-tagasi muusikakooli viima ta. Ja see oli tähtis, et ei pea bussiga kuskile minema ja saab jalgsi jõuda." (L5)

Sama lapsevanem rõhutas, et logistiline mugavus oli seotud ka lapse iseseisvuse kujunemisega:

30. "Logistika on hädavajalik, et ta jõuab siit muusikakooli ja linna raamatukokku. Muusikakool oli väga tähtis ja siis eestikeelne keskkond ka." (L5)

Nendest vastustest ilmneb, et koolivalik oli seotud kogu pere igapäevase toimimisega. Kodulähedust hinnati mitte ainult mugavuse tõttu, vaid ka seetõttu, et see võimaldas lapsel osaleda huvitegevustes, liikuda iseseisvalt ning vähendas vanemate ajakoormust. Samuti nähtub, et praktilised tegurid ei olnud lapsevanemate jaoks keelelistest kaalutlustest eraldiseisvad, vaid neid arvestati koos.

X-keelse taustaga pere puhul mõjutas koolivalikut samuti tugevasti kooli asukoht ja turvaline ligipääs. Lapsevanem kirjeldas, et pere olukord nõudis praktiliselt hästi toimivat lahendust, kuna lapse isa töötas välismaal ning igapäevane korraldus jäi suuresti ühe vanema kanda.

31. "Minu abikaasa ei ole meiega, ta töötab Soomes. Minu jaoks alguses oli see kool, mis on minu kodule kõige lähemal ja ma tundsin, et see oleks meie jaoks kõige lihtsam lahendus." (L4)

Sama lapsevanem tõi esile ka turvalise koolitee olulisuse:

32. "Ma tunnen, et see tee kodust siia on väga turvaline, sest seal kõrval ei ole palju liiklust ega autosid. Nii et mulle tundub väga turvaline, et mu laps saab siia tulla." (L4)

Need vastused näitavad, et praktilised tegurid olid tihedalt seotud pere sotsiaalse olukorra ja igapäevase toimetulekuga. Ühe vanema suurem vastutus pere igapäevaelu korraldamisel suurendas vajadust valida kool, mis oleks logistiliselt lihtsasti korraldatav ning lapse jaoks turvaline.

Lisaks logistilistele küsimustele tõid lapsevanemad esile ka oma keeleoskuse ja sellega seotud ebakindluse. Mõned lapsevanemad väljendasid muret, kas nad suudavad last eestikeelses õppes piisavalt toetada või kooliga suhelda.

33. "Midagi kartsin ikka mina... kui ta läks eesti kooli, siis keelebarjäär oleks nagu minu jaoks. Et kui mina ei saa aru või ei oska aidata, siis see oli minu jaoks hirmutav." (L1)

Ka x-keelse taustaga lapsevanem kirjeldas oma ebakindlust seoses keeleoskusega:

34. "Ma ei räägi eesti keelt... ja ka minu inglise keel ei ole väga hea. Minu jaoks oli väga oluline, et nad kuulavad mind ja tahavad mind mõista." (L4)

Need vastused viitavad sellele, et koolivalikut mõjutasid ka lapsevanemate enda keeleoskusega seotud kogemused ja hirmud. Oluline ei olnud ainult lapse kohanemine koolikeskkonnaga, vaid ka see, kas lapsevanem ise tunneb end kooliga suhtlemisel mõistetuna ja toetatuna. Seetõttu hinnati kõrgelt kooli avatust, suhtlusvalmidust ja valmisolekut arvestada erineva keelelise taustaga peredega.

Varasem kokkupuude kooliga mängis samuti olulist rolli koolivaliku tegemisel. Lapsevanemate jaoks suurendas varasem positiivne kogemus sama kooliga usaldust ning andis otsusele kindlustunde. Koolivalikut mõjutasid nii isiklikud varasemad kogemused kui ka teiste pereliikmete kokkupuuted kooliga, mis vähendasid ebakindlust ja muutsid valiku loomulikumaks (vt tsitaat 17 ja 18).

Ühe mitmekeelse pere puhul mõjutas koolivalikut ka soov hoida lapsevanema töö- ja pereelu lahus. Lapsevanem tõi välja, et ta ei soovinud lapse õppimist samas koolis, kus ta ise töötab.

35. "Mul peab olema ametlik elu ja isiklik elu eraldi, täitsa eraldi. Ma ei tahtnud, et laps õpiks samas koolis, kus mina töötan." (L5)

Sama lapsevanem kirjeldas, et tema töö tõttu tekkivad liikumis- ja ajakorralduslikud küsimused oleksid muutnud lapse igapäevase koolitee keeruliseks.

36. "Mõnikord ma lähen Erasmus projektiga terveks nädalaks ära ja siis ta peaks minema kahe erineva bussiga ja see oleks raske. Sellepärast oli oluline, et kool oleks lähedal ja laps saaks ise liikuda." (L5)

Need vastused näitavad, et koolivalik oli seotud ka pere sisemise töökorralduse ja vanemate tööelu eripäradega. Kooli asukoht ja lapse iseseisva liikumise võimalus aitasid vähendada pere igapäevast koormust ning tagada lapsele stabiilsema rutiini.

Tulemused näitavad, et praktilised tegurid mängisid koolivalikul olulist rolli ning mõjutasid otsuseid sageli koos keeleliste ja sotsiaalsete kaalutlustega. Kõige olulisemaks peeti kooli kodulähedust, turvalist kooliteed, logistilist mugavust ning lapse võimalust iseseisvalt liikuda. Samuti ilmnas, et praktilised kaalutlused ei olnud lapsevanemate jaoks pelgalt mugavusküsimus, vaid seotud lapse turvatunde, pere igapäevase toimimise ja lapse iseseisvuse kujunemisega. Lisaks mõjutasid koolivalikut lapsevanemate keeleoskus, varasem kokkupuude kooliga ning pere elukorraldus. Seetõttu kujunes koolivalik mitme omavahel seotud praktilise, sotsiaalse ja keelelise teguri koosmõjus.

3.1.4. Suhtlus, kogemus ja usaldus

Suhtlus kooliga, varasem kogemus ning esmamulje kujunesid lapsevanemate vastustes olulisteks koolivalikut mõjutavateks teguriteks. Lapsevanemad kirjeldasid oma kokkupuuteid kooliga ning tõid esile õpetajate suhtumise, suhtluse kvaliteedi ja üldise koolikeskkonna. Oluliseks peeti tunnet, et kool on toetav, lapsevanemaid kuulav ja probleemide korral kättesaadav. Tulemused näitavad, et koolivalik ei kujunenud üksnes praktiliste või keeleliste kaalutluste põhjal, vaid olulist rolli mängis ka usaldus kooli vastu ning lapsevanemate isiklik kogemus suhtlusest koolikeskkonnaga.

Mitmed lapsevanemad rõhutasid, et esmamulje koolist ja suhtlus õpetajatega mõjutasid nende otsust märkimisväärselt. Koolivalik kujunes eelkõige kooli asukoha, eelkoolikogemuse ning positiivse ja toetava koolikeskkonna põhjal. Samuti ilmnas, et kooli varasem keeleline taust ei olnud kõigi perede jaoks otsuse tegemisel määrava tähtsusega (vt tsitaat 24 ja 25). See viitab sellele, et pere jaoks ei olnud otsustamisel keskne kooli varasem keeleline identiteet, vaid pigem lapse heaolu, turvaline keskkond ja õpetajate suhtumine. Eriti oluline oli lapsevanemate jaoks tunne, et laps satub keskkonda, kus teda märgatakse ja toetatakse.

Sama lapsevanem rõhutas ka õpetajate professionaalsuse ja suhtlemise tähtsust:

37. "See on hästi-hästi oluline, et seal, kus laps igapäevaselt viibib, oleks õpetajatega võimalik normaalselt suhelda ja nad oleks hästi osavad ja head lastega." (L7)

See vastus näitab, et õpetajate professionaalsust ei hinnatud ainult akadeemilise pädevuse kaudu, vaid oluliseks peeti ka õpetajate suhtlemisoskust, empaatiavõimet ja suutlikkust lapsega kontakti luua. Lapsevanema jaoks kujunes usaldus kooli vastu suuresti läbi selle, millise mulje jätsid õpetajad ja nende suhtumine lastesse.

Ka teine lapsevanem tõi esile, et otsust mõjutas üldine positiivne tunne koolikeskkonna suhtes:

38. "Kui siin juba nii hea on, siis ma ei hakanud teist kooli valima." (L7)

See viitab sellele, et koolivalik ei olnud alati pika ja ratsionaalse võrdlusprotsessi tulemus, vaid otsust mõjutas ka intuiitiivne turvatunne ning positiivne esmamulje koolikeskkonnast. Kui lapsevanem tajus kooli toetava ja lapsele sobivana, ei nähtud vajadust alternatiivsete koolide otsimiseks.

X-keelse taustaga lapsevanema vastustes tõusis eriti tugevalt esile vajadus toetava ja mõistva suhtumise järele. Lapsevanem kirjeldas, et kuna ta ei rääkinud eesti keelt, oli tema jaoks oluline tunne, et kool soovib teda aidata ja mõista.

39. "Kui ma tulin siia ja rääkisin õpetajaga, rääkisin juhtkonnaga ja tundsin empaatiat ja lahkust... see aitas mind väga otsust teha." / "Minu jaoks mõjutab väga empaatia ja lahkus... see, et nad kuulavad mind, et nad tahavad mind mõista, sest ma ei räägi eesti keelt... ja ka minu inglise keel ei ole väga hea." (L4)

Nendes vastustes ilmneb, et koolivalikul mängis olulist rolli mitte ainult lapse toetamine, vaid ka lapsevanema enda kogemus suhtlusest kooliga. Kuna lapsevanem tundis end keelebarjääri tõttu ebakindlalt, muutusid eriti oluliseks õpetajate ja juhtkonna empaatia, kannatlikkus ning valmisolek suhelda ja aidata. See viitab sellele, et usaldus kooli vastu kujunes suuresti läbi lapsevanema enda kogemuse olla mõistetud ja kaasatud.

Sama lapsevanem rõhutas, et kooli valmisolek toetada ja aidata kujundas tema usalduse kooli vastu. Lisaks õpetajate suhtumisele peeti oluliseks ka kiiret ja toimivat suhtlust kooli ja kodu vahel.

40. "See valmisolek mind aidata ja mõista... see oli tegelikult minu jaoks sada protsenti." / "Suhtlus kooliga on väga lihtne... probleemide lahendamine, küsimused, abi... mida iganes sa vajad... väga kiiresti saad vastused ja see mulle väga meeldib." (L4)

Need vastused näitavad, et lapsevanemate jaoks oli oluline mitte ainult kooli akadeemiline pool, vaid ka see, kuidas kool igapäevaselt suhtleb ja probleemidele reageerib. Kiire, avatud ja toetav suhtlus suurendas lapsevanemate turvatunnet ning lõi tunde, et kooli poole võib vajadusel pöörduda.

Mitmete lapsevanemate puhul mõjutas usaldust kooli vastu ka varasem kokkupuude sama kooliga. Positiivne varasem kogemus vähendas ebakindlust ja muutis koolivaliku loomulikumaks.

41. "Mina ise lõpetasin selle kooli ja olen terve elu selle kooliga seotud olnud." (L3)

42. "Meie vilistlased on siin gümnaasiumis ja perekonnas on ka paar tükki, nii et mul oli selle kooli kohta juba varasem teadmine olemas." (L5)

Nendest vastustest ilmneb, et kooliga seotud varasemad kogemused kujundasid lapsevanemate usaldust kooli vastu juba enne koolivaliku tegemist. Kui kool oli perele tuttav ning varasemad kogemused olid positiivsed, tajuti sama kooli valimist loomuliku ja turvalise jätkuna.

Ka isiklikud suhted kooli töötajatega mõjutasid lapsevanemate hinnanguid koolile ning muutsid suhtlemise lihtsamaks.

43. "Vastuvõtuprotsess oli lihtne, sest ma olin paljudega tuttav. Nad olid minu õpetajad või õppealajuhatajad ja olen nendega ammu tuttav." / "Kui tema pöördus õppealajuhataja poole messengeris, siis see suhtlemine oli kõige sobilikum ja see mulle väga meeldis, et võib nii otse pöörduda." (L3)

See viitab sellele, et usaldus kooli vastu ei kujunenud ainult institutsiooni tasandil, vaid ka isiklike suhete kaudu. Vahetu ja mugav suhtlus koolitöötajatega vähendas ametlikkust ning suurendas lapsevanemate tunnet, et kool on avatud ja kättesaadav.

Mõne lapsevanema puhul väljendus usaldus kooli vastu ka tundes, et laps on turvalises ja toetavas keskkonnas. X-keelse taustaga lapsevanem kirjeldas oma muutunud hoiakuid järgmiselt:

44. "Praegu ma tunnen ennast väga rahulikult, sest ma tean, et mu laps on väga heades kätes." / "Ma tean, et see oli minu parim otsus ja ma ei ole kordagi selles otsuses kahelnud." (L4)

Need vastused näitavad, et usaldus kooli vastu kujunes ajapikku läbi positiivsete kogemuste ja toimiva suhtluse. Kui lapsevanem tajus, et laps on hoitud ja toetatud, vähenesid ka varasemad hirmud ja ebakindlus.

Tulemused näitavad, et usaldus kooli vastu kujunes eelkõige toetava suhtluse, positiivse esmamulje ning varasemate kogemuste kaudu. Lapsevanemate jaoks oli oluline tunne, et koolikeskkond on turvaline, õpetajad toetavad last ning suhtlus kooli ja kodu vahel on avatud ja toimiv. Samuti ilmnas, et koolivalik ei lähtunud ainult õppekeelest või praktilistest kaalutlustest, vaid suure tähtsusega oli ka lapsevanemate emotsionaalne turvatunne ja usaldus kooli vastu. Eriti oluline oli see nende lapsevanemate jaoks, kellel puudus tugev eesti keele oskus või varasem kokkupuude Eesti haridussüsteemiga.

3.1.5. Kriitilised hinnangud ja vastuolud

Kuigi lapsevanemate hinnangud koolile ja koolivalikule olid valdavalt positiivsed, ilmnes intervjuudes ka kriitilisi tähelepanekuid ning erinevaid ootusi seoses suhtluskorralduse, info liikumise ja keelekasutusega. Mõnes intervjuus avaldusid ka erinevad arusaamad sellest, milline peaks olema kooli ametlik suhtluskeel ning kuidas korraldada mitmekeelses keskkonnas suhtlemist nii, et kõik lapsevanemad tunneksid end kaasatuna. Tulemused näitavad, et isegi toetava ja positiivselt hinnatud koolikeskkonna puhul võivad lapsevanemate ootused kooli toimimisele ja suhtluskorraldusele olla erinevad ning mõnikord ka vastuolulised.

Mitmed lapsevanemad tõid esile, et kooli ja kodu vaheline kommunikatsioon ei olnud alati piisavalt kiire ega selge. Puudulik infovahetus tekitas ebakindlust ning mõjutas lapsevanemate hinnanguid koolikorraldusele.

45. "Puuduseks võiks märkida seda, et info liigub väga halvasti. Mõnikord lapsevanemani jõuab info väga hilja juba." (L3)

See viitab sellele, et lapsevanemate jaoks oli oluline regulaarne, selge ja süsteemne suhtlus kooli ja kodu vahel. Kui vajalik info jõudis lapsevanemateni liiga hilja, tekitas see rahulolematust ning vähendas tunnet, et lapsevanem on koolieluga piisavalt kursis. Samuti ilmneb vastusest, et lapsevanemad ei hinnanud ainult kooli üldist õhkkonda, vaid pöörasid tähelepanu ka igapäevase koolikorralduse toimimisele.

Kriitilisi tähelepanekuid esines ka seoses keelekasutusega koolikeskkonnas. Eestikeelne lapsevanem kirjeldas olukorda, kus lapsevanemate koosolekul kasutati paralleelselt nii vene kui ka eesti keelt.

46. "Koosolekul räägiti alguses vene keeles ja siis küsiti, kas ollakse nõus, et räägitakse kahes keeles. Minu jaoks oli see natuke vastuvõetamatu, sest koosolek venis väga pikaks." (L7)

Selles vastuses ilmneb, et kuigi mitmekeelset koolikeskkonda üldiselt aktsepteeriti, ei olnud kõik lapsevanemad rahul sellega, kuidas mitmekeelset suhtlust praktiliselt korraldati. Lapsevanema jaoks ei olnud probleemiks ainult erinevate keelte kasutamine, vaid ka sellest tulenev suhtluskorraldus ja ajakulu. Vastusest võib järeldada, et osa lapsevanemaid ootas ametlikes olukordades selgemat keelekorraldust ning eelistas, et suhtlus toimuks peamiselt eesti keeles.

See näitab, et erineva keele- ja kultuuritaustaga lapsevanematel võis olla erinev arusaam sellest, kuidas peaks mitmekeelses koolikeskkonnas suhtlemine olema korraldatud. Kui osa

lapsevanemaid pidas oluliseks võimalust saada infot oma emakeeles, siis teised eelistasid ühtset eestikeelset suhtlust. Seetõttu ilmnas intervjuudes teatav pinge kaasava suhtlemise ja eestikeelse haridusruumi eesmärkide vahel.

Samas ei tähendanud kriitilised tähelepanekud üldist rahulolematust kooliga. Pigem viitasid need sellele, et lapsevanemad pöörasid tähelepanu kooli igapäevase toimimise kvaliteedile ning ootused kooli suhtluskorraldusele olid kõrged. Intervjuudest ilmnas, et lapsevanemate jaoks oli oluline mitte ainult lapse akadeemiline areng, vaid ka tunne, et kool suudab korraldada suhtlust selgelt, õiglaselt ja kõiki osapooli arvestavalt.

Tulemused näitavad, et kuigi lapsevanemate üldine hinnang koolile oli positiivne, esines ka kriitilisi tähelepanekuid seoses info liikumise ja keelekasutusega ametlikes suhtlusolukordades. Samuti ilmnas, et erineva keele- ja kultuuritaustaga lapsevanematel olid kooli keelekorraldusele mõnevõrra erinevad ootused. Ühelt poolt peeti oluliseks kaasavat ja kõiki lapsevanemaid arvestavat suhtlust, teisalt oodati, et ametlik suhtlus toetaks eestikeelse haridusruumi kujunemist ning toimuks võimalikult selgelt ja ühtselt.

3.2. Lapsevanemate ootused ja hirmud

Teise uurimisküsimuse “Millised on lapsevanemate ootused oma lapse keelelisele ja akadeemilisele arengule üleminekukoolis?” eesmärk oli kirjeldada lapsevanemate ootusi ja hirne seoses lapse õppimisega eestikeelses koolikeskkonnas.

Selle uurimisküsimuse juurde kujunes kolm kategooriat: **keelelised ootused ja ebakindlus, akadeemiline toimetulek ning emotsionaalne heaolu ja turvatunne.**

Keeleliste ootuste ja ebakindluse kategooria alla kuuluvad koodid: *eesti keele tähtsus, mitmekeelsus kui väärtus, keele praktiline kasutus, kool kui keelekeskkond, emakeele säilitamine, keeleline identiteet, teadlik keelekasutus ning ebakindlus keelelises toimetulekus.*

Akadeemilise toimetuleku kategooria alla kuuluvad koodid: *akadeemiline edukus, õppekava omandamine, haridus riigikeeles, kodu ja kooli koostöö, individuaalne arengutempo, lapse individuaalsus ning keeleline mõju akadeemilisele toimetulekule.*

Emotsionaalse heaolu ja turvatunde kategooria alla kuuluvad koodid: *turvaline keskkond, positiivne koolikogemus, lapse enesekindlus, lapse arvamuse olulisus, kohanemisega seotud ebakindlus ning heaolu seos õppimisega.*

Koodide, alateemade ja kategooriate kujunemine ning nendevahelised seosed on esitatud tabelis 4 ja kodeerimisprotsessi näited lisa 4.

Tabel 4. Teise uurimisküsimuse kategooriad, alateemad ja koodid.

Kategooria	Alateemad	Näited koodidest
Keelelised ootused ja ebakindlus	Eesti keele omandamine, mitmekeelsus, emakeele säilitamine, keeleline ebakindlus	eesti keele tähtsus, keelepraktika, kool kui keelekeskkond, mitmekeelsus kui väärtus, emakeele säilitamine, keeleline identiteet, hirm mitte aru saada, keeleline kohanemine
Akadeemiline toimetulek	Õppeedukus, individuaalne areng, kodune tugi, keele mõju õppimisele	teadmiste omandamine, haridus riigikeeles, kodune toetus, individuaalne arengutempo, koolivalmidus, keeleline ebakindlus õppimisel, toetav õpikeskkond
Emotsionaalne heaolu ja turvatunne	Turvaline keskkond, positiivne koolikogemus, lapse enesekindlus ja kohanemine	turvatunne, toetav keskkond, positiivne koolikogemus, lapse heaolu, enesekindluse kasv, kohanemisega seotud hirm, hirm mitte olla mõistetud, lapse arvamuse olulisus

3.2.1. Keelelised ootused ja ebakindlus

Lapsevanemate vastustes seostusid keelelised ootused eelkõige eesti keele omandamisega, mida nähti vajaliku oskusena nii koolis õppimiseks kui ka igapäevases suhtluses toimetulekuks. Eesti keelt käsitleti praktilise oskusena, mis toetab lapse iseseisvust, haridusteed ja ühiskonnas hakkamasaamist. Samas kirjeldasid lapsevanemad lapse arengut sageli mitmekeelsena, kus eesti keel ja kodune keel täidavad erinevaid rolle. Tulemused näitavad, et lapsevanemate jaoks ei olnud oluline üksnes eesti keele õppimine, vaid ka see, kuidas toimub lapse kohanemine mitmekeelses õpikeskkonnas ning kas laps suudab säilitada samal ajal oma emakeele ja keelelise identiteedi.

Lapsevanemate vastustest ilmnes, et eesti keele arengut seostati eelkõige igapäevase keelekasutuse ja eestikeelse keskkonnaga. Oluliseks peeti seda, et laps kuuleks eesti keelt loomulikes suhtlusolukordades ning saaks seda aktiivselt kasutada. Samuti rõhutati, et tähtis on lapse suutlikkus end eesti keeles arusaadavaks teha (vt tsitaati 1 ja 2). Eesti keele oskust ei käsitletud ainult kooliainena, vaid praktilise suhtlusvahendina, mis aitab lapsel luua suhteid, osaleda ühiskonnas ja tulla toime erinevates olukordades.

Mitmekeelse pere lapsevanem nägi keelte oskamist lapse tuleviku seisukohalt väärtusena. Tema vastusest ilmnes arusaam, et mitme keele omandamine toetab hilisemat keeleõpet (vt tsitaat 9). See viitab sellele, et mitmekeelsust ei nähtud probleemina, vaid pigem lapse arengut toetava ressursina, mis võib tulevikus avardada lapse võimalusi nii hariduses kui ka tööturul.

Lapsevanemate vastustes tuli esile ka kooli roll keelekeskkonnana. Kuna mitmes peres kasutati kodus peamiselt muud keelt, nähti kooli peamise kohana, kus laps saab eesti keelega järjepidevalt kokku puutuda.

47. "Põhilise info eesti keeles saab ta just koolist." (L6)

See näitab, et koolilt oodati mitte ainult teadmiste edasiandmist, vaid ka aktiivset rolli lapse keelelise arengu toetamisel. Kui kodune keelekeskkond ei olnud eestikeelne, muutus kool lapsevanemate jaoks peamiseks kohaks, kus laps saab eesti keelt loomulikult kasutada ja harjutada.

Samas ei olnud keelelised ootused seotud ainult eesti keele omandamisega, vaid ka lapse emakeele säilitamisega. Osa lapsevanemaid väljendas muret, et eestikeelse õppe osakaalu suurenemine võib mõjutada lapse koduse keele arengut.

48. "Natuke kardan seda, et lapsed oma emakeelt väga ei teagi, kirjutavad valesti ja räägivad vigadega." (L3)

See viitab sellele, et lapsevanemate jaoks ei olnud oluline ainult suuline suhtlemisoskus, vaid ka emakeele korrektne kasutamine ja kirjalik oskus. Emakeele säilitamist seostati lapse kultuurilise identiteedi ja pere sisese suhtlusega ning kardeti, et eestikeelse õppe suurenemine võib vähendada lapse oskust kasutada oma kodukeelt korrektselt ja enesekindlalt.

Mitme lapsevanema jaoks oli oluline, et lapse emakeel säiliks ja areneks lisaks suulisele suhtlusele ka kirjaliku keele oskusena. Rõhutati, et laps peaks oskama oma kodukeelt korrektselt lugeda, kirjutada ja kasutada erinevates olukordades (vt tsitaat 8). Seega ei nähtud eesti keele õppimist emakeele arvelt toimuvana, vaid pigem püüti leida tasakaalu riigikeele omandamise ja koduse keele säilitamise vahel.

Lisaks ootustele ilmnesid vastustes ka keelelise toimetulekuga seotud hirmud. Kõige sagedamini kardeti, kas laps saab eestikeelses õppetöös piisavalt hästi aru ning kas ta suudab end vajadusel väljendada.

49. "Hirmud olid rohkem selle pärast, kas ta saab tunnis üldse aru, kui palju ta aru saab ja kas ta üldse sulandub või mitte." (L6)

Selles vastuses ilmneb, et keeleline ebakindlus ei olnud seotud ainult õppimisega, vaid ka lapse sotsiaalse kohanemisega. Lapsevanemad kartsid, et puudulik keeleoskus võib mõjutada lapse enesekindlust, suhteid kaaslastega ja üldist toimetulekut koolikeskkonnas.

X-keelse taustaga lapsevanema vastuses ilmnis hirm, et laps võib sattuda olukorda, kus ta soovib suhelda, kuid teda ei mõisteta:

50. "See muretses mind väga, et ta tahaks suhelda ja teda ei mõistetaks... et ta soovib midagi öelda või teiste lastega rääkida, aga ei oska ennast piisavalt hästi väljendada ja siis võib tunda ennast üksi või kurvana." (L4)

See näitab, et lapsevanemate jaoks oli oluline mitte ainult lapse akadeemiline edukus, vaid ka tema emotsionaalne heaolu. Keeleline ebakindlus seostus hirmuga, et laps võib jääda suhtlusest kõrvale, tunda üksildust või kogeda tõrjutust. Seetõttu peeti oluliseks keskkonda, kus laps saab keelt õppida turvaliselt ja toetatult.

Mõne lapsevanema puhul seostus keeleline ebakindlus ka koolivaliku õigsusega. Kui laps puutus koolis kokku mitme keelega, tekkis vanemal küsimus, kas valitud keskkond toetab lapse arengut soovitud viisil.

51. "Ma mõtlesin, kas tegin õige otsuse, et panin ta siia kooli... sest ümberringi oli palju erinevaid keeli ja ma ei teadnud alguses, kuidas see kõik tema arengut mõjutab." (L4)

See viitab sellele, et osa lapsevanemaid koges koolivaliku tegemisel teatavat ebakindlust ning püüdis hinnata, kas mitmekeelne keskkond toetab või hoopis raskendab lapse eesti keele arengut. Samas ei väljendunud selles otsene vastuseis mitmekeelsusele, vaid pigem soov mõista, kuidas erinevad keeled lapse arengut mõjutavad.

Tulemused näitavad, et lapsevanemate keelelised ootused olid seotud eelkõige lapse eesti keele praktilise kasutusoskusega, kuid samal ajal peeti oluliseks ka koduse keele ja mitmekeelse identiteedi säilitamist. Eesti keelt nähti lapse haridusliku ja sotsiaalse toimetuleku seisukohalt vajaliku ressursina, kuid lapsevanemate vastustes ilmnis ka ebakindlus selle suhtes, kas laps saab eestikeelses õpikeskkonnas piisavalt hästi aru, suudab ennast väljendada ning säilitab samal ajal oma koduse keeleoskuse. Samuti ilmnis, et keeleline ebakindlus ei olnud seotud ainult õpitulemustega, vaid ka lapse emotsionaalse heaolu, kuuluvustunde ja sotsiaalse kohanemisega mitmekeelses koolikeskkonnas.

3.2.2. Akadeemiline toimetulek

Lapsevanemate vastustes kirjeldati erinevaid ootusi seoses lapse akadeemilise toimetulekuga eestikeelses õpikeskkonnas. Osa lapsevanemaid rõhutas teadmiste omandamise ja tugeva haridusliku aluse olulisust, samas kui teised pidasid tähtsamaks lapse loomulikku arengut, kohanemist ja individuaalset arengutempot. Akadeemilist toimetulekut seostati sageli ka lapse keeleoskuse, koduse toe ning kooli toetava keskkonnaga. Tulemused näitavad, et lapsevanemate jaoks ei tähendanud akadeemiline edukus ainult häid õpitulemusi, vaid seda käsitleti laiemalt lapse üldise toimetuleku, enesekindluse ja heaoluga seotud nähtusena.

Mitme lapsevanema jaoks oli oluline, et laps omandaks teadmised riigikeeles ning saaks tugeva haridusliku aluse juba algklassides. Üks vene kodukeelega lapsevanem kirjeldas seda järgmiselt:

52. "Siinjuures omandades just oma teadmisi ja haridust riigikeeles, et hiljem oleks tal lihtsam edasi õppida ja tulevikus rohkem võimalusi." (L2)

Selles vastuses seostati akadeemilist edukust selgelt tulevikuvõimalustega. Eesti keeles õppimist nähti vahendina, mis võib toetada lapse edasist haridusteed ning avardada tema võimalusi tööturul ja ühiskonnas. Seega ei käsitletud riigikeeles õppimist ainult keeleõppena, vaid osana lapse pikemaajalisest hariduslikust ja sotsiaalsest arengust.

Mitmekeelse pere lapsevanem rõhutas samuti algklasside tähtsust lapse edasise haridustee kujunemisel:

53. "Minu jaoks tähtsam oligi, et see õppeprotsess ja teadmiste omandamine oleks juba algkoolis paigas, sest kui alguses jäävad lüngad sisse, siis hiljem on neid palju raskem parandada." (L5)

See viitab sellele, et osa lapsevanemaid nägi algklassides omandatud teadmisi lapse edasise õpitee alusena. Akadeemilist toimetulekut seostati järjepidevuse ja tugeva vundamendi loomisega, mille puudumine võib lapsevanemate hinnangul mõjutada lapse hilisemat õppimist ja enesekindlust.

Samas ei nähtud lapse akadeemilist edukust ainult lapse enda võimete kaudu. Mitmed lapsevanemad rõhutasid koduse toe ja vanemate rolli tähtsust õppimise toetamisel. Üks lapsevanem kirjeldas seda järgmiselt:

54. "Ma arvan, et laps saab hakkama küll, aga see sõltub väga palju ka vanematest. Kui vanemad toetavad, aitavad õppida ja kordavad kodus üle, siis saab laps palju paremini hakkama." (L1)

See näitab, et lapsevanemad käsitlesid õppimist koostööna kooli ja kodu vahel. Lapse akadeemilist edukust ei peetud ainult kooli vastutusalaks, vaid oluliseks peeti ka vanemate valmisolekut lapse õppimist toetada. Eriti oluline oli see olukordades, kus laps õppis talle vähem tuttavas keelekeskkonnas.

Mõne lapsevanema puhul ei olnud ootused seotud konkreetsete akadeemiliste saavutustega, vaid pigem usaldusega lapse loomuliku arengu ja kooli õppeprotsessi vastu. Sellistes vastustes rõhutati, et kõik lapsed ei arene samas tempos ning oluline on arvestada lapse individuaalsusega.

55. "Ei ole selliseid väga suuri või erilisi ootusi. Pigem, et kõik läheks rahulikult ja laps õpiks omas tempos, ilma et talle liiga suurt pinget peale pannakse." (L3)

See viitab sellele, et osa lapsevanemaid väärtustas akadeemiliste tulemuste kõrval ka lapse emotsionaalset heaolu ja õppimisega seotud turvatunnet. Tähtsaks peeti seda, et laps saaks õppida rahulikus tempos ning ei kogeks liigset survet või stressi.

Sarnast mõtet väljendas ka teine lapsevanem, kes rõhutas lapse valmisoleku ja emotsionaalse küpsuse olulisust:

56. "Tarkuse poolest oleks ta võib-olla isegi varem valmis olnud kooli minema, aga mentaalselt ei olnud veel valmis. Minu jaoks oli tähtis, et ta tunneks ennast hästi ja läheks kooli hea tundeaga." (L3)

Selles vastuses ilmneb, et lapse koolivalmidust ei hinnatud ainult teadmiste või oskuste põhjal, vaid oluliseks peeti ka lapse emotsionaalset valmisolekut. Lapse heaolu ja positiivne suhtumine kooli olid lapsevanema jaoks sama olulised kui akadeemiline edukus.

Muukeelsete lapsevanemate puhul seostus akadeemiline toimetulek sageli keeleoskusega ning sellest tuleneva ebakindlusega. Lapsevanemad väljendasid muret selle üle, kas laps mõistab eestikeelset õppetööd piisavalt hästi ning kas keeleoskus võimaldab tal õppimises teistega sammu pidada.

57. "Minu kõige suurem hirm oligi see, kas ta saab tunnis aru, kas ta jõuab teistega kaasa ja kas ta julgeb abi küsida, kui midagi jääb arusaamatuks." (L6)

See näitab, et keelelist ja akadeemilist toimetulekut ei nähtud eraldiseisvate teemadena. Puudulik keeleoskus võis lapsevanemate hinnangul mõjutada nii lapse õppimist, enesekindlust kui ka valmisolekut klassis aktiivselt osaleda ja abi küsida.

X-keelse taustaga lapsevanema puhul seostus akadeemiline toimetulek lisaks õppimisele ka lapse üldise kohanemise ja enesetundega koolis. Lapsevanem kirjeldas, et tema jaoks oli oluline toetav keskkond, kus lapse arengut märgatakse terviklikult.

58. "Minu jaoks oli oluline, et laps ei tunneks ennast halvasti sellepärast, et ta ei räägi eesti keelt, vaid et teda toetatakse ja aidatakse õppida samm-sammult." (L4)

See viitab sellele, et lapsevanema jaoks oli oluline mitte ainult lapse õpitulemuste parandamine, vaid ka tunne, et laps saab õppida turvalises ja toetavas keskkonnas. Samm-sammuline toetamine aitas vähendada lapsevanema hirme ning suurendas usaldust kooli vastu.

Sama lapsevanem tõi esile, et tema ootused koolile on tegelikult isegi ületatud:

59. "Ootused on isegi ületatud, sest ma näen iga päev tema arengut – mitte ainult eesti keeles, vaid ka suhtlemises, enesekindluses ja üldises käitumises." (L4)

See vastus näitab, et lapse arengut hinnati terviklikult ning akadeemilist edukust ei nähtud ainult teadmiste omandamisena. Lapsevanema jaoks olid olulised ka lapse suhtlemisoskus, enesekindlus ja üldine toimetulek koolikeskkonnas. Seega seostati edukat õppimist nii keelelise, sotsiaalse kui ka emotsionaalse arenguga.

Tulemused näitavad, et lapsevanemate ootused lapse akadeemilisele toimetulekule olid mitmekesised ning seotud nii teadmiste omandamise, keeleoskuse kui ka lapse individuaalse arenguga. Akadeemilist edukust ei nähtud ainult õpitulemuste kaudu, vaid seda seostati ka lapse heaolu, enesekindluse, kohanemise ja toetava õpikeskkonnaga. Samuti ilmnes, et lapsevanemate jaoks olid akadeemiline ja keeleline toimetulek omavahel tihedalt seotud ning lapse õppimise edukus sõltus nende hinnangul nii kooli toetusest, kodusest abist kui ka lapse emotsionaalsest turvatundest.

3.2.3. Emotsionaalne heaolu ja turvatunne

Lapsevanemate vastustes kirjeldati emotsionaalseid ootusi seoses lapse heaolu, turvatunde ja enesekindlusega koolikeskkonnas. Lapse arengut ei nähtud ainult õppimise või õpitulemuste kaudu, vaid oluliseks peeti ka seda, kuidas laps end koolis tunneb, kas ta julgeb suhelda ning kui toetatuna ta end igapäevases koolielus kogeb. Mitmed lapsevanemad rõhutasid, et positiivne emotsionaalne kogemus ja turvaline õpikeskkond on lapse kohanemise seisukohalt

väga olulised. Tulemused näitavad, et lapsevanemate jaoks ei olnud tähtis ainult see, et laps õpiks eesti keelt ja omandaks teadmisi, vaid ka see, et ta tunneks end koolis turvaliselt, hoituna ja mõistetuna.

Üks vene kodukeelega lapsevanem kirjeldas, et nende jaoks oli oluline leida lapsele keskkond, kus laps saaks liikuda eestikeelse õppe suunas rahulikumas tempos ning tunneks end sealjuures turvaliselt:

60. "Kas sa tahad minna päris eesti kooli või sa tahad ikkagi minna üleminekukooli, kus on sul võimalik rääkida ka vene keelt rahulikult ja siis juurde õpid eesti keeles." (L2)

See vastus viitab sellele, et lapsevanema jaoks oli oluline vähendada lapse võimalikku stressi ja ebakindlust eestikeelses õppekeskkonda sisenemisel. Üleminekukooli nähti võimalusena kohaneda järk-järgult ning õppida eesti keelt keskkonnas, kus laps ei pea loobuma täielikult oma emakeelest. Seega seostati turvatunnet ka võimalusega kasutada vajadusel tuttavat keelt ja liikuda uude keskkonda lapse jaoks sobivas tempos.

Sarnast mõtet väljendas ka x-keelse taustaga lapsevanem, kelle jaoks oli oluline, et õpetajad oskaksid toetada lapsi, kes ei räägi veel hästi eesti keelt:

61. "Ma arvasin, et võib-olla õpetajad siin oskavad paremini toime tulla lastega, kes ei räägi eesti keelt." (L4)

See näitab, et lapsevanemate jaoks ei olnud oluline ainult õpetamise kvaliteet, vaid ka õpetajate valmisolek mõista ja toetada erineva keelelise taustaga lapsi. Turvalise keskkonna üheks oluliseks osaks peeti tunnet, et lapse raskusi märgatakse ning teda aidatakse ilma tõrjutuse või liigse surveta.

Lapsevanemate vastustes kirjeldati ka lapse enesekindluse muutumist ja kohanemist koolikeskkonnaga. X-keelse taustaga lapsevanem tõi esile, et lapse turvatunne ja julgus on aja jooksul märgatavalt kasvanud:

62. "Alguses ta kartis väga palju, aga nüüd ma näen, et ta ei karda enam ja julgeb palju rohkem suhelda." (L4)

See viitab sellele, et lapse kohanemine ei toimunud kohe, vaid kujunes järk-järgult positiivsete kogemuste kaudu. Lapsevanema jaoks oli oluline märgata, et laps muutub enesekindlamaks ning julgeb rohkem osaleda suhtlusolukordades ja koolielus.

Sama lapsevanem kirjeldas, et lapse areng ei väljendunud ainult keeleoskuses, vaid ka üldises enesetundes ja suhtlemises:

63. "Ma näen tema arengut mitte ainult eesti keeles, vaid ka selles, kuidas ta suhtleb ja ennast tunneb." (L4)

See näitab, et lapse arengut hinnati terviklikult. Keeleoskuse areng oli lapsevanemate jaoks oluline, kuid sama tähtsaks peeti lapse suhtlemisoskust, enesekindlust ja üldist heaolu. Seega ei nähtud edukat kohanemist ainult akadeemilise või keelelise edenemisena, vaid laiemalt lapse emotsionaalse ja sotsiaalse arenguna.

Lisaks positiivsetele kogemustele ilmnesisid lapsevanemate vastustes ka hirmud ja ebakindlus seoses lapse kohanemisega eestikeelses koolikeskkonnas. Kõige sagedamini kardeti, kas laps saab õppetööst aru ning kas ta tunneb end teiste laste seas turvaliselt.

64. "Minu kõige suurem hirm oli see, kas ta saab tunnis aru ja kas ta sulandub teiste laste sekka." (L6)

Selles vastuses seostuvad keeleline ja emotsionaalne toimetulek omavahel tihedalt. Lapsevanema jaoks ei olnud oluline ainult see, kas laps õpib, vaid ka see, kas ta tunneb ennast klassis osana grupist ning suudab luua suhteid teiste lastega. Hirm tõrjutuse või üksildustunde ees mõjutas lapsevanemate ootusi koolikeskkonnale märkimisväärselt.

Mõne lapsevanema jaoks oli oluline ka see, et laps tunneks, et teda mõistetakse ning et ta saaks vajadusel kasutada keelt, milles ta end kindlamalt tunneb. X-keelse taustaga lapsevanem kirjeldas oma hirmu järgmiselt:

65. "See muretses mind väga, et ta tahaks suhelda ja teda ei mõistetaks." (L4)

See näitab, et lapsevanemate hirmud ei olnud seotud ainult õppimisega, vaid ka lapse võimalusega väljendada oma mõtteid, vajadusi ja tundeid. Kardeti, et keelebarjäär võib mõjutada lapse suhteid teiste lastega ning vähendada tema enesekindlust koolikeskkonnas.

Lisaks töid lapsevanemad esile lapse arvamuse ja tunnete olulisuse kooliga kohanemisel. Üks lapsevanem kirjeldas, et nende jaoks oli oluline leida lapsele keskkond, kus ta tunneks end mugavalt ja turvaliselt:

66. "Minu jaoks oli tähtis, et ta oleks enda jaoks mugavas keskkonnas ja tunneks ennast hästi." (L2)

See viitab sellele, et lapsevanemad pidasid lapse emotsionaalset heaolu koolivaliku tegemisel väga oluliseks. Koolikeskkonda hinnati mitte ainult õpitulemuste või keeleõppe seisukohalt, vaid ka selle järgi, kas laps tunneb end seal turvaliselt, hoituna ja toetatuna.

Tulemused näitavad, et lapsevanemate emotsionaalsed ootused olid tihedalt seotud lapse heaolu, turvatunde ja enesekindlusega koolikeskkonnas. Oluliseks peeti toetavat õhkkonda, mõistvat suhtumist ning võimalust kohaneda eestikeelse õppega lapse jaoks sobivas tempos. Emotsionaalset heaolu seostati nii lapse õppimise, suhtlemise kui ka üldise koolikogemusega ning seda peeti lapse eduka kohanemise ja arengu oluliseks eelduseks. Samuti ilmnes, et lapsevanemate jaoks olid keeleline, akadeemiline ja emotsionaalne toimetulek omavahel tihedalt seotud ning lapse heaolu peeti oluliseks eelduseks ka edukale õppimisele ja kohanemisele.

3.3. Kooli ja lapsevanema roll lapse arengus

Kolmanda uurimisküsimuse „Kuidas mõtestavad lapsevanemad kooli ja kodu rolli lapse keelelises, akadeemilises ja kultuurilises arengus üleminekukooli kontekstis?“ eesmärk oli kirjeldada lapsevanemate arusaamu kooli ja kodu rollist lapse arengus. Selle uurimisküsimuse juurde kujunes neli kategooriat: **kooli roll, lapsevanema roll, kodu roll emakeele ja identiteedi säilitamisel ning kooli ja kodu koostöö.**

Kooli rolli kategooria alla kuuluvad koodid: *kool kui keeleõppe keskkond, õppimine kooli kaudu, õpetaja tugi, lõimitud keeleõpe, turvaline koolikeskkond, varasem kokkupuude kooliga, usaldus kooli vastu, ebakindlus lapse toimetuleku suhtes ning keeleline ebakindlus koduses kontekstis.*

Lapsevanema rolli kategooria alla kuuluvad koodid: *vanema toetav roll, keelekeskkonna loomine, igapäevane keelekasutus, kodune õppimise toetamine, koolikeskne vastutus, vanema roll lapse enesekindluse toetamisel ning keelelise tausta mõju vanema rollile.*

Kodu rolli emakeele ja identiteedi säilitamisel kategooria alla kuuluvad koodid: *emakeele säilitamine, keel ja identiteet, kodu kui emakeelne keskkond, mure emakeele säilimise pärast, teadlik emakeele arendamine, nõrk seos päritolukultuuriga ning kohanemine kohaliku keele ja kultuuriga.*

Kooli ja kodu koostöö kategooria alla kuuluvad koodid: *rollide jaotus kooli ja kodu vahel, kooli vastutus keeleõppes, kodu vastutus emakeele hoidmisel, koostöö kooliga, ühine vastutus, usaldus kooli vastu ning mitmekeelsus kui loomulik keskkond.*

Koodide, alateemade ja kategooriate kujunemine ning nendevahelised seosed on esitatud tabelis ja kodeerimisprotsessi näited lisas 5.

Tabel 5. Kolmanda uurimisküsimuse kategooriad, alateemad ja koodid.

Kategooriad	Alateemad	Koodid
Kooli roll	Eesti keele õpe koolis, õpetaja tugi, turvaline õpikeskkond	kool kui keeleõppe keskkond, õppimine kooli kaudu, õpetaja tugi, lõimitud keeleõpe, turvaline koolikeskkond, lapse kohanemine
Lapsevanema roll	Kodune tugi ja keelekeskkond	vanema toetav roll, keelekeskkonna loomine, igapäevane keelekasutus, kodune õppimise toetamine, koolikeskne vastutus
Kodu roll emakeele ja identiteedi säilitamisel	Emakeele hoidmine ja kultuuriline kuuluvus	emakeele säilitamine, keel ja identiteet, kodu kui emakeelne keskkond, mure emakeele säilimise pärast, teadlik emakeele arendamine
Kooli ja kodu koostöö	Rollide jaotus ja ühine vastutus	rollide jaotus kooli ja kodu vahel, kooli vastutus keeleõppes, kodu vastutus emakeele hoidmisel, koostöö kooliga, ühine vastutus, mitmekeelsus kui loomulik keskkond

3.3.1. Kooli roll

Lapsevanemate vastustes kirjeldati kooli peamise keskkonnana, kus laps omandab eesti keele ning kujunevad akadeemilised oskused. Eesti keele õppimist seostati eelkõige kooli kaudu toimuvate tundide, igapäevase suhtluse ja eestikeelse õppekeskkonnaga. Lapsevanemate hinnangul ei toimu keeleõpe ainult eesti keele tunnis, vaid kogu õppeprotsessi ja igapäevase koolielu kaudu. Tulemused näitavad, et kooli käsitleti mitte ainult teadmiste edasiandjana, vaid laiemalt keskkonnana, kus kujunevad lapse keeleline, akadeemiline ja sotsiaalne toimetulek.

Üks vene kodukeelega lapsevanem kirjeldas kooli keskset rolli lapse keelelises arengus järgmiselt:

67. ”Põhilise info eesti keeles saab ta just koolist, sest kodus räägime ikkagi rohkem vene keeles.” (L6)

See vastus viitab sellele, et peredes, kus kodune suhtlus toimus peamiselt muus keeles, nähti kooli peamise eestikeelse keskkonnana. Koolilt oodati mitte ainult teadmiste õpetamist, vaid ka võimalust puutuda eesti keelega kokku loomulikes ja igapäevastes olukordades. Seetõttu

kujunes kool lapsevanemate jaoks oluliseks kohaks, kus laps saab riigikeelt aktiivselt kasutada ja harjutada.

Mitmekeelse pere lapsevanema vastustes ilmnes samuti arusaam, et eesti keele õppimine toimub lõimitult kogu õppetöö kaudu, mitte ainult keeleõppes:

68. "Kõik tunnid on praegu eesti keeles ja ta õpib seda keelt kogu aeg juurde... kõik ained praegu ongi eesti keeles ja see aitabki tal kogu aeg seda keelt kasutada ja harjutada." (L5)

See näitab, et lapsevanemad käsitlesid eestikeelset õpet tervikliku keelekeskkonnana, kus keeleõpe toimub pidevalt erinevate õppeainete ja suhtlusolukordade kaudu. Eesti keelt ei nähtud eraldiseisva õppeainena, vaid vahendina, mille kaudu laps omandab teadmisi ja osaleb koolielus.

Oluliseks peeti ka õpetaja rolli lapse keelelise ja akadeemilise toimetuleku toetamisel. Lapsevanemate hinnangul oli tähtis, et õpetaja oskaks lapsele keerulisi teemasid selgitada ning toetaks last olukordades, kus ta kõigest kohe aru ei saa.

69. "Kui ta midagi ei saa aru, siis õpetaja seletab talle uuesti ja aitab... õpetaja seletab nii, et laps saaks päriselt aru, mitte lihtsalt ei tee ülesannet ära." (L1)

Selles vastuses ilmneb, et õpetaja rolli ei nähtud ainult teadmiste edastajana, vaid lapse individuaalse arengu toetajana. Lapsevanemate jaoks oli oluline, et õpetaja märkaks lapse raskusi, selgitaks vajadusel uuesti ning aitaks lapsel sisuliselt aru saada, mitte ainult ülesandeid mehaaniliselt täita. See viitab ootusele, et õpetamine oleks toetav ja lapse vajadusi arvestav.

Lisaks akadeemiliste teadmiste omandamisele rõhutasid lapsevanemad kooli rolli lapse kohanemise ja turvatunde toetamisel. Üleminekukooli peeti keskkonnaks, kus laps saab eestikeelse õppega kohaneda rahulikumas tempos ning kus arvestatakse lapse individuaalse arenguga.

70. "Siin koolis minnakse eestikeelsele õppele rahulikumas tempos üle ja lastel on aega kohaneda." (L3)

See näitab, et lapsevanemate jaoks oli oluline mitte ainult eestikeelse õppe olemasolu, vaid ka viis, kuidas üleminek toimub. Rahulikku ja järkjärgulist kohanemist peeti lapse heaolu seisukohalt oluliseks, eriti olukordades, kus laps alustas õppimist talle vähem tuttavas keelekeskkonnas.

Mitmed lapsevanemad rõhutasid ka turvalise ja toetava õhkkonna tähtsust. Oluliseks peeti, et laps tunneks end koolis hästi ning saaks vajadusel kasutada ka keelt, milles ta end kindlamalt tunneb.

71. "Tal tekib võimalus olla enda jaoks mugavas keskkonnas, suhtluskonnas ja rääkida seda keelt, mida ta tahab." (L2)

See viitab sellele, et lapsevanemate jaoks oli oluline, et koolikeskkond ei tekitaks lapses liigset pinget või hirmu. Võimalust kasutada vajadusel tuttavat keelt nähti turvatunnet toetava tegurina, mis aitab lapsel uue õppekeelega kohaneda ning vähendab ebakindlust.

Lapsevanemate vastustes ilmnes, et kooli roll ei piirdunud ainult õpetamisega, vaid oluline oli ka lapse sotsiaalne kohanemine ja igapäevane suhtlemine kaaslastega. Koolikeskkonda nähti kohana, kus laps õpib suhtlema, sõpru leidma ja osalema ühises koolielus. Samuti peeti oluliseks, et laps julgeks ennast väljendada ning tunneks, et teda mõistetakse nii õpetajate kui ka kaaslaste poolt.

72. "Kui midagi jääb arusaamatuks, siis ta saab alati üle küsida... ja ma tunnen, et õpetajad toetavad teda ning aitavad rahulikult selgitada, kuni ta aru saab." (L1)

See näitab, et lapsevanemate jaoks oli oluline kooli toetav suhtumine ning lapse võimalus abi küsida ilma hirmu või häbitundeta. Koolilt oodati keskkonda, kus laps saab eksida, küsida ja õppida turvaliselt ning kus õpetajad toetavad lapse arengut kannatlikult ja järjepidevalt.

Tulemused näitavad, et lapsevanemad käsitlesid kooli eelkõige lapse keelelise ja akadeemilise arengu peamise keskkonnana. Kooli rolli seostati eestikeelse õppe, õpetajate toe, turvalise õhkkonna ja lapse kohanemise toetamisega. Oluliseks peeti nii lapse teadmiste omandamist kui ka seda, et laps tunneks end koolis hästi, julgeks suhelda ning saaks vajadusel abi ja toetust. Samuti ilmnes, et lapsevanemate jaoks ei olnud kool ainult õppeasutus, vaid oluline sotsiaalne keskkond, kus kujunevad lapse suhtlemisoskused, enesekindlus ja kuuluvustunne.

3.3.2. Lapsevanema roll

Lapsevanemate vastustes kirjeldati enda rolli lapse arengus eelkõige toetava ja suunavana. Lapsevanemat ei nähtud peamise keeleõpetajana, vaid inimesena, kes loob lapsele võimalusi eesti keelega kokku puutuda, toetab õppimist ning jälgib lapse kohanemist eestikeelses keskkonnas. Mitmed lapsevanemad rõhutasid, et nende roll seisneb pigem lapse julgustamises ja toetava keskkonna loomises kui süsteemses keele õpetamises. Tulemused näitavad, et

lapsevanemad käsitlesid lapse arengut kooli ja kodu ühise vastutusena, kus koolilt oodati professionaalset õpetamist ning kodult emotsionaalset tuge ja igapäevast toetust.

Lapsevanemad kirjeldasid, et nad toetavad lapse keelelist arengut igapäevaste tegevuste kaudu, näiteks eestikeelsete multikate vaatamise, raamatute lugemise või eestikeelsetes keskkondades viibimise kaudu (vt tsitaadid 4 ja 5). Samuti kirjeldati, et lapsevanemad püüavad võimalusel kasutada lapsega eesti keelt olukordades, kus laps puutub kokku eestikeelse keskkonnaga (vt tsitaat 7). Need vastused viitavad sellele, et keelelist arengut toetati eelkõige loomulike igapäevaste tegevuste kaudu, mitte formaalse õpetamise vormis. Eesti keele kasutamist nähti osana lapse tavapärasest suhtlusest ja keskkonnast.

Lapsevanemate vastustes ilmnes, et nende rolli peeti oluliseks ka lapse üldise õppimise ja toimetuleku toetamisel. Mitme lapsevanema hinnangul sõltub lapse edukus lisaks koolile ka kodusest toest ja vanemate valmisolekust last aidata (vt tsitaat 54). See näitab, et õppimist käsitleti koostööna kooli ja kodu vahel. Vanemate roll ei seisnenud ainult lapse motiveerimises, vaid ka õppimise jälgimises, vajadusel aitamises ning lapsele turvalise ja toetava õhkkonna loomises.

Samas ilmnes, et kõik lapsevanemad ei pidanud vajalikuks kodus teadlikku või süsteemset eesti keele õpetamist. Mõned lapsevanemad leidsid, et keeleõpe peaks toimuma eelkõige koolis ning kodune roll võiks jääda pigem toetavaks (vt tsitaat 6). See viitab sellele, et lapsevanemate arusaamad oma rollist olid erinevad. Kui osa vanemaid püüdis teadlikult lapse keelekasutust suunata, siis teised usaldasid rohkem kooli ja eestikeelse keskkonna mõju lapse arengule.

Mitmed lapsevanemad kirjeldasid ka mitmekeelset igapäevast suhtlust ning paindlikku keelekasutust koduses keskkonnas. Eriti vene ja x-keelse taustaga perede puhul ilmnes, et erinevate keelte kasutamine oli loomulik osa lapse igapäevasest suhtlemisest.

73. ”Kui vaja, siis ta kasutab vene sõnu vahele ja inimesed ikka proovivad teda mõista... midagi eesti keeles, midagi vene keeles – nii ta suhtlebki igapäevaselt.” (L6)

See näitab, et lapse keelelist arengut ei nähtud jäigalt ühe keele kaudu toimuvana. Mitmekeelset suhtlust käsitleti loomuliku osana lapse igapäevaelust ning erinevate keelte kasutamist ei tajutud probleemina. Oluliseks peeti pigem lapse suutlikkust suhelda ja ennast väljendada, isegi kui suhtlus toimus mitme keele segunemisel.

Eestikeelse lapsevanema vastustes keskenduti rohkem lapse üldisele koolikogemusele, iseseisvumisele ja õppimisele. Keeleõpet ei nähtud eraldi teemana, vaid loomuliku osana lapse

igapäevasest koolielust. See viitab sellele, et eestikeelse pere jaoks ei olnud eesti keele omandamine eraldiseisev eesmärk, vaid enesestmõistetav osa lapse koolikogemusest ja arengust.

Lapsevanemate vastustes ilmnes ka erinevusi selles, kuidas lapse keelelist arengut toetati. Osa lapsevanemaid lõi teadlikult võimalusi eesti keele kasutamiseks, teised kirjeldasid toetust pigem igapäevaste tegevuste kaudu ning osa rõhutas rohkem kooli rolli lapse keeleõppes. Samuti sõltus lapsevanemate roll sageli nende enda keeleoskusest ja enesekindlusest eesti keele kasutamisel. Mõned lapsevanemad tundsid, et nad ei oska last piisavalt hästi aidata, mistõttu usaldati rohkem kooli ja õpetajate rolli lapse arengus.

Samas ühendas erinevaid lähenemisi arusaam, et lapse areng vajab nii kooli kui ka kodu toetust ning lapsevanema roll on eelkõige toetada lapse enesekindlust ja kohanemist eestikeelses keskkonnas. Tulemused näitavad, et lapsevanemad käsitlesid enda rolli peamiselt lapse emotsionaalse toe, julgustamise ja õppimise toetamisena, samas kui koolilt oodati professionaalset õpetamist ja keelelist arengut toetavat keskkonda.

3.3.3. Kodu roll emakeele ja identiteedi säilitamisel

Lapsevanemate vastustes kirjeldati kodu rolli eelkõige emakeele kasutamise ja säilitamise kaudu. Vene ja x-keelse taustaga perede puhul toodi esile, et emakeel on pere igapäevane suhtluskeel, mida kasutatakse loomulikult koduses keskkonnas ning mida ei käsitleta eraldi õpetamise objektina. Tulemused näitavad, et kodu peeti peamiseks kohaks, kus säilivad lapse emakeel, kultuurilised harjumused ja kuuluvustunne oma pere ning päritolukultuuriga.

74. "Kogu meie pere räägib puhta vene keelt... see on meie jaoks täiesti loomulik ja kodune keel, mida kasutame igapäevaselt omavahel suheldes." (L3)

See vastus viitab sellele, et emakeelt käsitleti pere loomuliku suhtluskeelena, mis on seotud kodutunde ja igapäevase koosolemise. Emakeele kasutamine ei olnud lapsevanemate jaoks teadlikult korraldatud tegevus, vaid osa tavapärasest pereelust ja suhtlusest.

Samuti kirjeldati, et emakeele kasutamine toimub igapäevastes tegevustes ja suhtlusolukordades ning on seotud pere tavade ja ühise ajaveetmisega.

75. "Lihtsalt suhtleme, räägime, loeme raamatuid ja tähistame pühi... kõik see toimub meie emakeeles ja laps õpib seda läbi igapäevase koosolemise." (L4)

See näitab, et lapsevanemate jaoks ei olnud emakeel ainult suhtlusvahend, vaid oluline osa pere kultuurilisest identiteedist ja igapäevaelust. Keele kaudu anti edasi pere väärtusi, traditsioone ja kultuurilisi tavasid ning lapse emakeele areng toimus loomulikult ühiste tegevuste kaudu.

Sellistes kirjeldustes seostati emakeelt pere igapäevaelu, suhtlemise ja kultuurilise kuuluvustundega. Mitme lapsevanema jaoks oli oluline, et laps säilitaks lisaks eesti keelele ka oma koduse keeleoskuse (vt tsitaadid 8 ja 60). See viitab sellele, et mitmekeelsust ei nähtud vastandlike keelte või identiteetide kaudu, vaid võimalusena säilitada korraga nii oma emakeel kui ka omandada riigikeel.

Lisaks igapäevasele suhtlusele tõstatus intervjuudes ka küsimus emakeele säilimisest eestikeelse õppe kontekstis. Mõned lapsevanemad väljendasid ebakindlust selle suhtes, kuidas eestikeelne koolikeskkond mõjutab lapse koduse keele arengut.

76. "Kas see jääb alles või ei jää... vahel ma mõtlen, kas ta hakkab tulevikus vene keelt sama hästi rääkima ja kasutama, kui kogu kool ja õppimine toimub eesti keeles." (L6)

See vastus näitab, et osa lapsevanemaid kartis, et eestikeelse õppe suurenemine võib vähendada lapse emakeele kasutust ja mõjutada selle arengut. Eriti muretseti selle pärast, kas laps suudab tulevikus kasutada oma emakeelt sama loomulikult ja korrektselt kui varem. Seega ei olnud emakeele säilitamise küsimus seotud ainult keeleoskusega, vaid ka lapse kultuurilise identiteedi ja pere sisese suhtlusega.

Sarnast muret väljendati ka varem, kui kirjeldati hirmu, et lapsed võivad emakeelt vähem kasutada või selle korrektsus võib nõrgeneda (vt tsitaat 48). See viitab sellele, et lapsevanemate jaoks oli oluline mitte ainult emakeele suuline kasutamine, vaid ka selle korrektne valdamine ja säilitamine pikemas perspektiivis.

Lapsevanemate vastustes ilmnis ka erinevaid viise, kuidas emakeelt toetatakse. Osa lapsevanemaid kirjeldas teadlikumaid tegevusi, näiteks emakeelsete raamatute lugemist ja kodukeeles suhtlemist, samas kui teised nägid emakeele kasutamist loomuliku osana pere igapäevasest suhtlusest (vt tsitaadid 4, 5 ja 60). See näitab, et kuigi lähenemised olid erinevad, peeti emakeele säilitamist üldiselt oluliseks.

Samuti kirjeldati olukordi, kus keelekasutus sõltus keskkonnast ja suhtluspartneritest. Koduses keskkonnas kasutati peamiselt emakeelt, samas kui väljaspool kodu või eestikeelses keskkonnas kasutati rohkem eesti keelt või mitut keelt paralleelselt (vt tsitaat 73). See viitab

paindlikule mitmekeelsele suhtlusele, kus keelevelik sõltus olukorrast, suhtluspartnerist ja suhtluse eesmärgist.

Eestikeelse lapsevanema vastustes ei käsitletud emakeele säilitamist eraldi teemana, vaid keskenduti pigem lapse üldisele koolikogemusele ja toimetulekule. See viitab sellele, et emakeele säilitamise küsimus tõusis esile eelkõige mitmekeelsete ja muukeelsete perede vastustes, kelle jaoks oli oluline hoida tasakaalu eesti keele omandamise ja oma keelelise identiteedi säilitamise vahel.

Tulemused näitavad, et lapsevanemad käsitlesid kodu peamise kohana, kus säilib ja areneb lapse emakeel ning kultuuriline identiteet. Emakeele kasutamine oli tihedalt seotud pere igapäevase suhtluse, ühiste tegevuste ja kultuuriliste tavadega. Samal ajal ilmnis ka teatav ebakindlus selle suhtes, kuidas eestikeelne õpe võib mõjutada lapse emakeele säilimist ja kasutamist tulevikus. Lisaks näitavad tulemused, et lapsevanemate jaoks ei olnud emakeele säilitamine vastuolus eesti keele õppimisega, vaid pigem püüti leida tasakaalu riigikeele omandamise ja oma keelelise ning kultuurilise identiteedi hoidmise vahel.

3.3.4. Kooli ja kodu koostöö

Lapsevanemate vastustes kirjeldati kooli ja kodu koostööd seoses lapse keelelise, akadeemilise ja emotsionaalse arenguga. Vastustes toodi esile erinevaid viise, kuidas kooli ja kodu rollid jaotuvad ning kuidas need omavahel seostuvad. Mitmed lapsevanemad kirjeldasid kooli ja kodu rolli teineteist täiendavana, kus kool vastutab peamiselt eestikeelse õppe ja akadeemilise arengu eest ning kodu pakub lapsele toetust, turvatunnet ja emakeelset suhtluskeskkonda. Tulemused näitavad, et lapse arengut käsitleti ühise vastutusena, kus nii kool kui ka kodu mõjutavad lapse kohanemist, õppimist ja heaolu.

Osa lapsevanemaid kirjeldas rollide jaotust üsna selgelt. Nende vastustes seostati kooli eesti keele õppimise ja õppetööga, samas kui kodu rollina nähti igapäevast suhtlust ja emakeele kasutamist (vt tsitaadid 67 ja 69). See viitab sellele, et lapsevanemad ei oodanud kodult kooli rolli täielikku ülevõtmist, vaid nägid kooli professionaalse õppekeskkonnana ning kodu toetava ja turvalise keskkonnana.

Samuti kirjeldati olukordi, kus lapsevanemad toetavad lapse keelelist arengut ka väljaspool kooli. Näiteks toodi esile, et lapsega püütakse võimalusel kasutada eesti keelt ning luua olukordi, kus laps saab eestikeelset suhtlust harjutada (vt tsitaadid 4 ja 7). See näitab, et kuigi kooli peeti peamiseks eestikeelse õppe keskkonnaks, nägid lapsevanemad ka enda rolli lapse

keelelise arengu toetamisel. Samas toimus see enamasti loomulike suhtlusolukordade kaudu, mitte süsteemse keeleõpetamisena.

Lapsevanemate vastustes ilmnes, et kooli ja kodu koostööd seostati ka lapse üldise heaolu ja koolikogemusega. Oluliseks peeti, et laps tunneks end koolis hästi ning läheks sinna hea meelega (vt tsitaadid 62 ja 63). Samuti rõhutati toetava koolikeskkonna tähtsust, kus laps saab rahulikult kohaneda ja vajadusel abi küsida (vt tsitaadid 69 ja 70). See viitab sellele, et lapsevanemate jaoks ei olnud oluline ainult lapse õpitulemus, vaid ka see, milline on tema igapäevane koolikogemus ning kas laps tunneb end koolikeskkonnas turvaliselt ja toetatuna.

Mitmes intervjuus kirjeldati ka lapse paindlikku keelekasutust erinevates olukordades. Lapsevanemad tõid esile, et laps kasutab erinevaid keeli sõltuvalt keskkonnast ja suhtluspartneritest.

77. "Kui on vaja minna eesti keelele üle, siis nad täiesti lähevad... nad saavad hästi aru, kellega ja mis olukorras millist keelt kasutada." (L2)

See näitab, et lapsevanemad tajusid mitmekeelset suhtlust loomuliku osana lapse igapäevaelust. Keelekasutus ei olnud jäigalt määratletud, vaid sõltus olukorrast ja suhtluspartnerist. Selline paindlik keelekasutus viitab lapse suutlikkusele erinevates keskkondades kohaneda ning kasutada sobivat keelt vastavalt suhtlusolukorrale.

Sarnast mitmekeelset suhtlemist kirjeldati ka varasemalt, kus lapse igapäevast suhtlust iseloomustati erinevate keelte loomuliku vaheldumisena (vt tsitaat 73). See viitab sellele, et mitmekeelsus oli paljude perede jaoks tavapärane osa lapse arengust ning erinevate keelte kasutamist ei nähtud probleemina, vaid loomuliku suhtlusviisina.

Lapsevanemate vastustes ilmnes ka see, et koostöö kooli ja kodu vahel ei tähendanud ainult õppimisega seotud küsimusi, vaid hõlmas ka lapse emotsionaalset kohanemist ja sotsiaalselt toimetulekut. Vanemate jaoks oli oluline tunne, et kool toetab last terviklikult ning vajadusel arvestatakse lapse individuaalsete vajaduste ja arengutempoga.

Samuti ilmnes, et lapsevanemate valmisolek kooliga koostööd teha sõltus sageli nende usaldusest kooli vastu. Kui lapsevanem tundis, et õpetajad suhtuvad lapsesse toetavalt ning suhtlus kooli ja kodu vahel on avatud ja toimiv, tajuti koostööd positiivsena ning oldi valmis rohkem panustama ka lapse õppimise ja kohanemise toetamisse.

Tulemused näitavad, et lapsevanemad käsitlesid kooli ja kodu koostööd lapse arengu olulise osana. Koolilt oodati eelkõige eestikeelse õppe ja akadeemilise arengu toetamist, samas kui

kodu rolli seostati emakeele, igapäevase toe ja lapse heaolu toetamisega. Lapse arengut käsitleti ühise vastutusega, kus nii kool kui ka kodu mõjutavad lapse keelelist, akadeemilist ja emotsionaalset arengut. Lisaks ilmnes, et lapsevanemate jaoks oli oluline avatud ja toetav koostöö, mis aitaks lapsel kohaneda eestikeelses koolikeskkonnas ning säilitada samal ajal oma turvatunne ja keeleline identiteet.

4. Arutelu

Käesoleva magistritöö eesmärk oli mõista, millised tegurid mõjutavad lapsevanemate üleminekukooli valikut eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis, millised on lapsevanemate ootused lapse keelelisele, akadeemilisele ja emotsionaalsele arengule ning kuidas lapsevanemad mõtestavad kooli ja kodu rolli lapse arengus mitmekeelses haridusruumis. Selles peatükis tõlgendatakse uurimistulemusi uurimisküsimuste kaupa ning seostatakse neid töö teoreetilise raamistikuga. Arutelu peatükis kasutatud sulgudes olevad numbrid viitavad tulemuste peatükis esitatud tsitaatidele.

4.1. Koolivalikut mõjutavad tegurid

Esimese uurimisküsimuse eesmärk oli selgitada, millised tegurid mõjutavad lapsevanemate koolivalikut eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis. Tulemused näitavad, et koolivalikut mõjutavad eelkõige keelekeskkond ja keeleline tugi, sotsiaalne võrgustik ja informeeritus, praktilised kaalutlused, varasem kogemus kooliga ning usaldus kooli ja õpetajate vastu. Koolivalik ei kujunenud enamasti ühe konkreetse põhjuse alusel, vaid erinevate keeleliste, praktiliste, emotsionaalsete ja sotsiaalsete tegurite koosmõjus.

Kõige olulisemaks teguriks osutus keelekeskkond. Lapsevanemad pidasid tähtsaks, et lapsel oleks võimalus eesti keelega igapäevaselt kokku puutuda ja seda loomulikus suhtluses kasutada (1; 2). See tulemus on kooskõlas sotsiaalkultuurilise õppimiskäsitlusega, mille järgi toimub õppimine ja areng sotsiaalses keskkonnas ning keele omandamine toimub suhtluse ja osalemise kaudu (Võgotski 1978; Arcidiacono ja Baucal 2020). Eesti keelt ei käsitletud ainult õppeainena, vaid kogu koolikeskkonna loomuliku osana.

Keelekeskkonna kõrval tõusis esile ka eesti keele praktiline väärtus. Eesti keelt nähakse vahendina, mis toetab lapse edasist haridusteed, ühiskonnas toimetulekut ja tulevikuvõimalusi. Seda ilmestas ka lapsevanema strateegiline otsus märkida lapse kodukeeleks eesti keel, et vältida tulevikus täiendavaid keeleeksameid (15). See haakub Bourdieu' (1986) käsitlusega keelelisest ja kultuurilisest kapitalist, mille järgi keel toimib ressursina, mis avab ligipääsu hariduslikele ja sotsiaalsetele võimalustele.

Samas ei tähendanud eesti keele väärtustamine emakeele tähtsuse vähenemist. Eriti vene kodukeelega perede puhul ilmnes soov säilitada emakeel ja kultuuriline identiteet (8). Ühe mitmekeelse pere puhul mõjutas koolivalikut lisaks eestikeelsele õppele ka soov toetada lapse vene keele arengut ja suhtlust pereliikmetega. See näitab, et mitmekeelsete perede jaoks ei

nähtud eesti keele õppimist emakeele asendamisenä, vaid erinevate keelte paralleelse kasutamise ja säilitamisenä. Selline arusaam on kooskõlas Eesti autorite käsitlustega mitmekeelsusest kui ressursist ja lapse arengut toetavast nähtusest (Klaas-Lang jt 2023; Kivistik jt 2024).

Tulemused näitavad, et lapsevanemate jaoks ei tähendanud eesti keele ja eestikeelse keskkonna väärtustamine automaatselt traditsioonilise eestikeelse kooli eelistamist. Pigem otsiti kooli, kus eesti keele omandamine oleks ühendatud lapse turvatunde, toetava õhkkonna ja individuaalse kohanemisvõimalusega. Vene, ukraina ja x-keelse taustaga perede puhul tuli esile, et täielikult eestikeelne kool võis tunduda lapse jaoks liiga järsk üleminek. Üleminekukooli eelistati seetõttu, et seal nähti võimalust liikuda eestikeelse õppe suunas samm-sammult, säilitades samal ajal lapsele tuttavama ja turvalisema keelelise ning sotsiaalse keskkonna. Seega ei olnud koolivaliku keskne küsimus ainult see, kas kool on eestikeelne, vaid see, kuidas kool toetab lapse keelelist, akadeemilist ja emotsionaalset kohanemist.

Eestikeelse pere puhul ilmnas, et üleminekukooli valik ei olnud seotud vajadusega vältida eestikeelset õpet, vaid pigem kooli üldise sobivusega. Otsust mõjutasid kodulähedus, eelkoolikogemus, õpetajate toetav suhtumine ja lapse heaolu. Kooli varasem keeleline taust ei olnud selle pere jaoks määrav, vaid mitmekeelset keskkonda tajuti pigem tänapäevase koolielu loomuliku osana. See näitab, et ka eestikeelne pere võib eelistada üleminekukooli juhul, kui kool vastab pere praktilistele ootustele ning pakub lapsele turvalist ja toetavat õpikeskkonda.

X-keelse pere puhul oli üleminekukooli valik seotud eelkõige toetava ja mitmekeelsust mõistva koolikeskkonna otsimisega. Kuna laps ei vullanud eesti keelt täielikult ning lapsevanemal endal oli keelebarjäär, oli oluline, et kool oleks valmis peret kuulama, last toetama ja õpet kohandama. Üleminekukooli kasuks rääkis lapsevanema hinnangul see, et õpetajatel oli kogemus lastega, kes ei räägi eesti keelt, ning õppetöös kasutati toetavaid ja arusaamist lihtsustavaid võtteid, näiteks seoste ja piltide kaudu õpetamist. Seega ei valitud kooli ainult õppekeele, vaid eelkõige lapse turvalise kohanemise ja kooli toetava suhtluskultuuri tõttu.

Tulemused näitavad, et lapsevanemate jaoks on oluline ka ülemineku tempo. Üleminekukooli eelistati, sest seda nähti keskkonnana, kus laps saab eestikeelse õppega kohaneda järk-järgult ning lapse arenguga arvestatakse individuaalselt (10; 16). See viitab sellele, et koolivaliku puhul ei olnud oluline ainult eestikeelse keskkonna olemasolu, vaid ka see, kuidas laps selles keskkonnas toetatud on.

Oluliseks kujunes ka mitmekultuurilise ja toetava koolikeskkonna väärtustamine. X-keelse pere puhul ilmnes, et koolivalikut mõjutas vajadus leida keskkond, kus õpetajad oskaksid toetada lapsi, kelle emakeel ei ole eesti keel, ning kus laps saaks kohaneda turvalises ja mõistvas õhkkonnas (11; 12). See tulemus haakub Eesti autorite käsitlestega, mille järgi mõjutavad lapse kohanemist eestikeelses õppes lisaks keeleoskusele ka õpetajate toetus, kooli suhtluskultuur ning õppija keelelise tausta arvestamine (Pöder & Lauri 2014; Klaas-Lang jt 2023).

Sotsiaalne tugi ja informeeritus mõjutasid samuti koolivalikut. Lapsevanemad toetused tuttavate kogemustele, soovitudele ja varasemale kokkupuutele kooliga (17–20). Eriti selgelt ilmnes see X-keelse pere puhul, kus koolivalikuga seotud ebakindlust vähendati aktiivse infootsingu kaudu (21–23). See kinnitab Bourdieu' (1986) sotsiaalse kapitali käsitlest, mille järgi mõjutavad inimeste otsuseid suhtlusvõrgustikud ja ligipääs usaldusväärsele teabele.

Praktilised tegurid, nagu kooli asukoht, liikumismugavus ja lapse iseseisev koolitee, ei olnud enamasti ainsad otsust mõjutavad asjaolud, kuid need toetasid koolivalikut (26–32). X-keelse pere puhul oli kodulähedus seotud ka pere igapäevase korralduse ja tugivõrgustiku puudumisega (31; 32). Samuti ilmnes keelebarjäärist tulenev ebakindlus, mis mõjutas lapsevanema suhtumist eestikeelses koolikeskkonda (33; 34).

Tulemused näitasid, et koolivalik ei kujunenud enamasti ühe teguri põhjal, vaid tegemist oli mitme omavahel seotud kaalutluse kombinatsiooniga. Näiteks mõjutasid ühe pere otsust samaaegselt kodulähedus, lapse huvihariduse logistika, soov toetada emakeele säilimist ning pere igapäevane elukorraldus (29; 30; 35; 36). Seega on koolivalik seotud mitte ainult hariduslike ootustega, vaid ka pere praktilise elu, identiteedi ja turvatundega.

Oluline oli ka emotsionaalne mõõde. Lapsevanemate otsuseid mõjutasid positiivne esmamulje, õpetajate toetav suhtumine, lapse heaolu ja usaldus kooli vastu (24; 25; 37–44). See on kooskõlas *Expectancy–Value* teooriaga, mille järgi mõjutavad valikuid nii tajutud väärtus kui ka emotsionaalsed hinnangud ja ootused (Eccles ja Wigfield 2002).

Samas ilmnemid ka kriitilised tähelepanekud. Mõned lapsevanemad tõid esile info liikumise probleeme ja keelekasutuse ebajärjekindlust kooli suhtluses (45; 46). Samuti kirjeldati varasemaid kogemusi haridusasutustega, kus vene keele kasutamine oli piiratud (16). See näitab, et kuigi üleminekukooli hinnati valdavalt positiivselt, ei pruugi lapsevanemate ootused ja kooli tegelik praktika alati täielikult kattuda.

4.2. Lapsevanemate ootused lapse keelelisele, akadeemilisele ja emotsionaalsele arengule

Teise uurimisküsimuse eesmärk oli selgitada, millised on lapsevanemate ootused lapse keelelisele, akadeemilisele ja emotsionaalsele arengule üleminekukoolis. Tulemused näitavad, et lapsevanemate ootused ei piirdu ainult eesti keele omandamise ega õpitulemustega. Oluliseks peetakse ka lapse enesekindlust, kohanemist, turvatunnet ja koolirõõmu. Lapse arengut käsitleti terviklikult, kus keeleline, akadeemiline ja emotsionaalne areng on omavahel tihedalt seotud.

Keeleliste ootuste puhul tõusis esile eesti keele omandamine. Eesti keelt nähakse oskusena, mis aitab lapsel koolis ja ühiskonnas toime tulla (1; 2). Samas ei näe lapsevanemad keeli vastanduvatena. Eesti keelt seostatakse hariduse ja tulevikuvõimalustega, emakeelt aga pere, identiteedi ja kuuluvustundega (8; 74; 75). Selline arusaam on kooskõlas varasemate Eesti uuringutega, mille järgi mitmekeelsust ei käsitleta üksnes takistusena, vaid ka lapse arengut toetava ressursina (Klaas-Lang jt 2023; Kivistik jt 2024). Käesoleva uurimuse tulemused näitavad samuti, et lapsevanemate jaoks ei olnud oluline ainult eesti keele omandamine, vaid ka see, et laps säilitaks sideme oma emakeele ja kultuurilise identiteediga.

Samas kaasneb keeleõppega ka ebakindlus. Muukeelsete perede puhul seostus eesti keele omandamine küsimusega, kas laps saab tunnis aru, suudab õppimisega kaasa tulla ja säilitab enesekindluse (49; 50). Mõne lapsevanema puhul seostus ebakindlus ka koolivaliku õigsusega (51). See haakub Expectancy–Value teooriaga, mille järgi mõjutavad valikuid nii eesmärgi väärtus kui ka sellega seotud ootused ja võimalikud raskused (Eccles ja Wigfield 2002). Tulemused näitavad, et lapsevanemad väärtustasid küll eesti keele õppimist, kuid samal ajal kardeti, et liiga suur keeleline koormus võib mõjutada lapse õppimist ja enesetunnet.

Akadeemiliste ootuste puhul ilmnes, et lapsevanemate rõhuasetused erinevad. Osa vanemaid ootas, et laps omandaks teadmised vastavalt õppekavale ja saavutaks tugeva akadeemilise aluse (52; 53). Selliste ootuste puhul nähti eestikeelset haridust võimalusena toetada lapse edasist haridusteed ja tulevikuvõimalusi. Samas ei käsitletud akadeemilist edukust ainult hinnete või teadmiste kaudu, vaid seda seostati ka lapse üldise arenguga.

Teised lapsevanemad pidasid olulisemaks lapse loomulikku arengut ja õppimist talle sobivas tempos (55; 56). Nende vastustes tõusis esile soov vältida lapse liigset pingestamist ning toetada tema enesekindlust ja koolirõõmu. See näitab, et akadeemilist toimetulekut ei mõisteta ainult hinnete või tulemuste kaudu, vaid ka lapse suutlikkusena õppida, kohaneda ja areneda.

Seega ei olnud lapsevanemate jaoks oluline ainult see, mida laps õpib, vaid ka see, kuidas ta ennast õppimise käigus tunneb.

Oluliseks peeti ka kodu toetavat rolli lapse õppimisel. Lapsevanemad rõhutasid, et lapse edukus ei sõltu ainult koolist, vaid ka vanemate valmisolekust last toetada (54). See on kooskõlas varasemate uuringutega, mille järgi mõjutavad lapsevanemate tugi ja ootused lapse õpikogemust ning akadeemilist arengut (Castro jt 2015). Käesoleva uurimuse tulemused näitavad, et vanemad nägid enda rolli eelkõige lapse julgustamises, toetava õhkkonna loomises ja õppimise jälgimises.

Eriti muukeelsete lapsevanemate puhul oli keeleline areng tihedalt seotud akadeemilise toimetulekuga. Kui laps ei mõista õppekeelt piisavalt hästi, võib see mõjutada ka tema arusaamist õppeainetest ja osalemist õppetöös (57). See näitab, et keeleline ja akadeemiline areng ei olnud lapsevanemate jaoks eraldiseisvad teemad, vaid vastastikku seotud protsessid. Keeleline ebakindlus võis mõjutada lapse julgust tunnis osaleda, küsimusi küsida ja õppimises aktiivselt kaasa lüüa.

X-keelse pere puhul seostus akadeemiline toimetulek lisaks õppimisele ka lapse üldise kohanemise ja enesetundega koolis (58; 59). Lapsevanema jaoks oli oluline, et laps tunneks ennast koolis toetatuna ning et tema arengut märgataks terviklikult, mitte ainult keeleoskuse kaudu. See näitab, et lapsevanemate ootused ei keskendunud ainult õpitulemustele, vaid ka lapse üldisele heaolule ja enesekindlusele.

Oluline tulemus on ka see, et lapsevanemad väärtustavad lapse emotsionaalset heaolu. Nad ootavad, et laps tunneks end koolis turvaliselt, leiaks sõpru, julgeks suhelda ja tahaks koolis käia (60–66). Lapse emotsionaalne heaolu oli tihedalt seotud toetava koolikeskkonna ja õpetajate suhtumisega. Mõistvat suhtumist, valmisolekut aidata ja lapse vajadustega arvestamist peeti oluliseks eriti olukordades, kus laps või lapsevanem ise ei vullanud eesti keelt piisavalt hästi.

Tulemused näitavad, et lapsevanemate jaoks ei olnud emotsionaalne heaolu akadeemilisest arengust eraldiseisev teema. Vastupidi – turvatunnet, enesekindlust ja positiivset koolikogemust peeti eelduseks sellele, et laps suudaks õppida ja eestikeelses koolikeskkonnas kohaneda. See ilmnis eriti selgelt muukeelsete ja mitmekeelsete perede puhul, kelle jaoks oli oluline, et laps ei tunneks ennast keelebarjääri tõttu tõrjutuna või üksikuna.

Tulemused on kooskõlas varasemate uuringutega, mille järgi mõjutavad lapsevanemate ootused, hoiakud ja tugi lapse õpikogemust, motivatsiooni ja õpitulemusi (Castro jt 2015).

Käesolev uurimus näitab, et üleminekukooli kontekstis on need ootused tihedalt seotud nii keelelise kui ka emotsionaalse turvatundega ning lapse suutlikkusega kohaneda mitmekeelses koolikeskkonnas. Lisaks näitavad tulemused, et lapsevanemate jaoks ei tähenda edukas kohanemine ainult eesti keele omandamist, vaid ka seda, et laps säilitab enesekindluse, koolirõõmu ja positiivse suhtumise õppimisse.

4.3. Kooli ja kodu roll lapse arengus

Kolmanda uurimisküsimuse eesmärk oli mõista, kuidas lapsevanemad mõtestavad kooli ja kodu rolli lapse keelelises, akadeemilises ja kultuurilises arengus. Tulemused näitavad, et lapse arengut nähakse kooli ja kodu koostöös kujuneva protsessina, kuid rollide jaotus erineb pereti. Lapse arengut ei käsitletud ainult kooli vastutusena, vaid olulise tähtsusega peeti ka kodust keskkonda, vanemate toetust ja pere keelelist tausta.

Kooli rolli seostatakse eelkõige eesti keele omandamise, akadeemilise arengu, õpetaja toe ja turvalise õpikeskkonnaga. Lapsevanemad näevad kooli kohana, kus laps saab eesti keeles õppida, suhelda ja areneda (67–72). Samuti peeti oluliseks, et kool võimaldaks lapsel kohaneda rahulikus tempos ning toetaks lapse enesekindlust ja turvatunnet (70; 71). Käesoleva uurimuse tulemused näitavad, et kooli ei nähtud ainult teadmiste edasiandjana, vaid tervikliku arengukeskkonnana, kus kujunevad lapse keeleline, akadeemiline ja sotsiaalne toimetulek. See on kooskõlas sotsiaalkultuurilise lähenemisega, mille järgi kujuneb õppimine osalemise, suhtluse ja juhendatud tegevuse kaudu (Võgotski 1978; Arcidiacono ja Baucal 2020).

Tulemused näitavad ka, et lapsevanemad peavad oluliseks õpetaja toetavat rolli. Eriti muukeelsete perede puhul rõhutati, et õpetaja peab aitama lapsel õppetööst aru saada ning looma keskkonna, kus laps julgeb küsimusi küsida ja abi paluda (69; 72). Õpetaja rolli ei nähtud ainult teadmiste vahendajana, vaid inimesena, kes aitab lapsel kohaneda uue keele- ja õpikeskkonnaga. Erilise tähtsusega oli see olukordades, kus laps või lapsevanem ise ei valdanud eesti keelt piisavalt hästi ning vajab rohkem selgitusi ja toetust. Seega ei nähta õpetajat ainult teadmiste edasiandjana, vaid ka lapse kohanemise ja turvatunde toetajana.

Lapsevanema rolli mõtestati enamasti toetava ja suunavana. Vanemad loovad lapsele võimalusi keelt kasutada, toetavad kodus õppimist ja jälgivad lapse kohanemist (4; 5; 7; 54). Samas ei nähtud lapsevanema rolli ainult õppimise kontrollimise või koduste ülesannete tegemise kaudu, vaid oluliseks peeti lapse julgustamist, emotsionaalset toetust ja positiivse

õhkkonna loomist. Tulemused näitavad, et lapsevanemad käsitlesid enda rolli eelkõige lapse enesekindluse ja turvatunde toetajana.

Kõik lapsevanemad ei näinud end siiski eesti keele õpetajana. Mõnes peres jäeti eesti keele omandamise põhivastutus koolile, samal ajal kui kodu rolliks jäi lapse toetamine ja julgustamine (6). Selline rollijaotus ilmnes eriti vene kodukeelega perede puhul. Selle põhjuseks võis olla ka lapsevanemate enda piiratud eesti keele oskus või usaldus kooli professionaalse rolli vastu. Seega nähti kooli peamise eestikeelse õpikeskkonnana, samal ajal kui kodu jäi rohkem emotsionaalse toe ja igapäevase suhtluse keskkonnaks.

Kodu roll emakeele ja kultuurilise identiteedi säilitamisel ei olnud kõigis peredes ühesugune. Vene kodukeelega peredes kirjeldati emakeelt loomuliku suhtluskeelena, mis on seotud pere igapäevaelu ja kultuurilise kuuluvusega (74; 75). Emakeelt ei käsitletud ainult suhtlusvahendina, vaid olulise osana pere identiteedist, traditsioonidest ja omavahelistest suhetest. Samuti väljendati muret emakeele säilimise pärast eestikeelse õppe kontekstis (76). See kinnitab varasemate uuringute seisukohti, mille järgi on emakeel seotud identiteedi, kuuluvustunde ja kultuurilise järjepidevusega (Klaas-Lang jt 2023).

Samas näitavad tulemused, et muukeelseid peresid ei saa käsitleda ühtse rühmana. X-keelse pere puhul seostus koolivalik pigem kohanemise ja toetava keskkonna leidmisega kui emakeele säilitamise küsimusega (11; 12). Eesti keele õppimist käsitleti eelkõige praktilise vajadusena, mis aitab lapsel ühiskonnas toime tulla. See näitab, et erinevate perede ootused ja prioriteedid võivad olla erinevad ning sõltuda nii pere keelelisest taustast, varasematest kogemustest kui ka tulevikunägemusest.

Kooli ja kodu koostöö puhul ilmnes kaks peamist rollijaotust. Osa lapsevanemaid nägi kooli peamise vastutajana eesti keele ja akadeemilise arengu toetamisel ning kodu rollina emakeele, identiteedi ja igapäevase toe hoidmist (67; 74). Teistes peredes oli vastutus paindlikum ning kodu toetas aktiivsemalt ka eesti keele arengut (4; 7; 77). See näitab, et kooli ja kodu koostöö ei olnud kõigis peredes ühesugune, vaid kujunes vastavalt pere võimalustele, keeleoskusele ja arusaamadele lapse arengust.

Tulemused näitavad ka, et lapse arengut toetab kooli ja kodu omavaheline usaldus. Positiivne suhtlus õpetajatega ning tunne, et lapsevanemat kuulatakse ja mõistetakse, mõjutasid lapsevanemate hinnanguid koolile ning suurendasid turvatunnet (39–46). Eriti oluline oli see perede puhul, kus lapsevanem ise ei osanud hästi eesti keelt ning sõltus rohkem kooli toetusest

ja suhtlemisvalmidusest. Kui lapsevanem tundis, et kool suhtleb avatult ja toetavalt, suurenes ka usaldus kooli vastu ning valmisolek koostööd teha.

Tulemusi saab seostada varasemate uuringutega, mille järgi lapsevanemate kaasatus võib toetada lapse õpitulemusi, kuid ei ole ainus arengut määrav tegur (Castro jt 2015). Käesoleva uurimuse põhjal saab öelda, et lapse areng üleminekukooli kontekstis sõltub nii kooli pakutavast toest, kodu võimalustest kui ka lapse individuaalsetest vajadustest. Lisaks näitavad tulemused, et lapse keeleline, akadeemiline ja emotsionaalne areng kujuneb kõige toetavamalt olukorras, kus kool ja kodu toimivad teineteist täiendavate partneritena ning lapse vajadusi märgatakse terviklikult.

5. Soovitused

Tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada uurimuse piiranguid. Intervjuud viis läbi uurija, kes on seotud sama koolikeskkonnaga, mis võis mõjutada osalejate vastuste avatust ning nende valmisolekut kriitilisi hinnanguid väljendada. Seetõttu kajastavad tulemused eelkõige lapsevanemate kogemusi ja arusaamu ühe konkreetse kooli kontekstis. Samuti ei ole võimalik uurimistulemusi üldistada kõikidele üleminekukoolidele, kuid need annavad olulist teavet lapsevanemate kogemuste ja ootuste kohta eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis.

Uurimistulemuste põhjal võib soovitada, et kool pööraks eestikeelsele õppele üleminekul teadlikku tähelepanu lapsevanemate informeerimisele ja kaasamisele. Lapsevanemate ebakindlus on sageli seotud lapse keelelise ja akadeemilise toimetulekuga, mistõttu on oluline pakkuda regulaarset, selget ja arusaadavat teavet nii õppekorralduse kui ka lapse arengu kohta. Oluline on, et kool selgitaks lapsevanematele, kuidas toimub eestikeelsele õppele ülemineku, millist tuge lapsed saavad ning millised on ootused erinevates õppeainetes. See aitab vähendada ebakindlust ning tugevdada usaldust kooli vastu.

Kool võiks toetada lapsevanemaid ka selles, kuidas nad saavad kodus lapse arengut toetada. Kuna kõik lapsevanemad ei näe end eesti keele õpetajana ega pruugi osata last eestikeelses õppes aidata, on oluline pakkuda praktilisi ja lihtsaid soovitusi, kuidas toetada lapse keelelist arengut igapäevaste tegevuste kaudu ilma liigse õppimissurveta.

Tulemused näitavad ka seda, et emakeele ja kultuurilise identiteedi hoidmine on mõne pere jaoks oluline. Seetõttu võiks kool väärtustada laste mitmekeelsust ja kultuurilist tausta ning arvestada erinevate perede vajaduste ja ootustega. See eeldab paindlikku ja õppijakeskset lähenemist.

Koolil on oluline roll turvalise ja toetava õpikeskkonna kujundamisel. Lapsevanemate jaoks on olulised lapse heaolu, koolirõõm ja turvatunne, mistõttu on tähtis, et õpetajad märkaksid lapse kohanemist ning toetaksid suhtlemist ja osalemist ka siis, kui lapse eesti keele oskus ei ole veel piisav. Samuti on oluline tugevdada kodu ja kooli vahelist koostööd. Regulaarne ja avatud suhtlus aitab lapsevanematel paremini mõista lapse arengut ning annab koolile võimaluse arvestada pere ootuste ja lapse individuaalsete vajadustega.

Kokkuvõttes näitavad uurimistulemused, et eestikeelsele õppele ülemineku toetamine vajab terviklikku lähenemist, kus arvestatakse lapse keeleliste, akadeemiliste ja emotsionaalsete vajadustega ning väärtustatakse lapse mitmekeelset ja kultuurilist tausta. Lapse edukat

kohanemist toetab kooli ja kodu koostöö, toetav õpikeskkond ning lapse individuaalsete vajadustega arvestamine.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärk oli välja selgitada, millised tegurid mõjutavad lapsevanemate koolivalikut eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis, millised on nende ootused lapse keelelisele, akadeemilisele ja emotsionaalsele arengule ning kuidas nad mõtestavad kooli ja kodu rolli lapse arengus mitmekeelses haridusruumis.

Varasemad uuringud on käsitlenud eestikeelsele õppele üleminekut, koolivalikut ja keelehoiakuid peamiselt hariduspoliitiliste eesmärkide ja üldiste hoiakute tasandil. Vähem on keskendutud sellele, kuidas lapsevanemad teevad konkreetseid koolivalikuid ning kuidas nad tajuvad lapse arengut ja erinevate osapoolte rolle üleminekukooli kontekstis. Käesolev uurimus aitab seda lünka täita, keskendudes lapsevanemate kogemustele ja arusaamadele ühe üleminekukooli näitel.

Töö eesmärgi saavutamiseks otsiti vastuseid järgmistele uurimisküsimustele: millised tegurid mõjutavad lapsevanemate koolivalikut eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis, millised on lapsevanemate ootused lapse arengule ning kuidas mõtestavad lapsevanemad kooli ja kodu rolli lapse arengus. Selleks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud seitsme lapsevanemaga. Andmeid analüüsiti induktiivse temaatilise analüüsi abil.

Tulemused näitavad, et lapsevanemate koolivalikud kujunevad erinevate keeleliste, praktiliste, emotsionaalsete ja väärtuspõhiste tegurite koosmõjus. Kõige olulisemaks peeti toetavat keelekeskkonda ning võimalust omandada eesti keel loomulikus suhtluses ja igapäevases koolielus. Lisaks mõjutasid koolivalikut varasemad kogemused kooliga, tuttavate soovitusel, informeeritus, praktilised kaalutlused ning usaldus õpetajate ja kooli vastu. Tulemused näitavad, et koolivalik ei ole ainult praktiline otsus, vaid sisaldab ka emotsionaalseid ja väärtuspõhiseid tähendusi.

Oluline tulemus on ka see, et üleminekukooli väärtustati mitmekeelse ja toetava õpikeskkonnana. Mitme lapsevanema jaoks tähendas selline koolikeskkond võimalust toetada samaaegselt nii eesti keele omandamist kui ka emakeele ja kultuurilise identiteedi säilimist. Mitmekeelsust ei nähtud takistusena, vaid lapse arengut toetava ressursina. Lisaks muukeelsetele peredele eelistasid üleminekukooli ka eesti kodukeelega lapsevanemad, kelle jaoks seostus valik eelkõige lapse heaolu, turvalise keskkonna, rahulikuma õppetempo ning individuaalsema lähenemisega.

Lapsevanemate ootused lapse arengule olid mitmekesised ning hõlmasid nii keelelist, akadeemilist kui ka emotsionaalset mõõdet. Eesti keele omandamist peeti oluliseks lapse edasise haridustee ja ühiskonnas toimetuleku seisukohalt. Samas ei tähendanud eesti keele väärtustamine emakeele tähtsuse vähenemist. Mitmekeelsete ja muukeelsete perede puhul peeti oluliseks ka emakeele ja kultuurilise identiteedi säilimist ning erinevate keelte paralleelset kasutamist lapse igapäevaelus.

Akadeemilise arengu puhul ilmnesid erinevad ootused. Osa lapsevanemaid pidas oluliseks tugevat teadmiste omandamist ja head akadeemilist ettevalmistust, samas kui teised väärtustasid rohkem lapse individuaalset arengutempot, kohanemist ja heaolu. Tulemused näitavad, et akadeemilist edukust ei nähtud ainult õpitulemuste kaudu, vaid seda seostati ka lapse enesekindluse, turvatunde ja õppimisrõõmuga.

Olulisel kohal oli lapse emotsionaalne heaolu. Lapsevanemate jaoks oli tähtis, et laps tunneks end koolis turvaliselt, julgeks suhelda, küsida abi ning kohaneks eestikeelse õppega rahulikus tempos. Eriti oluline oli toetav suhtumine nende perede jaoks, kellel puudus varasem kokkupuude Eesti haridussüsteemiga või tugev eesti keele oskus. Tulemused näitavad, et lapse heaolu ja turvatunde olid lapsevanemate hinnangul lapse õppimise ja kohanemise olulised eeltingimused.

Kooli ja kodu rolli lapse arengus käsitleti teineteist täiendavatena. Kooli rolli seostati eelkõige eesti keele õpetamise, akadeemilise arengu ning lapse kohanemise toetamisega. Kodu rolli nähti peamiselt emakeele, kultuurilise identiteedi ja lapse igapäevase toetuse hoidjana. Samas ilmnes, et perede arusaamad rollide jaotusest olid erinevad ning sõltusid pere keelelisest ja kultuurilisest taustast ning väärtushinnangutest.

Tulemused näitavad ka, et lapse arengut toetab kooli ja kodu vaheline usalduslik koostöö. Lapsevanemate jaoks oli oluline tunne, et neid kuulatakse, mõistetakse ja kaasatakse. Eriti tähtis oli see nende perede puhul, kellel puudus tugev eesti keele oskus ning kes sõltusid rohkem kooli toest ja suhtlemisvalmidusest.

Kokkuvõttes näitab uurimus, et eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis kujunevad lapsevanemate koolivalikud ja ootused keeleliste, praktiliste, emotsionaalsete ja väärtuspõhiste tegurite koosmõjus. Eesti keele omandamist peetakse oluliseks ressursiks lapse tuleviku seisukohalt, kuid sama tähtsaks peetakse lapse heaolu, turvatunnet ning emakeele ja kultuurilise identiteedi säilimist. Tulemused osutavad vajadusele toetava ja paindliku

õpikeskkonna järele, kus arvestatakse õppijate erineva keelelise ja kultuurilise taustaga ning väärtustatakse mitmekeelsust.

Käesoleval uurimisel on ka piiranguid. Valim oli väike ning keskendus ühe kooli lapsevanemate kogemustele, mistõttu ei saa tulemusi üldistada kogu populatsioonile. Samas võimaldab uurimus mõista süvitsi lapsevanemate kogemusi ja arusaamu konkreetsetes kontekstis.

Edasistes uuringutes võiks kaasata suurema ja mitmekesisema valimi ning võrrelda erinevate koolide ja piirkondade lapsevanemate kogemusi. Samuti oleks oluline uurida õpetajate ja koolijuhtide vaatenurki ning analüüsida, kuidas erinevad osapooled mõtestavad eestikeelsele õppele üleminekut.

Kirjandus

- Arcidiacono, Francesco & Aleksandra Baucal. 2020. Towards teacher professionalization for inclusive education: Reflections from the perspective of a socio-cultural approach. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri* 8(1). 26–47.
- Asser, Hiie. 2003. *Varajane osaline ja täielik keeleimmersioon eesti muukeelse hariduse mudelitena*. Doktoritöö). Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/1699ecfe-96a6-4699-af6c-ba40a40acfcf/content> (Vaadatud 22.03.2026)
- Baker, Colin. 2011. *Kakskeelne laps: Kakskeelsuse käsiraamat lapsevanematele ja õpetajatele*. (Tlk) M. Hiimäe. El Paradiso; Haridus- ja Teadusministeerium.
- Bourdieu, Pierre. 1986. The forms of capital. John G. Richardson (toim), *Handbook of theory and research for the sociology of education*, 241–258. New York: Greenwood Press.
- Braun, Virginia & Victoria Clarke. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3(2). 77–101.
- Castro, María, Eva Expósito, Esther Lopez-Martin, Luis Lizasoain, Enrique Navarro Asencio & José-Luis Gaviria. 2015. Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review* 14. 33–46.
- Denessen, Eddie, Paul Slegers ja Frans Smit. 2001. *Reasons for school choice in The Netherlands and in Finland*. Occasional Paper No. 24. Teachers College, Columbia University. 4–6.
- Eccles, Jacquelynne S & Allan Wigfield. 2000. Expectancy–value theory of achievement motivation. *Educational Psychology Review* 12(2). 68–81.
- Eccles, Jacquelynne S & Allan Wigfield. 2002. Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology* 53. 109–132.
- Eetikaveeb. Tartu Ülikooli eetikakeskus. <https://www.eetika.ee> (09.05.2026).
- Gusjuk, Natalja, Maire Tuul & Tiia Õun. 2025. Eestikeelsele õppele üleminek: koolieelsete lasteasutuste juhtide, õpetajate ja lastevanemate ootused, väljakutsed ja mured. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri* 13(2). 51–76.

Haridus- ja Teadusministeerium. 2021a. *Eesti keele arengukava 2021–2035*.
<https://www.hm.ee/eesti-keele-arengukava-2021-2035>

Haridus- ja Teadusministeerium. 2021b. *Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035*.
<https://www.hm.ee/haridusvaldkonna-arengukava-2021-2035>

Haridus- ja Teadusministeerium. 2023. *Eestikeelsele õppele üleminek*.
<https://www.hm.ee/uleminek> (Vaadatud 22.03.2026)

Hermas, Ave & Ekaterina Pochukaeva. 2019. *Lapsevanemate hinnangud oma teadmistele keelekümblusprogrammist, ootused laste keeleõppele ja keelekümbluslasele infomaterjalile*. Tallinna Ülikool, Haridusteaduste Instituut. Magistritöö.
<https://www.etera.ee/zoom/59001/view?page=1&p=separate&tool=info>

Horwitz, Elaine, Michael Horwitz & Joann Cope. 1986. Foreign Language Classroom Anxiety Scale. *The Modern Language Journal* 70(2). 125–132.

Kindsiko, Eneli (toim). 2026. Eesti inimarengu aruanne 2026. Haridus ühiskonna peeglis. Tallinn: SA Eesti Koostöö Kogu. <https://2026.inimareng.ee/> (Vaadatud 22.03.2026)

Kirss, Laura & Triin Vihalemm. 2008. *Hariduslik integratsioon*. Tartu: Poliitikauuringute Keskus Praxis ja Tartu Ülikool. <https://www.praxis.ee/uploads/2014/03/2008-Hariduslik-integratsioon.pdf> (Vaadatud 20.03.2026)

Kivistik, Kats, Kirill Jurkov, Anna-Lisa Aavik, Kristjan Kaldur & Maria Khrapunenko. 2023. *Eestikeelsele haridusele üleminek Tartu linnas*. Tartu: Balti Uuringute Instituut.

Klaas-Lang, Birute, Kristiina Praakli & Diana Vender. 2023. Üleminek eestikeelsele õppele. Vene dominantkeelega Tartu lastevanemate hoiakute uurimisest. *Philologia Estonica Tallinnensis* 8. 71–94.

Klaas-Lang, Birute, Kristiina Praakli & Diana Vender. 2025. Language attitudes of parents with Russian L1 in Tartu. *Languages* 10(9). 218.

Lagerspetz, Mikko. 2017. *Ühiskonna uurimise meetodid. Sissejuhatus ja väljajuhatus*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Laherand, Meri-Liis. 2008. *Kvalitatiivne uurimisviis*. Infotrükk.

Lauri, Triin. 2014. Lõimiv koolivalik kui võimalus avalikkuse taastootmiseks kaasaegses haridusvalitsetuses. *Acta Politica Estica* 5. 20–41.

- Lauristin, Marju, Triin Vihalemm, Laura Kirss, Anu Masso, Kristi Nurmela, Külliki Seppel, Peeter Vihalemm & Maiu Uus. 2011. Järeldused ja soovitused. Marju Lauristin (toim), *Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2011*, 227–244. Tallinn: Kultuuriministeerium.
- Lincoln, Yvonna. S. & Egon G. Guba. 1985. *Naturalistic inquiry*. Sage. 39
- Lindemann, Kristina. 2014. The Effects of Ethnicity, Language Skills, and Spatial Segregation on Labour Market Entry Success in Estonia. *European Sociological Review* 30(1). 35–48. <https://doi.org/10.1093/esr/jct020>
- Niedzielski, Nancy & Dennis Preston. 2003. Folk linguistics. Mouton de Gruyter.
- Nowell, Lorelli S., Jill M. Norris, Deborah E. White & Nancy J. Moules. 2017. Thematic analysis. *International Journal of Qualitative Methods* 16. 1–13.
- OECD. 2019. *PISA 2018 results (Volume III)*. OECD Publishing.
- Pöder, Kaire & Triin Lauri. 2014. *When Public Acts like Private: The Failure of Estonia's School Choice Mechanism*. *European Educational Research Journal*, 13(2). 220–234.
- Riigi Teataja. 2022. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104112022005> (Vaadatud 22.03.2026)
- Salundi, Mati & Anu Tiko. 2009. *Koolivalikut mõjutavad tegurid*. Tallinna Ülikool.
- Tammaru, Tiit, Alis Tammur & Allan Puur. 2017. Kas Eestis toimub rändepööre? Välisrände suundumused 2000-2015. Tiit Tammaru, Raul Eamets, Kristina Kallas & Kadri Anniste (toim). *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017*. Eesti rändeajastul. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu. 35–42.
- Tartu Linnavalitsus. 2022. *Tartu Eestikeelse hariduse tegevuskava Tartu linnas*. <https://tartu.ee/sites/default/files/uploads/Haridus/Eesti%20keele%20tegevuskava%20Tartu.pdf> 5, 25 (Vaadatud 16.03.2026)
- Ushioda, Ema. 2017. Motivation and global English. *The Language Learning Journal* 45(1). 3–16.
- Võgotski, Lev S. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA:Harvard University Press. https://books.google.com/books?id=RxjjUefze_oC
- Õunapuu, Lembit. 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Yamamoto, Yoko & Susan D. Holloway. 2010. Parental expectations. *Educational Psychology Review* 22. 189–214.

Summary

School Choices and Expectations of Parents from Multilingual Communities Regarding Estonian-Medium Education for Children Entering the First Grade

The aim of this master's thesis was to examine which factors influence parents' school choice in the context of the transition to Estonian-, Medium Education what expectations parents have regarding their child's linguistic, academic, and emotional development, and how they perceive the roles of school and home in supporting a child's development in a multilingual educational environment.

Previous studies have mainly addressed the transition to Estonian- Medium Education, school choice, and language attitudes from the perspective of educational policy and general attitudes. Less attention has been paid to how parents make specific school choices and how they perceive child development and the roles of different stakeholders in the context of a transition school. This study helps fill this gap by focusing on parents' experiences and understandings in the context of one transition school.

To achieve the aim of the study, answers were sought to the following research questions: which factors influence parents' school choice in the context of the transition to Estonian-, Medium Education what expectations parents have regarding their child's development, and how parents perceive the roles of school and home in supporting a child's development. To answer these questions, semi-structured interviews were conducted with seven parents. The data were analysed using inductive thematic analysis.

The results show that parents' school choices are shaped by the interaction of linguistic, practical, emotional, and value-based factors. The most important aspect was considered to be a supportive language environment and the opportunity to acquire Estonian through natural communication and everyday school life. School choice was also influenced by previous experiences with the school, recommendations from acquaintances, access to information, practical considerations, and trust in teachers and the school. The findings indicate that school choice is not merely a practical decision but also includes emotional and value-based meanings.

An important finding was that the transition school was valued as a multilingual and supportive learning environment. For several parents, such a school environment represented an opportunity to support both the acquisition of Estonian and the preservation of the child's mother tongue and cultural identity. Multilingualism was not seen as an obstacle but rather as

a resource supporting the child's development. In addition to families with a non-Estonian home language, transition schools were also preferred by Estonian-speaking parents, who associated their choice mainly with the child's well-being, a safe environment, a calmer learning pace, and a more individualised approach.

Parents' expectations regarding their child's development were diverse and included linguistic, academic, and emotional dimensions. Acquiring Estonian was considered important for the child's future educational opportunities and ability to function in society. At the same time, valuing the Estonian language did not mean diminishing the importance of the mother tongue. In multilingual and non-Estonian-speaking families, preserving the mother tongue and cultural identity, as well as the parallel use of different languages in the child's everyday life, were also considered important.

Different expectations emerged regarding academic development. Some parents considered strong knowledge acquisition and good academic preparation important, while others valued the child's individual pace of development, adjustment, and well-being more highly. The findings show that academic success was not viewed solely through academic performance but was also associated with the child's self-confidence, sense of security, and enjoyment of learning.

The child's emotional well-being also played an important role. Parents considered it essential that the child feel safe at school, dare to communicate, ask for help, and adapt to Estonian-language education at a comfortable pace. A supportive attitude was especially important for families with limited previous contact with the Estonian educational system or limited Estonian language skills. The results show that parents viewed the child's well-being and sense of security as important prerequisites for learning and adjustment.

The roles of school and home in supporting the child's development were perceived as complementary. The school's role was primarily associated with teaching Estonian, supporting academic development, and helping the child adapt, whereas the home's role was mainly connected to maintaining the mother tongue, cultural identity, and everyday support for the child. At the same time, families' understandings of this division of roles varied depending on their linguistic and cultural backgrounds and values.

The findings also demonstrate that a trusting relationship between school and home supports the child's development. Parents considered it important to feel heard, understood, and

included. This was particularly significant for families with limited Estonian language skills, who depended more on the school's support and willingness to communicate.

In conclusion, the study shows that, in the context of the transition to Estonian-language education, parents' school choices and expectations are shaped by linguistic, practical, emotional, and value-based factors. Acquiring Estonian is regarded as an important resource for the child's future, but equal importance is attached to the child's well-being, sense of security, and the preservation of the mother tongue and cultural identity. The findings highlight the need for a supportive and flexible learning environment that takes into account learners' diverse linguistic and cultural backgrounds and values multilingualism.

This study also has limitations. The sample was small and focused on the experiences of parents from one school, which means that the results cannot be generalised to the entire population. However, the study provides an in-depth understanding of parents' experiences and perceptions within a specific context.

Future studies could include a larger and more diverse sample and compare the experiences of parents from different schools and regions. It would also be important to examine the perspectives of teachers and school leaders and analyse how different stakeholders perceive the transition to Estonian- Medium Education.

Lisa 1. Intervjuu kava

Sissejuhatus intervjuueeritavale

Täna Teid nõustumast osalema käesolevas uuringus.

Uurimuse eesmärk on mõista lapsevanemate koolivaliku põhjuseid, ootusi ning hoiakuid eestikeelsele õppele ülemineku kontekstis mitmekeelses kogukonnas.

Intervjuu kestab ligikaudu 45–60 minutit.

Kõik vastused on anonüümsed ning neid kasutatakse üksnes teaduslikul eesmärgil magistr töö raames. Osalemine on vabatahtlik ning Teil on õigus igal ajal intervjuust loobuda.

Puuduvad õiged või valed vastused – oluline on Teie isiklik kogemus ja arvamus.

Intervjuu salvestatakse analüüsi eesmärgil ning salvestisi säilitatakse turvaliselt.

Kas Teil on enne alustamist küsimusi?

I. Taustainfo

Vanusevahemik

☐ 25–35

☐ 36–45

☐ 46–55

☐ 55+

Kõrgeim omandatud haridustase

☐ põhiharidus

☐ keskharidus

☐ kutseharidus

☐ rakenduskõrgharidus / bakalaureusekraad

☐ magistrikraad või kõrgem

Kodune suhtluskeel (võib valida mitu varianti)

☐ eesti

☐ vene

☐ mitu keelt

☐ muu: _____

Töövaldkond (soovi korral): _____

II. Taust ja keelekeskkond

1. Palun kirjeldage oma peret ja igapäevast keelekeskkonda (kes, millal ja mis keeles suhtleb).
2. Milline on Teie lapse kokkupuude erinevate keeltega igapäevaelus (nt kodus, lasteaias, sõpradega)?
3. Kuidas puutus Teie laps enne kooli kokku eesti keelega?
4. Kuidas Te toetasite enne kooli oma lapse keelelist arengut?
5. Millises lasteaias või eelkoolis Teie laps käis? Mis keeles toimus seal õppetöö ning kui rahule Te nende haridusasutustega jäite?
6. Kuidas hindate oma lapse eesti keele oskust enne kooli minekut?
7. Kuidas Te suhtute mitmekeelsesse ja -kultuurilisse keskkonda lapse arengus? Millist mõju see Teie hinnangul lapsele avaldab?

III. Koolivaliku kujunemine

8. Kuidas kujunes Teie otsus valida oma lapsele see kool? Mis sai otsustamisel kõige määravamaks?
9. Millist rolli mängis Teie otsuses kooli õppekorraldus või keelekeskkond?
10. Milliseid teisi koole Te kaalusite ja miks see kool valituks osutus?
11. Kust saite selle kooli kohta infot ja mis mõjutas Teie arvamust selle kooli kohta?
12. Kuidas mõjutasid Teie otsust praktilised tegurid (nt kooli asukoht, logistika)?
13. Kirjeldage oma kogemust kooli vastuvõtuprotsessiga ja selle mõju Teie otsusele.

IV. Ootused ja kogemused

14. Milliste ootuste ja tunnetega saatsite oma lapse sellesse kooli?
15. Millised olid Teie ootused lapse keelelisele arengule ja akadeemilistele teadmistele enne kooli algust?
16. Millised olid Teie peamised hirmud või kõhklused enne lapse kooli minekut?
(vajadusel täpsustada: keeleoskus, õppimine, emakeele säilimine)
17. Kuidas on need ootused ja hirmud tänaseks muutunud?

18. Kuidas hindate praegu oma lapse arengut ja õppimist selles koolis?

V. Kooli tähendus ja eripära

19. Mida tähendab selle kooli valik Teie jaoks? Milliseid võimalusi see Teie arvates lapsele avab?

20. Mille poolest erineb see kool Teie arvates teistest koolidest?

21. Millised on selle kooli tugevused ja puudused?

22. Kuidas kujunes Teie usaldus selle kooli vastu?

VI. Vanema ja kooli roll

23. Milline on kooli roll Teie lapse eesti keele arengu toetamisel ja kuidas see Teie hinnangul väljendub?

24. Kuidas Te ise toetate oma last eesti keele õppimisel ja arengus?

25. Kuidas Teie laps end eestikeelses õpikeskkonnas tunneb?

26. Milline on kooli roll Teie lapse emakeele ja kultuuri säilitamise toetamisel?

27. Kuidas Te oma peres hoiate ja toetate lapse emakeelt ja kultuuri?

28. Kuidas otsustate, millal ja mis keeles suhtlete?

29. Kuidas Teie laps end mitmekeelses keskkonnas tunneb?

30. Kuidas hindate mitmekultuurilist keskkonda koolis – kas see on Teie jaoks pigem väärtus või väljakutse?

VII. Kogetud väljakutsed

31. Millised on olnud suurimad raskused pärast lapse kooli algust?

32. Millist tuge olete koolilt saanud?

33. Millist tuge oleksite veel vajanud?

VIII. Reflektiivne osa

34. Kuidas hindate täna oma otsust valida lapsele see kool?

35. Mida teeksite täna samamoodi ja mida teisiti?

36. Mida soovitaksite teistele lapsevanematele, kes seisavad sarnase valiku ees?

37. Mis oli Teie jaoks selle otsuse juures kõige olulisem väärtus või põhimõte?

38. Kas on midagi olulist, millest me ei ole rääkinud, kuid mida peate tähtsaks seoses koolivaliku või lapse arenguga?

Lisa 2. Informeeritud nõusoleku vorm

Teid kutsutakse osalema Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi magistrandi uurimistöös.

Uuringu eesmärk on selgitada mitmekeelse kogukonna lapsevanemate koolivalikuid ja ootusi seoses 1. klassi astuvate laste eestikeelsele haridusele üleminekuga magistritöö „Mitmekeelse kogukonna lastevanemate koolivalikud ja ootused 1. klassi astuvate laste eestikeelsele haridusele“ raames.

Uuringus osalemine hõlmab kuni 60-minutilist intervjuud, mis viiakse läbi Teile sobivas keeles (eesti, vene või hispaania keeles) ning Teile sobival ajal. Intervjuu salvestatakse analüüsi eesmärgil.

Uuringus osalemine on vabatahtlik. Teil on õigus igal ajal oma nõusolek tagasi võtta, ilma et peaksite seda põhjendama.

Teie osalemine uuringus on konfidentsiaalne. See tähendab, et Teie vastuseid ei seostata Teie isikuga ning kõiki andmeid kasutatakse ainult teaduslikul eesmärgil magistritöö raames.

Intervjuud salvestatakse ja transkribeeritakse (helifailid muudetakse tekstiks). Vajadusel tõlgitakse vastused eesti keelde analüüsi läbiviimiseks. Kõiki andmeid säilitatakse turvaliselt vastavalt Tartu Ülikooli andmekaitse põhimõtetele ja kehtivatele õigusaktidele.

Lisainfo saamiseks uuringu kohta võite pöörduda:

Kristel Kaskman, Tartu Ülikooli magistrant

kristel.kaskman@gmail.com

☐ Nõustun osalema uuringus, olles teadlik, et võin nõusoleku igal ajal tagasi võtta.

☐ Nõustun intervjuu salvestamisega.

☐ Nõustun oma vastuste kasutamisega teaduslikul eesmärgil magistritöö raames.

Ees- ja perekonnanimi: _____

Allkiri: _____

Kuupäev: _____

Lisa 3. Näiteid kodeerimisprotsessist esimese uurimisküsimuse põhjal

Tsitaadi nr	Tsitaadi algus	Kood	Kategooria
1	„Meil oli eelistatud eesti kool...”	keelepraktika	Keelekeskkond ja keeleline tugi
6	„Me ise kodus otsustasime...”	loomulik keele-omandamine	Keelekeskkond ja keeleline tugi
17	„Esiteks ma ise lõpetasin...”	peresisene koolikogemus	Sotsiaalne tugi ja informeeritus
21	„Me olime Tartus uued...”	info otsimine	Sotsiaalne tugi ja informeeritus
26	„Mu isa ütles, et see kool...”	kodu lähedus	Praktilised tegurid
33	„Midagi kartsin ikka mina...”	vanema ebakindlus	Praktilised tegurid
39	„Kui ma tulin siia...”	toetav suhtumine	Suhtlus, kogemus ja usaldus
40	„Suhtlus kooliga on väga lihtne...”	avatud suhtlus	Suhtlus, kogemus ja usaldus
45	„Info liigub väga halvasti...”	info liikumise probleem	Kriitilised hinnangud vastuolud
46	„Koosolekul räägiti alguses vene keeles...”	keelekorralduse ootused	Kriitilised hinnangud vastuolud

Lisa 4. Näiteid kodeerimisprotsessist teise uurimisküsimuse põhjal

Tsitaadi nr	Tsitaadi algus	Kood	Kategooria
1	„Ma tahtsin, et minu laps saaks rohkem praktikat...”	keelepraktika	Keelelised ootused ja ebakindlus
49	„Hirmud olid rohkem selle pärast...”	keeleline ebakindlus	Keelelised ootused ja ebakindlus
52	„Siinjuures omandades just oma teadmisi...”	haridus riigikeeles	Akadeemiline toimetulek
54	„Ma arvan, et laps saab hakkama küll...”	kodune toetus	Akadeemiline toimetulek
60	„Kas sa tahad minna päris eesti kooli...”	turvaline keskkond	Emotsionaalne heaolu ja turvatunne
62	„Alguses ta kartis väga palju ..”	enesekindluse kasv	Emotsionaalne heaolu ja turvatunne

Lisa 5. Näiteid kodeerimisprotsessist kolmanda uurimisküsimuse põhjal

Tsitaadi nr	Tsitaadi algus	Kood	Kategooria
67	„Põhilise info eesti keeles saab ta just koolist...”	kool kui keeleõppe keskkond	Kooli roll
69	„Kui ta midagi ei saa aru, siis õpetaja seletab...”	õpetaja tugi	Kooli roll
54	„Ma arvan, et laps saab hakkama küll...”	vanema toetav roll	Lapsevanema roll
73	„Kui vaja, siis ta kasutab vene sõnu vahele...”	igapäevane keelekasutus	Lapsevanema roll
74	„Kogu meie pere räägib puhta vene keelt.”	emakeele säilitamine	Kodu roll emakeele ja identiteedi säilitamisel
76	„Kas see jääb alles või ei jää.”	mure emakeele säilimise pärast	Kodu roll emakeele ja identiteedi säilitamisel
67	„Põhilise info eesti keeles saab ta just koolist...”	kooli keeleõppes vastutus	Kooli ja kodu koostöö
77	„Kui on vaja minna eesti keelele üle...”	mitmekeelsus kui loomulik keskkond	Kooli ja kodu koostöö

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristel Kaskman,

1) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Mitmekeelse kogukonna lastevanemate koolivalikud ja ootused 1. klassi astuvate laste eestikeelsele haridusele“, mille juhendaja on juhendaja Birute Klaas-Lang , reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2) annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3) olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4) kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.